

1412849x

อภินันทนาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปฏิวัติ 2475 : วิเคราะห์แผนการและการดำเนินการปฏิวัติของคณะราษฎร

ภาควิชาประวัติศาสตร์
มศว. พินิจโลก

วิทยานิพนธ์

ของ

นิตยา พรพมา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

ชั้นลงทะเบียน 10 พ.ย. 2543

เลขทะเบียน 431121

เลขเรียกหนังสือ JQ 1745 น 5

ศธ 9945.A1

๖๖๖๒๗

252๙

ศูนย์หลักฐานทางประวัติศาสตร์

เลขทะเบียนที่.....

รับวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พินิจโลก

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

มีนาคม 2527

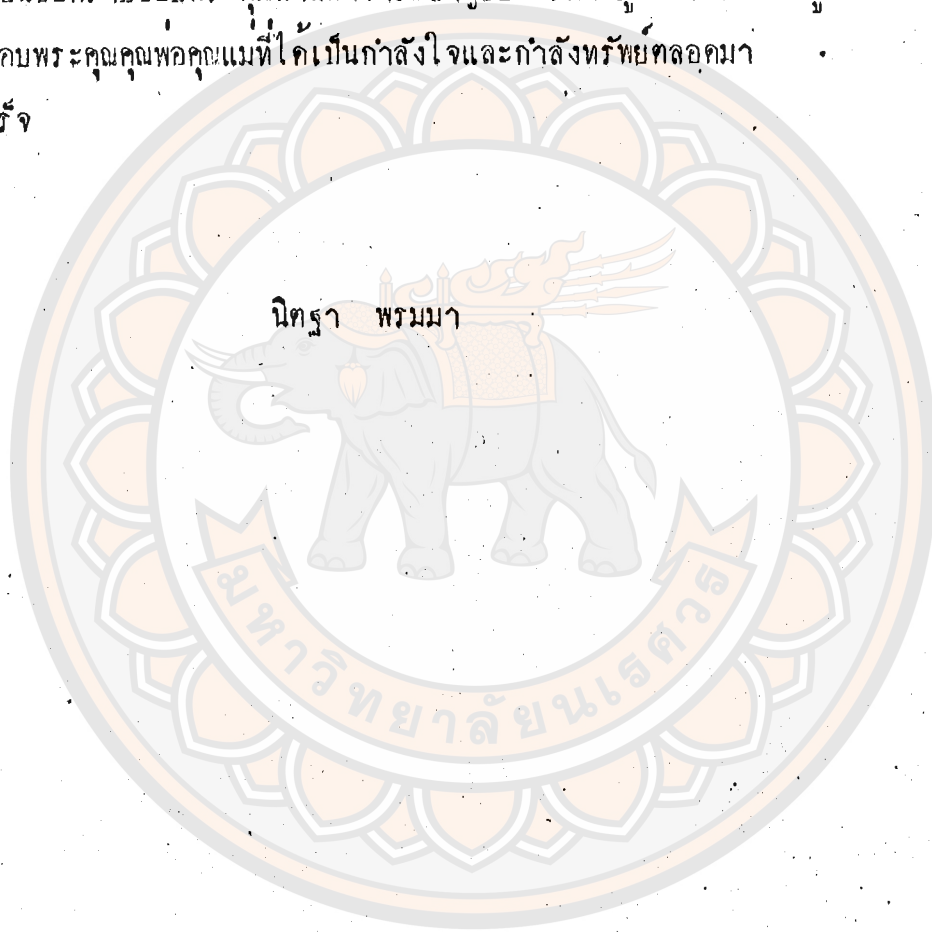
คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒ ได้

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะศิลปศาสตรบัณฑิต
สำนักวิชาศิลปศึกษา
นครพนม

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ เพราะผู้เขียนได้รับคำแนะนำและช่วยเหลือ
อย่างดียิ่งจาก อาจารย์ชาญชัย รัตนวิบูลย์ ทั้งแต่ต้นจนกระทั่งเขียนได้สำเร็จลุล่วง
ไปด้วยดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ชาญชัย รัตนวิบูลย์ เป็นอย่างสูง
และขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อคุณแม่ที่ได้เป็นกำลังใจและกำลังทรัพย์ตลอดมา
จนกระทั่งสำเร็จ

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทนำ	1
ความสำคัญของกรรปฏิบัติ 2475.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ขอบเขตการศึกษา.....	4
วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	4
แหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญ.....	5
1 สาขาของการปฏิบัติ 2475.....	6
1.1 สาขาทางด้านสังคม.....	6
1.2 สาขาทางด้านเศรษฐกิจ.....	13
1.3 สาขาทางด้านการเมือง.....	23
1.4 การใ้รับการศึกษาจากตะวันตกของคนรุ่นใหม่.....	28
1.5 การเปลี่ยนแปลงการปกครองของนานาประเทศ.....	30
2 คณะราษฎร.....	32
การรวมตัวของคณะราษฎร.....	32
แนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมืองของคณะราษฎร.....	44
พื้นฐานทางครอบครัว การศึกษา และอาชีพของคณะราษฎร.....	45
3 แผนการปฏิบัติของคณะราษฎร.....	47
4 การดำเนินการปฏิบัติของคณะราษฎร.....	55
เหตุการณ์ในช่วงหลังการปฏิบัติ.....	61
ผลของการปฏิบัติ.....	73
5 บทสรุป.....	79
บรรณานุกรม.....	81
ภาคผนวก ก.....	89
ภาคผนวก ข.....	93
ภาคผนวก ค.....	97

บทนำ

การปฏิวัติใน พ.ศ. 2475 นั้นนับว่าเป็นการปฏิวัติที่สำคัญยิ่งต่อระบบการปกครองของไทย เป็นการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชของราชวงศ์จักรีที่ปกครองประเทศมาเป็นเวลา 150 ปีแล้ว มาเป็นระบอบประชาธิปไตย

การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เป็นตัวอย่างชี้ให้เห็นว่าชนบทรบนิยมประเพณีและค่านิยมดั้งเดิมได้ดำเนินมาถึงจุดที่ต้องเปิดทางให้ ความเจริญแบบตะวันตก การปกครองระบบสมบูรณาญาสิทธิราชต้องเปิดทางให้ "ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย"² เพื่อจะได้ปรับปรุงประเทศให้มีความเจริญ และก้าวหน้า ดังความประสงค์ส่วนใหญ่ของคณะราษฎรที่ทำการปฏิวัติเพื่อความสงบและความเจริญแห่งชาติ³ ที่เป็นความต้องการของประชาชนชาวไทยในขณะนั้น

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยจะต้องมีอย่างแน่นอน แม้แต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้มีพระราชดำริที่จะเตรียมการจะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ราษฎร โดยพระองค์ได้กล่าวกับผู้แทนหนังสือพิมพ์เมื่อคราวที่เสด็จประพาสและเยี่ยมเยียนประเทศญี่ปุ่น

¹ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เกศวังปารุสก เล่ม 1
หน้า 496

² พลตักดิ์ จิตรโกศิริ ไทยมองไทย หน้า 5

³ กองจดหมายเหตุ กรมศิลปากร เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี ส.ร. 0201.16
เรื่อง พระราชวงศ์กล่าวความเป็นสิ่ยนหนางแก่ความสงบ

แคนาดา และสหรัฐอเมริกา เพื่อทรงรับการผ่าตัดพระเนตร เมื่อปี พ.ศ.2474 ว่ากำลังทรงคิดเตรียมจะพระราชทานรัฐธรรมนูญในไม่ช้า¹ พระองค์ทรงตระหนักดีว่าการมีรัฐธรรมนูญและรัฐสภานั้น เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา แต่ก็จะต้องกระทำแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีประสบการณ์ในการปกครองแบบประชาธิปไตย จึงควรมีการปูพื้นฐานให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการปกครองตนเอง โดยจัดตั้งการปกครองท้องถิ่น² ในรูปของเทศบาลที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย จนเป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไปเสียก่อน เป็นขั้นตอนแรก แล้วจึงมีรัฐสภาระดับชาติต่อไป³ และนอกจากนี้พระองค์ยังต้องคำนึงถึงเวลาว่าควรจะให้รัฐธรรมนูญเมื่อใดอีกด้วย เพราะจะเป็นปัญหาเป็นอย่างยิ่งถ้าเมื่อพระราชทานรัฐธรรมนูญไปแล้วแต่ประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยกันอย่างกว้างขวางเท่าที่ควร จากการสังเกตพระทัยของรัชกาลที่ 7 ในการที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญนี้เอง เป็นเหตุให้บุคคลคนหนึ่งซึ่งเรียกตัวเองว่า "คณะราษฎร"⁴ ซึ่งปรารถนาจะล้มล้างการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชแล้วนำเอาการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาใช้แทน

¹ พระอรรถวิเศษ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เจ้าชีวิต หน้า 371

² รัชสี กัลยาณคณาวัณ ที่มาของรัฐธรรมนูญ หน้า 217

³ ชัยอนันต์ สมุทวณิช การเมือง-การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย

หน้า 152-153

⁴ สมบูรณ์ คนฉลาด ยุคพระราชย์ โดยวิเทศกรณีย์ (นามแฝง) หน้า 37

ไต่ทำการปฏิวัติในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองและ
ก็สามารถปฏิวัติได้เป็นผลสำเร็จดังเป็นที่ทราบทั่วกัน และประเทศไทยก็ได้ปกครอง
ตามระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่ง
ที่จะหลีกเลี่ยงได้ยาก เพราะในขณะนั้นประเทศทางยุโรปได้มีการปกครองแบบ
ประชาธิปไตยมีกษัตริย์อยู่ใต้อำนาจรัฐธรรมนูญหรือเป็นสาธารณรัฐเกือบหมดแล้ว¹ แม้ว่าจะ
จะไม่มีกรปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2471 ของคณะราษฎร
ประเทศไทยก็จะต้องปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยเช่นกัน ตามที่กล่าวมาแล้ว
ว่ารัชกาลที่ 7 ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่พลนิกร
เพียงแต่ต้องใช้เวลาอีกนาน ด้วยเหตุนี้คณะราษฎรจึงไต่ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลง
การปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยเสียก่อน และแผนการของคณะราษฎรในการปฏิวัติ
ครั้งนี้ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่แท้จริงของการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ในปี พ.ศ.2475
2. เพื่อศึกษาถึงการรวมตัวกันของคณะราษฎรผู้กระทำการเปลี่ยนแปลง
การปกครอง
3. เพื่อศึกษาถึงแผนการของคณะราษฎร
4. เพื่อศึกษาถึงการดำเนินการของคณะราษฎรในการปฏิวัติเปลี่ยนแปลง
การปกครอง พ.ศ.2475

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลของการศึกษาค้นคว้าจะทำให้ทราบถึงสาเหตุของการปฏิวัติ โดยคณะราษฎร ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตย
2. ทำให้ทราบถึงสภาพการณ์ต่าง ๆ ของประเทศทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมทั้งสถาบันพระมหากษัตริย์ในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงที่นับว่ามีผลต่อการปฏิวัติ
3. ทำให้ทราบถึงทัศนคติของประชาชนชาวไทยที่มีต่อระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช
4. ทำให้ทราบถึงความต้องการของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
5. ทำให้ทราบถึงการวางแผนการ การดำเนินการของคณะราษฎร เพื่อทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองและประสบผลสำเร็จโดยไม่มีการเสียเลือดเนื้อ

ขอบเขตการศึกษา

1. ศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการทำการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎร
2. ศึกษาถึงการรวมตัวของคณะราษฎร แนวความคิดทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของคณะราษฎร
3. ศึกษาถึงแผนการและการดำเนินการปฏิวัติของคณะราษฎร

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical approach) และเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical discription) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าจะใช้ข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) เป็นหลักและใช้ข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) ประกอบด้วย

เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณา

แหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญ

1. หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก
2. หอสมุดแห่งชาติ
3. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร
4. แหล่งอื่น ๆ เท่าที่จำเป็น

สาเหตุของการปฏิวัติ 2475

การปฏิวัติ 2475 นับเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญยิ่งทางการเมืองไทย เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย สาเหตุของการปฏิวัตินั้นมิใช่เป็นเพราะความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวแต่เพียงอย่างเดียว และก็มีสาเหตุเกิดจากความยากใหญ่ไผ่สูงของกลุ่มผู้ก่อการ หากแต่เป็นผลรวมของปัจจัยหลาย ๆ ด้าน¹ คือสาเหตุทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การได้รับการศึกษาจากตะวันตก และการเปลี่ยนแปลงการปกครองของนานาประเทศ

1.1 สาเหตุทางสังคม

สภาพสังคมของประเทศไทยก่อนหน้าปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง กลุ่มคนหนุ่มที่จบการศึกษาระดับสูง ๆ ทั้งจากในและต่างประเทศ มองเห็นว่าจะมีความเหลื่อมล้ำในสังคมมาก² มีการแบ่งชั้นที่มองเห็นได้ชัดเจน ระหว่างชนชั้นเจ้ากับข้า หรือชนชั้นต่ำลงมาทั้งที่รัชกาลที่ 7 นี้ก็ไม่มีระบบทาสแต่ก็ยังมีมีการแบ่งชนชั้นกันอยู่ ซึ่งถ้าเป็นสมัยโบราณหรือสังคมไทยโบราณก็ไม่แปลกอะไร เพราะคนไทยเคยชินต่อสภาพของการที่ขุนนางมีและระบบทาสทาสี แต่เมื่อประเทศต่าง ๆ ในโลกได้พัฒนาให้ก้าวหน้าและเจริญไปมากแล้ว แต่ยังมีมีการแบ่งชนชั้นกันอยู่ก็ทำให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจกันมากดังเช่นคำกล่าวของพลโทประยูร ภมรมนตรีว่า

¹ชัยอนันต์ สมุทวณิช และชัชติยา วรรณสุต เอกสารการเมืองการปกครองของไทย หน้า 195

²สันทน์ เมืองวงษ์ ประวัติศาสตร์ชนบุรี-รัตนโกสินทร์ หน้า 197

"ว่าโดยทำไปแล้วผู้ที่อยู่ภายในประเทศของเรา
 ก็เคยชินกับสภาพความเป็นอยู่ในระบบเพียงบุตรมีระบบ
 พินอบพิเทา ถือโชคชะตา ฤศล บุษราศี เป็นเรื่องของ
 ชีวิต ครั้นเมื่อได้ออกไปอยู่ในดินแดนต่างประเทศในประการ
 แรกเราจะได้เห็นความรุ่งเรืองของประเทศต่าง ๆ ทำให้
 หวนคิดมาเปรียบเทียบกับสภาพความเป็นอยู่ของบ้านเมืองเรา
 ว่าทำไมต้องจมดินจมโคลนพะรุงพะรังอยู่อย่างนี้ ทั้ง
 ความเป็นอยู่ของประชาชนเรามีอยู่ในระบอบที่วิเศษส่วนรวม
 ที่ใกล้เคียงกัน ไม่มีการแบ่งวรรณะ ระบบหมอบกราบพินอบพิเทา
 พுகจาใช้ เค็ง มิง ญู เป็นเรื่องขมขื่นดังที่ได้ประสบอยู่
 ในบ้านเมืองของเรา นอกจากนี้ยังเกิดความรู้สึกแค้นใจ
 ที่ถูกเหยียดหยามเหยียดเป็นข้าทาสที่อยู่ในอาณาเขต
 กระทบกระเทือนใจ"¹

และมีอีกตอนหนึ่งที่พลโทประยูร ภมรมนตรีได้กล่าวไว้เช่นกัน

"...เมื่อเป็นมหคเล็กนั้น หน้าที่ของข้าพเจ้า

ก็อดวายอยู่งานหัดและงานนวด (ร.6) เวลาทรงพระอักษร
 และเสวยกับ เมื่อทรงต้อนรับเสนาบดีและข้าราชการชั้น
 ผู้ใหญ่ บางครั้งข้าพเจ้านั่งหลับสัปหงกก็โปรดทรงเสียดด้วยถ้ามขัด
 ตอนเสวยนั้นข้าพเจ้าอยู่ใต้โต๊ะ บางครั้งก็พระราชทานชาไก่
 ตอนนี้เป็นเรื่องวิพากมาก เพราะยาเหลสุนัขตัวโปรด
 เข้ามาแย่ง...นอกจากนี้ในเวลาค่ำคืนมีหน้าที่ออกโรง
 เล่นโขนละครสนุกสนาน หลับนอนคิดฝันเสียการเล่าเรียน

¹ ไชยันต์ ปรีกติกุล ประชาธิปไตยวัย 41 หน้า 57

ไป แต่สิ่งซึ่งอีกหนาระอาใจข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่งคือ
เรื่องกราบกรานและหมกมิดคลาน..."¹

ซึ่งการแบ่งชั้นวรรณะเป็นแรงผลักดันอย่างหนึ่งทำให้เกิดการปฏิวัติได้ เพราะคิดว่า
ทุกคนควรจะมีเสมอภาคกัน มิใช่ต่ำท้อจนไม่อาจยกตัวเองให้สูงขึ้น และสมควรที่จะ
จัดหรือแก้ไขการแบ่งชนชั้นนี้ให้หมดไป

นอกจากการแบ่งชนชั้นแล้วก็ยังมีเรื่องการให้สิทธิต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความ
แตกต่างก็คือ เจ้าจะมีสิทธิหรืออภิสิทธิ์มากมายแต่สามัญชนไม่มีหรือมีก็มีน้อยมาก² ที่เห็น
ได้ชัดคือการจัดตั้งอภิรัฐมนตรีและเสนาบดีสภาของรัชกาลที่ 7 ซึ่งได้ทรงแต่งตั้งให้
พระราชวงศ์ดำรงตำแหน่งเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากว่าพระองค์มุ่งที่จะฟื้นฟู
ฐานะของเจ้านายที่ตกต่ำมาแต่ครั้งรัชกาลที่ 6 ในกรุงโรมจนถึง จึงแต่งตั้งเจ้ากันหนักมือ
จนในที่สุดท้ายตำแหน่งใหญ่ ๆ และสำคัญทั้งหมดคงอยู่ในมือของเจ้าซึ่งเป็นเครื่องหมาย
แห่งการระวางรักษา เกียรติพระเจ้าแผ่นดินในความจริงไม่เป็นการเสียหายอะไร
ถ้าตั้งเจ้านายที่เฉียบแหลมสามารถขึ้นทำหน้าที่สำคัญแต่การมีได้เป็นเช่นนั้น รู้สึก
แต่ว่าเป็นเจ้าละก็ตั้งได้โดยไม่จำกัดเสียเลย³ ซึ่งการแต่งตั้งพระราชวงศ์ขึ้นดำรง
ตำแหน่งนี้อาจจะเป็นเหตุผลส่วนพระองค์ อันเนื่องมาจากการขึ้นครองราชสมบัติที่มีได้
ทรงเตรียมตัวมาก่อนว่าจะได้เป็นพระมหากษัตริย์ จึงทรงไว้วางพระราชหฤทัยใน
พระราชวงศ์ของพระองค์ ที่จะช่วยเหลือนบริหารราชการแผ่นดินและทำให้เรียบร้อย
ความเสียใจจากประชาชนต่อพระมหากษัตริย์ที่เริ่มจะสูญเสียนิลาชายรัชกาลที่ 6

¹ ไซยัคต์ ปรัถคิกุล ประชาธิปไตย 41 หน้า 58-59

² เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 83

³ วิชัย บำรุงฤทธิ บันทึกนักปฏิวัติไทย หน้า 22

ให้กลับคืนมาอีก¹ ทำให้อิทธิพลของพระราชวงศ์มีอยู่สูง ทำให้คนทั่วไปโดยเฉพาะข้าราชการ และผู้ก่อการคิดว่าอภิรัฐมนตรีสภามีอำนาจมาก และรัชกาลที่ 7 ทรงตกอยู่ใต้อิทธิพลของ พระบรมวงศานุวงศ์ของพระองค์อย่างสิ้นเชิง² และเนื่องมาจากเหตุนี้เองที่เป็นจุดอ่อน ของรัชกาลที่ 7 ที่ทำให้พระราชดำริของพระองค์ในเรื่องที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ ประชาชน ต้องได้รับการคัดค้านจากพระราชวงศ์ชั้นสูง จนนำไปสู่ความไม่พึงพอใจในรูปแบบ การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชของประเทศไทยในขณะนั้น ซึ่งให้ความรู้สึก ว่า พวกเจ้ามีสิทธิปกครองแคว้นราษฎร เป็นเพียงผู้ปฏิบัติความ³ ก่อให้เกิดความเป็นปฏิปักษ์ต่อเจ้า ทำให้คนในชาติขาดความสามัคคี นอกจากนี้ประชาชนเข้าใจว่ารัฐบาลก็กีดกันการศึกษาของ ชาติไม่สนับสนุนให้ราษฎรได้รับการศึกษา ยึดถือระบบศักดินายิ่งกว่าชาติเป็นส่วนรวม และยังห้ามแสวงหาความรู้ในทางเศรษฐกิจอีกด้วย รัฐบาลมีโรงเรียนไว้แต่เพื่อให้ บุตรภิกษาของชนชั้นเจ้านายเล่าเรียน เพื่อจะได้ทำหน้าที่ชนชั้นผู้ปกครองในอนาคตเท่านั้น ส่วนราษฎรต้องปล่อยให้โง่เขลา จะได้ไม่หัวแข็งสะทกแกการบังคับบัญชา จะเห็นได้ จากมีการกำหนดการศึกษาภาคบังคับ แต่ในความเป็นจริง เด็กอายุเข้าเกณฑ์เรียนมี โอกาสเรียนไม่ถึงครึ่งจำนวน และระดับความรู้หนังสือก็มีน้อยกว่า 30 % ของจำนวน พลเมืองที่มี⁴ เฉพาะลูกเจ้านายเท่านั้นจึงมีโอกาสเรียนเต็มที่ การปกครองระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชทำให้มีบุคคลบางกลุ่มได้รับอภิสิทธิ์เหนือบุคคลทั่วไป ทำให้ข้าราชการ และประชาชนเกิดความรู้สึกไปในทางไม่เป็นมงคลต่อเจ้านายและเตรียมพร้อมที่จะ สนับสนุนการเรียกร้องหาสิทธิเสมอภาคอันนี้⁵ โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนผู้มีการศึกษา

¹ ชัยอนันต์ สมุทวณิช การเมืองการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย หน้า 87

² เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 84

³ เสถียร อภัยโสภณ ประวัติศาสตร์ไทย หน้า 290

⁴ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ ล.ค. หน้า 86

⁵ สุชุม นวลสกุลและคณะ การเมืองและการปกครองไทย หน้า 63

ซึ่งจะไม่พอใจ อยู่ทั่วไปและเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่จะนำไปสู่การปฏิวัติ
ความไม่พึงพอใจในสภาพสังคมไทยของคณะผู้ก่อการปฏิวัติอีกประการ
ที่พระประศาสน์พิทยายุทธ ได้บันทึกไว้คือ

"มูลเหตุอันสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้พวกเรา

รับทศโศกสำหรับอาการปกครองแบบถวายเป็นอำนาจเหนือหัว
ให้แก่กษัตริราช ก็คือ ในราชสำนักและวังเจ้าใหญ่ ๆ
กำลังเต็มไปด้วยการประจบสอพลออย่างสิ้นดี ทุกสิ่ง
ทุกอย่างจะต้องขึ้นอยู่กับมหาดเล็กเด็กเล็กชายหรือสมัคร
พรรคพวกลูกน้องทั้งนั้น ซึ่งได้รับการเลื่อนยศบรรดาศักดิ์
ศักดิ์กันอย่างปรุคปราค การทหารกำลังวังโรย
เสื่อมโทรม และโทรมลงเป็นลำดับ ในขณะที่ใน
ราชสำนักเต็มไปด้วยความรุ่งโรจน์"¹

แสดงให้เห็นว่าการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชช่วงก่อนการปฏิวัติจะให้ความ
สำคัญกับพวกเจ้ามาก ทำให้ราษฎรทั่วไปเกิดหวังต่อการปกครองแบบเก่า

โครงสร้างทางสังคมของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2475 มีลักษณะไม่ต่างจาก
ปัจจุบันมากนัก ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังเป็นชาวนา มีความเป็นอยู่อย่าง
ง่าย ๆ มาตรฐานการครองชีพของประชาชนไม่สูงเท่าระดับมาตรฐานการครองชีพ
ของชาวตะวันตก และมีความพอใจในสภาพชีวิตความเป็นอยู่แบบเก่า ซึ่งมีจำนวนประมาณ
95 %* ที่อยู่นอกเขตเมืองหลวงและในจำนวนนี้เกือบทั้งหมดจะขาดการศึกษา²
ไม่สนใจและไม่ยอมรับรู้เหตุการณ์ของโลกภายนอกนอกจากแต่ท้องถิ่นที่อาศัยอยู่

¹ เกียรติศักดิ์ พงษ์พาณิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 85

* สถิติผู้รู้หนังสือฉบับนั้นมีประมาณ 30 % เป็นอย่างสูงสุด

² สนั่น เมืองวางษ์ ประวัติศาสตร์ชนบุรี-รัตนโกสินทร์ หน้า 198

ประชาชนนอกเมืองหลวงนี้จะนับถือและยอมรับฐานะของพระมหากษัตริย์ว่าเป็น
 เสมียนพระผู้เป็นเจ้าที่อยู่เหนือกว่าตนเอง ไม่สนใจในเรื่องการเปลี่ยนแปลงภายใน
 เมืองหลวงมากนัก และไม่มีความรู้สึกนึกคิดว่ารัฐธรรมนูญจะมีผลต่อตนเองและต่อ
 ประเทศอย่างไรบ้าง ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีแนวความคิดที่จะทำการเปลี่ยนแปลง
 สิ่งใด ๆ ที่เป็นอยู่ให้เปลี่ยนไปจากเดิม เพราะไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงแม้ว่าช่วง-
 นั้นประเทศไทยจะไม่มีระบบทาสการศาลปรับปรุงให้ทันสมัยเป็นที่ยอมรับของอารย
 ประเทศ การคมนาคมได้รับการปรับปรุง มีทางรถไฟซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกระจาย
 ความเจริญก้าวหน้าไปสู่ส่วนภูมิภาค มีกิจการไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ มีการ
 ปกครองแผ่นดินใหม่ประกอบด้วยกระทรวงต่าง ๆ ในด้านการบริหารส่วนภูมิภาค จะจัดให้
 มีการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล แล้วก็ตาม แต่ประชาชนก็ยังไม่ค่อยสนใจและ
 ยอมรับสิ่งใด ๆ ที่กำลังพัฒนา ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะทำให้การปฏิวัติสำเร็จได้โดยง่าย
 ดัง พ.อ. พระยาทรงสุรเดชได้ให้ความเห็นว่า "... เวลาที่คนมีปัญญาสมัยใหม่
 ต้องการระบอบใหม่ มี 15 % พวกหัวโบราณก็อดที่จะรักษาระบอบเก่ามี 15 %
 เท่ากันอีก 70 % เป็นพวกที่พร้อมจะเข้ากับฝ่ายชนะ ถ้าเราเริ่มก่อนพวก 70 %
 ก็จะอยู่กับเรา รวมเป็น 85 % ฝ่ายตรงข้ามเราจะมี 15 % เท่ากัน ..."²

และเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยใน 24 มิถุนายน 2475 ก็
 เห็นได้ว่ามิได้ก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อระบบสังคมไทยเลย³ ซึ่งกล่าว
 ได้ว่า การดำเนินงานการปฏิวัตินั้น เป็นงานของคนกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มเดียวเท่านั้น

¹ นรนิติ เศรษฐบุตร เมืองไทยในระบอบรัฐสภา หน้า 10

² สนั่น เมืองวงษ์ ประวัติศาสตร์ชนบท-รัตนโกสินทร์ หน้า 198

³ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 87

มิได้เกิดขึ้นเพราะการเคลื่อนไหวของประชาชนทั้งประเทศ ดังมีผู้วิจารณ์ว่า

"...การปฏิวัติครั้งนี้ (พ.ศ. 2475) ไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวของชาวนาหรือคนในชนบท คนโดยทั่วไปไม่รู้อะไรที่จะมีการเปลี่ยนแปลงในคณะราษฎร การมีคณะราษฎรนั้นก็รู้แต่บุคคลที่อยู่เฝ้าพระนคร และบุคคลที่มีหัวทางการเมืองจำนวนเล็กน้อยในต่างจังหวัด ความคิดที่ว่าชาติจะเปลี่ยนแปลงเป็นประชาธิปไตย หรือแม้แต่มัชฌิมอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ เหมือนเป็นสิ่งที่เหลือเชื่อ สำหรับประชาชน...ในระยะแรก ๆ เขามีความสนใจกันเพียงเล็กน้อย แล้วก็ไม่มีสนใจอีก"¹

ซึ่งพอจะกล่าวได้ว่าความไม่สนใจหรือเอาใจใส่ในสถานการณ์เกี่ยวกับความเป็นไปของประเทศในขณะนั้นของประชาชนส่วนใหญ่ที่เห็นข้ออ้างและส่วนสนับสนุนแก่คณะราษฎร ทำให้สามารถทำการปฏิวัติได้สำเร็จได้ง่าย เพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้และไม่เข้าใจ ใครจะทำอะไรอย่างไรก็ทำไป ขอให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้แค่นี้ก็พอ

สรุปได้ว่าคณะราษฎรนั้นไม่พอใจในสภาพสังคมไทยขณะนั้น เพราะแบ่งแยกชนชั้น ไม่มีความเสมอภาคและให้อภิสิทธิ์แก่พวกเจ้ามากเกินไป และไม่ให้ความสนใจกับพวกราษฎรทั่ว ๆ ไปซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งความไม่พอใจเหล่านี้จะเป็นสาเหตุหนึ่งที่สำคัญให้เกิดการปฏิวัติขึ้น

1.2 สาเหตุทางด้านการเศรษฐกิจ

การปฏิวัติใน พ.ศ. 2475 เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าการปฏิรูปในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นการปูทางที่จะทำให้เกิดการปฏิวัติ 2475 คือการปฏิรูปของรัชกาลที่ 5 ที่ผ่านมา จะพบว่าพระองค์ทรงริเริ่มงานด้านต่าง ๆ มากมาย ซึ่งจะต้ออาศัยเงินทุนทั้งสิ้น เช่นการปฏิรูปการปกครองการปรับปรุงคมนาคม การปฏิรูปกิจการทหาร การปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปภาชีอากร การปฏิรูปการศาล เป็นต้น ดังนั้นการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจจึงต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงด้วย เพื่อเป็นรากฐานรองรับการขยายตัวในกิจการต่าง ๆ ของประเทศที่ต้ออาศัยเงินทุนเป็นจำนวนมากทั้งสิ้น¹ และด้วยเหตุเป็นการเริ่มต้นงานที่จะต้อขยายตัวต่อไปมากขึ้นตามลำดับ สังคมจะต้อพัฒนาไปจากเดิม ประชาชนพลเมืองจะเพิ่มมากขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ก็จะตามมาเป็นทวีคูณ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งจะเป็ปัญหาต่อเนื่องมาจนถึงรัชกาลที่ 6 รายได้ของประเทศไม่พอกับรายจ่าย การใช้จ่ายในราชสำนักฟุ่มเฟือยมาก เพราะพระองค์เสด็จประทับอยู่ในศิลปวิทยาการ จนทำให้รัชสมัยของพระองค์มีลักษณะแห่งความอ่อนแอในการบริหารประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเรื่องรั้งค้ำการคลังของประเทศตลอดมาจากตัวเลขแสดงเงินงบประมาณแผ่นดินแต่ละปีจะพบว่าขาดดุลทุกปี ดังนี้คือ

พระราชบัญญัติงบประมาณ พ.ศ. 2463

เงินรายได้	72,500,000	บาท
เงินรายจ่าย	82,130,126	"
ขาดดุล	9,630,126	"

พระราชบัญญัติงบประมาณ พ.ศ. 2464

เงินรายได้	77,800,000	บาท
เงินรายจ่าย	82,032,582	บาท
ขาดดุล	4,232,582	บาท

พระราชบัญญัติงบประมาณ พ.ศ.2465

เงินรายได้	79,000,000	บาท
เงินรายจ่าย	87,416,713	บาท
ขาดดุล	8,416,713	บาท

พระราชบัญญัติงบประมาณ พ.ศ.2466

เงินรายได้	80,000,000	บาท
เงินรายจ่าย	90,216,043	บาท
ขาดดุล	10,216,043	บาท

พระราชบัญญัติงบประมาณ พ.ศ.2467

เงินรายได้	84,000,000	บาท
เงินรายจ่าย	93,125,688	บาท
ขาดดุล	9,125,688	บาท

พระราชบัญญัติงบประมาณ พ.ศ.2468

เงินรายได้	91,000,000	บาท
เงินรายจ่าย	94,875,238	บาท
ขาดดุล	3,875,238	บาท ¹

ครั้นเมื่อถึงรัชกาลที่ 7 ในปีที่แรกทรงขึ้นครองราชย์ พระองค์ได้ตั้งพระทัยที่จะลดการใช้จ่ายลงเพื่อให้การคลังเข้าสู่ดุลยภาพ เช่น

พระราชบัญญัติงบประมาณ พ.ศ.2469

เงินรายได้	94,000,000	บาท
เงินรายจ่าย	93,788,188	บาท

¹ ใ้เกียรติยศ พงษ์พาณิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 58-60

ขาดดุล	211,812	บาท ¹
งบประมาณปี พ.ศ.2472-2473		
รายได้	107,117,934	บาท
รายจ่าย	107,102,488	บาท
งบประมาณปี พ.ศ.2473-2474		
รายได้	96,322,219	บาท
รายจ่าย	96,304,915	บาท
งบประมาณปี พ.ศ.2474-2475		
รายได้	78,948,233	บาท
รายจ่าย	87,482,123	บาท ²

รายจ่ายเกินในปีต่าง ๆ ที่กล่าวนี้เป็นปัญหาของชาติบ้านเมืองที่ตามมา
 ภายหลังจากปฏิรูปจะขยายตัวมากขึ้นตามหลักของเหตุผลและระบบการปกครองแบบ
 สมบูรณาญาสิทธิราช ก่อให้เกิดความไม่คล่องตัวในการบริหารราชการ เพื่อแก้ไข
 ปัญหาต่าง ๆ ของชาติซึ่งมีเพิ่มมากขึ้นทุกที ความไม่สอดคล้องกันระหว่างระบบ
 การปกครองของประเทศและงานของชาติที่ขยายตัวออกไปจะทำให้กลายเป็นตัวเร่ง
 ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองเป็นแบบใหม่ เพราะปัญหาของชาติที่กำลัง
 เฉลียวช่าอยู่ในขณะนั้นจำเป็นต้องอาศัยความคิดของคนหลายฝ่าย รวมทั้งจะต้องคำนึงถึง
 ประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นหลัก การแก้ปัญหาก็จะบรรลุผลสำเร็จ การให้
 ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศจึงเป็นทางออกที่เหมาะสมที่สุดในขณะนั้นและ
 วิธีการเช่นนี้ย่อมจะมีผลดีต่อการแก้ปัญหของชาติยิ่งกว่าการให้ระบมหากษัตริย์ทรงรับ

¹ สนั่น เมืองวงษ์ ประวัติศาสตร์ชนบุรี-รัตนโกสินทร์ หน้า 195

² ไสว สุทธิพิทักษ์ คร.ปริทัศน์ พนมยงค์ กับ การปฏิวัติ หน้า 52

รับผิดชอบต่อการบริหารประเทศแต่เพียงพระองค์เดียว เพราะเป็นการยากลำบาก
มากที่สุดที่จะแก้ไขได้ โดยเฉพาะปัญหาเศรษฐกิจนี้ ตั้งแต่รัชกาลที่ 7 ได้กล่าวว่า "แล้วกัน
ฉันก็เรียนวิชาทหาร เล่นต้อมมาคัดสินเรื่องการเงินการงานเช่นนี้ก็แยกกันเท่านั้นเอง"¹
แสดงให้เห็นว่ายากต่อการคัดสินพระทัยว่าจะหาประการใดในการแก้ปัญาเศรษฐกิจให้ผ่าน
พ้นวิกฤตการณ์ได้ เพราะต้องคัดสินใจเพียงลำพัง แต่ถ้าวางกันคิดหลาย ๆ ฝ่าย จะหา
ให้ได้ความคิดดี ๆ และช่วยกันแก้ปัญาให้สำเร็จลุล่วงไปได้โดยเร็วร้อย

รัชกาลที่ 7 ทรงพยายามแก้ไขการเงินของประเทศเป็นอย่างดีที่สุดที่จะทำได้
แม้แต่รายจ่ายส่วนพระองค์ก็ทรงคัดทอนให้ลดลงไป นับแต่จาก 9 ล้านบาท เหลือ 6 ล้านบาท
และเหลือ 3 ล้านบาท² นอกจากนั้นก็คัดทอนการใช้จ่ายต่าง ๆ

ปัญหาการเงินของไทยในช่วงสมัยรัชกาลที่ 7 นั้นทรุดหนักลงมาก โดยมีผล
มาตั้งแต่รัชกาลที่ 5 และที่ 6 และยิ่งทรุดหนักลงไปอีกเมื่อเศรษฐกิจของโลกตกต่ำ
เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2472 โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2474 ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหา
ข้าวยากหมากแพง ประชาชนต้องพบกับความเดือดร้อนอยู่ทั่วไป ประชาชนส่วนมาก
ยังคงทำการเกษตรอยู่ ไม่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจใด ๆ การลงทุนจากต่างประเทศ
มีน้อย เพราะประเทศต่าง ๆ ก็ประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเช่นกัน การคุมอำนาจ
ทางเศรษฐกิจของจีนยังคงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง ถึงแม้ว่าไทยจะเผชิญหน้ากับภาวะเศรษฐกิจ
ตกต่ำ แต่จะสังเกตได้ว่าการส่งเงินไปเมืองจีนยังมีอยู่เสมอ และเป็นจำนวนมาก
ยังมีผู้กล่าวว่า

"คนจีนส่งเงินไปเมืองจีนโดยผ่านทางสำนักงาน
หรือร้านค้าที่รับบริการค้าส่งเงินในกรุงเทพฯ หรือตาม
หัวเมืองสำคัญ ที่มีคนจีนอยู่อย่างหนาแน่น เงินนี้จะถูก
ส่งไปที่เมืองหัวเดาและทางหัวเดาก็จะส่งต่อไปยังภาค
ที่น้องของเจ้าของเงินอีกทอดหนึ่ง จากปี พ.ศ. 2470-2475

¹ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เกิดวังปารุสก์ เล่ม 1 หน้า 495

² อุดม เชนกiewicz การเมืองในประวัติศาสตร์ไทย หน้า 96

ชาวจีนส่งเงินไปเมืองจีนทั้งหมด เป็นจำนวนถึง 160 ล้านบาท ¹
 ซึ่งไม่ต้องสงสัยเลยว่า เงินอยู่กับนายทุนต่างประเทศ ทรัพย์สินที่ใช้ในการประกอบอาชีพ
 เป็นของนายทุน รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขในกรณีนี้ได้ รัฐบาลเพียงแต่หาวิธีการที่จะทำให้
 รายได้ของแผ่นดินให้พอกับรายจ่ายเท่านั้น แต่เมื่อในปี พ.ศ. 2474-2475 รายได้
 ของแผ่นดินยังขาดดุลถึง 8,534,490 บาท² รัฐบาลหรือรัชกาลที่ 7 ก็ไม่สามารถ
 จะแก้ไขปัญหาในด้านการเงินให้สำเร็จหรือดีขึ้นได้

รัชกาลที่ 7 ได้แก้ปัญหาโดยการยุบตำแหน่งหน้าที่ที่เห็นว่าไม่จำเป็นลงไป
 และปลดข้าราชการในตำแหน่งที่ยุบนั้นด้วย เรียกวิธีการลดจำนวนข้าราชการให้
 ลงไปเพื่อลดรายจ่ายของประเทศ เพื่อให้สมดุลกับรายรับนี้ว่า "สมัยคูลยภาพ"³ ซึ่งก่อ
 ให้เกิดความเดือดร้อนที่มากมาย เพราะผู้ที่ถูกปลดส่วนใหญ่คือข้าราชการชั้นผู้น้อย
 ผู้ใหญ่เงินเฟื่อนมากไม่ถูกปลด และเมื่อปลดพวกหนึ่งแล้วบางครั้งยังมีการเอาพวกของตน
 เข้าทำงานแทนเสียอีก และพวกเขาจะไม่กระทบกระเทือนต่อการปลดมากนัก เพราะ
 มีเงินมากอยู่แล้ว แต่ข้าราชการชั้นผู้น้อย เช่น นายสิบทหารที่ถูกปลดปล่อยออกไปไม่มี
 งานทำ⁴ ทำให้เกิดความไม่พอใจอยู่ทั่วไป และหนังสือพิมพ์สยามปริวิว ได้วิจารณ์การ
 "คูลยภาพ" ว่า "คูลยภาพ ไม่ได้นำประโยชน์อะไรมาให้เลย...ที่สำคัญคือเมื่อคูลย
 ข้าราชการคนใดออก รัฐบาลไม่สามารถเลือกคนที่มีความสามารถเหมาะสมกับงานได้
 การปลดข้าราชการคนเก่าต้องเสียเงินบำนาญในทั้งที่ยังทำงานได้คืออยู่เพื่อจ้างคนใหม่ทำให้
 รัฐบาลเสียเงิน 2 คอ โดยไม่ได้งานดีขึ้น..."⁵

¹ รัชนี้ ถิ่นยาคุดาวฤติ ที่มาของรัฐธรรมนูญไทย หน้า 221

² เกียรศิทธิ พงษ์พาณิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 63

³ ดุ หน้า 61

⁴ เสลา เระระรุจิ "พระปกเกล้าฯ กับประชาธิปไตย" บันทึกเชิงประวัติศาสตร์

43 ปี เมื่อมวลชนเป็นใหญ่ในสยาม โดย ไทน้อย (นามแฝง) หน้า 38

⁵ จิตรกรรณ ไชยภัณฑา การจักรราชการทหารในรัชสมัยสมเด็จพระปกเกล้า

เจ้าคุณแก้ว (พ.ศ. 2468-2477) หน้า 263

นอกจากนี้พระองค์ทรงลดเงินที่จะรับเข้าพระคลังข้างที่ลงเหลือ 4 ล้านบาท¹ เพื่อจะได้นำไปใช้ช่วยอุดหนุนรายจ่ายของประเทศอีกทางหนึ่ง

วิธีการแก้ปัญหานี้สำคัญอีกประการคือ การยุบมณฑลต่าง ๆ ทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2475-2476 โดยยุบมณฑลจาก 14 มณฑลเหลือ 10 มณฑล และจังหวัด 79 จังหวัดเหลือ 70 จังหวัด เมื่อยุบมณฑลก็จะต้องมีการยุบตำแหน่งข้าราชการพลเรือนต่าง ๆ ลงด้วย ทำให้รายจ่ายแผ่นดินลดลงถึงร้อยละ 91 ส่วนรายจ่ายฝ่ายทหารก็ลดลงถึงร้อยละ 13 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2474-2475 ภายใน 3 ปี รายจ่ายฝ่ายทหารลดลงถึงร้อยละ 40² นับว่าแก้ปัญหารายจ่ายได้ก็พอสมควรเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ แต่ก่อให้เกิดความรู้สึกเสียใจแก่ประชาชนชาวไทย โดยเฉพาะผู้ที่ต้องถูกปลดออกจากหน้าที่ทั้งที่ตัวเองไม่มีความผิด ทั้งที่รัชกาลที่ 7 เองก็ไม่ทรงต้องการที่จะกระทำเช่นนี้ แต่ที่พันวิสัยที่จะเสียใจได้ เพราะทำไปเพื่อหวังจะให้ภาวะเศรษฐกิจของชาติดีขึ้น ดังที่ได้ทรงตรัสว่า

"ข้าพเจ้าเองรู้สึกเหมือนว่าเกิดมาสำหรับตัดรอน ตั้งแต่คนที่ตัดมาแล้วคราวนี้ก็คงตัดอีก จนไม่ทราบว่าจะเป็นอย่างไรต่อไป รู้สึกเป็นเคราะห์กรรมของตัวที่จะต้องทำ เช่นนี้เสมอแม้ในขณะนี้ก็พยายามทุกอย่างที่จะไม่ตัด แต่ก็พันวิสัยที่จริงการที่จะปลดจะตัดคราวนี้ รู้สึกหนักใจกว่าคราวก่อนมาก ไม่อยากจะทำเลย เพราะคราวก่อนนี้รู้สึกว่ามิคนเกินกว่างาน เพราะฉะนั้นเป็นการถูก ควรทำแต่ไม่เป็นที่หนักใจ และในเวลาอันการเข้ามาหาเงินข้างนอกก็ยังไม่

¹ สนั่น เมืองวงษ์ ประวัติศาสตร์ชนบุรี-รัตนโกสินทร์ หน้า 195-196

² ไมตรี เถนอุคม โลกพระศรีอารีย์ของปรีดี พนมยงค์ หน้า 30-31

ผิดเคื่องให้ออกไปหากินทางอื่นก็ไม่ยากนัก เวลานั้นนั้นจึงไม่ผู้
หนักใจเหมือนคราวนี้ คราวนี้ข้าพเจ้ารู้ดีว่า การตัดนั้นต้องยุบ
งานการทหาร เป็นต้น เวลานั้นก็มีนั้เคยอยู่แล้ว ถัดม้ต้องถ้กลงไป
อาจต้องเสียนงานก็ได้ เช่น กระทรวงอื่น ๆ ก็เหมือนกัน ต้อง
ยุบลง เสียนงานลงบ้าง..."¹

แต่การยุบมณฑลนั้นก็ไม่สามารถช่วยให้การเงินของประเทศสมดุลได้ และยังมีผลที่ตามมา
อีกคือ ทำให้เกิดการขัดแย้งระหว่างเจ้ากับราษฎรอย่างมาก รวมทั้งยังมีผลกระทบ
ต่อการเมืองอีกด้วยคือ ในกรณีการประชุมตกลงไม่ให้เงินเดือน และไม่เรียกเงิน
ที่จ่ายไปแล้ว 26 เดือนคืน มตินี้ออกมาในวันที่ 2 มิถุนายน 2474 และในวันที่ 3
มิถุนายน 2474 พระองค์เจ้าวรเดช เสนาบดีกระทรวงกลาโหมลาออกจากตำแหน่ง
ทันที² โดยรวมถึงสาเหตุอีกอย่างที่น่าสนใจให้ลากออก คือในเดือนพฤษภาคม
พ.ศ. 2474 เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติได้ประกาศยกเลิกการแต่งตั้งนายทหาร
92 นายซึ่งได้รับแจ้งว่าได้รับการแต่งตั้งแล้ว³ ทำให้พระองค์เจ้าวรเดชซึ่งเป็น
เสนาบดีกระทรวงกลาโหมได้รับความคับแค้นพระทัยมากถึงต้องปลดข้าราชการทหาร
จึงทรงลาออกจากตำแหน่งเพื่อร้องขอมิให้ปลดทหาร ทำให้ทหารและข้าราชการกระทรวง
กลาโหมรักและชอบพอมาก⁴ และเมื่อความไม่พอใจเกิดขึ้นแก่ฝ่ายทหาร ก็มีส่วนช่วยสนับ
สนุนความคิดทางการเปลี่ยนแปลงการปกครองในเวลาต่อมาอีกด้วย

¹ เกียรติชัย พงษ์พานิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 63-64

² รัชปี กัลยาณคุณาวุฒิ ที่มาของรัฐธรรมนูญไทย หน้า 39

³ ไมตรี เก่นอุดม โลกพระศรีอภัยของปรีดี พนมยงค์ หน้า 30

⁴ เกียรติชัย พงษ์พานิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 65

วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างมาก คือการส่งข้าว
 ลอกนอกประเทศซึ่งมีความสำคัญต่อการคลังของไทยมาก แต่วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ
 ของโลกมีผลให้ตลาดทางเศรษฐกิจของประเทศไม่มีแรงงัดขึ้นไปอีก เพราะในปี พ.ศ.
 2471-2472 ผลเก็บเกี่ยวข้าวได้ไม่เต็มที่แต่ในปีงบประมาณ 2472-2473 การ
 ขาดดุลในค่านงงบประมาณก็สามารถแก้ไขได้ด้วยเงินที่เหลือจ่ายของกระทรวงกลาโหม
 และกระทรวงทหารเรือ ซึ่งการแก้ไขด้วยวิธีเดียวกันในปี พ.ศ.2473-2474 นั้น
 ทำไม่ได้เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรเสียหายและราคาตกต่ำ ซึ่งก็ได้หาทางแก้ไข
 เช่นกัน ดังได้มีข่าวพาดหัวของหนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับแรก ๆ ที่พิมพ์ออกจำหน่ายใน
 เดือนธันวาคม พ.ศ.2473 จึงสื่อให้เห็นความร้อใจของรัฐบาลเนื่องมาจากภาวะ
 เศรษฐกิจตกต่ำ เช่นข่าวกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน เสนาบดีกระทรวงพาณิชย์
 เสด็จไปทรงสังเกตภาวะเศรษฐกิจในต่างประเทศ ซึ่งกำลังอลเวงเหมือนกันเพื่อจะ
 ทรงรวบรวมข้อคิดเสนอแนะให้รัฐบาลพิจารณาแก้ไขข่าวเรื่องเจ้าพระยาพลเสนาบดี
 กระทรวงเกษตร เชิญพ่อค้าโรงเรือและพ่อค้าข้าวไปประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
 ซึ่งถือกันว่ามีผู้ทางที่จะไปหาบังคับใจเอาแก้ปัญหาระเบิดการค้าข้าวตกต่ำอย่างแรง¹ ซึ่ง
 ปริมาณสินค้าส่งออกของไทยในปี พ.ศ.2474-2475 ลดลงจากปี พ.ศ.2473-2474
 ถึง 1 ใน 3 หรือต่ำกว่าปริมาณในปี พ.ศ.2470 ถึงครึ่งหนึ่ง การลดค่าเงินบาทเมื่อ
 11 พฤษภาคม 2475 ช่วยให้สถานการณ์ดีขึ้นเล็กน้อย เพราะสินค้าไทยถูกลงในต่าง
 ประเทศ² แต่ในช่วงปี พ.ศ.2474-2475 สถานะทางการคลังของไทยยิ่งยุ่งยาก
 โดยเฉพาะในเดือนกันยายน 2474 การลดค่าเงินปอนด์ มีผลให้ชาวไทยมีราคาแพง

¹ สนิท เจริญรัฐ โล้ว...สภาพประชาราษฎร์ หน้า 77

² นรนิติ เศรษฐบุตร เมืองไทยในระบอบรัฐสภา หน้า 11

ในตลาดของกงและสิงคโปร์ ทำให้ขายไม่ออก¹ ซึ่งจะมีผลให้รายได้แผ่นดินลดลงไป เพราะชาวบราซิลนำออกที่สำคัญที่จะช่วยให้รายได้เพิ่มขึ้น ทำให้รัชกาลที่ 7 ต้องหาวิธีแก้ไขปัญหารายการเงินของประเทศที่นอกเหนือไปจากการค้าขายกับต่างประเทศออก การตัดทอนรายจ่ายเงินเดือนรวมไปถึงการยุบมณฑลต่าง ๆ แล้วพระองค์ต้องออกพระราชบัญญัติที่กักตุนภาษีศุลกากรฉบับใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2469 เพื่อเพิ่มภาษีสินค้าขาเข้าทุกชนิดตามสนธิสัญญาที่ได้รับแก้ไขกับนานาประเทศใหม่² และพระราชบัญญัติเพิ่มภาษีอากรอีกหลายชนิด แต่ที่หนักกว่านี้ก็คือ เพิ่มภาษีโรงเรือนโดยเฉพาะข้าราชการที่มีรายได้จากรัฐบาลประจำเดือน เรียกว่า "ภาษีเงินเดือน" ออกใช้ในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2475 โดยรัฐบาลได้ออกแถลงว่า

"ความจำเป็นต้องมีภาษีขึ้นนี้ คงจะสังเกตเห็นกันแล้วว่า ระหว่างนี้รัฐบาลได้ออกกฎหมายภาษีอากรหลายฉบับ รวมทั้งพระราชบัญญัติเงินเดือนช่วยการที่รัฐบาลได้ซื้อเก็บตราภาษีหรือจัดเก็บภาษีอากรใหม่บางอย่างเช่นนี้ก็มีความมุ่งหมายจะเก็บเงินมาชดเชยจำนวนเงินในประเทศต่าง ๆ ที่ลดน้อยลงเนื่องจากปริมาณเข้าสู่ศุลกาภ แม้รัฐบาลได้ตัดทอนรายจ่ายลงอย่างมากที่สุดแล้ว ฐานะการเงินของประเทศก็ยังไม่ปลอดภัย"³

จากข้อความนี้แสดงให้เห็นความไม่มีสมรรถภาพของรัฐบาลในการที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและการเงินของประเทศให้พ้นจากวิกฤตการณ์ไปได้ แม้ว่าพระราชบัญญัติเก็บภาษีต่าง ๆ

¹ ไมตรี เคนอุมม์ โลกพระศรีอารียะของปริที พนมยงค์ หน้า 29-30

² เสน่ห์ ศรีมงคล การเมืองเรื่องนายก หน้า 83

³ เกียรติชัย พงษ์หาญไชย ปฏิวัติ 2475 หน้า 67-68

ขึ้นแล้วก็ตาม ซึ่งการแก้ไขโดยวิธีนี้ก่อความยากจนให้แก่ราษฎรและข้าราชการทั่ว ๆ ไป ยิ่งขึ้น ประชาชนยากจนลง เงินภาษีอากรก็เก็บได้น้อยกว่าแต่ก่อน เช่น พ.ศ. 2473 เงินภาษีอากรและผลประโยชน์ของแผ่นดินเก็บได้กว่า 96 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2475 เก็บได้ต่ำกว่า 19 ล้านบาท นอกจากยากจนลงแล้วรวมไปถึงความไม่พอใจในการกระทำของรัฐบาลอีกด้วย รัฐบาลได้สั่งให้อธิบดีตำรวจคือ นายพลตำรวจโทพระยาอภิกรต จัมปหุลีกเลี้ยงไม่ยอมเสียเงินรัฐอุปการ แล้วส่งผู้คนนั้น ๆ ไปหาถนนที่พระโขนง ทั้งกลางวันและกลางคืนโดยไม่มีการหยุดพักนอน¹

ในภาวะการณ้อย่างนี้ก่อให้เกิดความไม่พอใจของประชาชนชาวไทยต่อรัฐบาลยิ่งขึ้น เพราะเห็นว่ารัฐบาลไม่สามารถปกครองหรือดูแลให้ประชาชนมีความสุขได้ มีแต่ความเดือดร้อนอยู่ทั่วไป มุ่งชุกครีครายราษฎรและรัฐบาลก็ไม่ประสบความสำเร็จในนโยบายต่าง ๆ ที่นำเอาใช้ ซึ่งความไม่พอใจนี้จะ เป็นพื้นฐานที่เอื้ออำนวยให้แก่การเปลี่ยนแปลงการปกครองอันจะเกิดขึ้นได้โดยไมยาก² เพราะมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐบาลนำมาแก้ไขนั้นก่อให้เกิดความรู้สึกอันเป็นรอยร้าวทางจิตใจทั้งในระหว่างหมู่ข้าราชการกับราษฎร เจ้าและขุนนางกับราษฎร ซึ่งมีมาแต่เดิมนอกเหนือไปจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่มีเพิ่มมากขึ้นในรัชกาลที่ 7 โดยเฉพาะนโยบายด้านภาษีอากรใหม่ ๆ ขึ้นของรัฐบาล แม้ว่าหนังสือพิมพ์จะเสนอให้เก็บภาษีที่ดิน* แต่รัฐบาลกลับปรับปรุงอัตราภาษีศุลกากรให้สูงขึ้นในเดือนเมษายน 2475 รัฐบาลเรียกเก็บภาษีผู้มีเงินเดือนหรือรายได้เกิน 600 บาท อันมีผลกระทบต่อไปถึงข้าราชการระดับกลางและอาวุโสซึ่งย่อมจะไม่พอใจ³ ทำให้คณะราษฎร

¹ สมบูรณ์ คณธาด ยุคทราชาธิปไตย โดยวิเทศกรรณีย์ (นามแฝง) หน้า 13-18

² เกียรติชัย พงษ์ชาติชัย ปฏิวัติ 2475 หน้า 69

* ซึ่งเจ้าของที่ดินส่วนใหญ่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์

³ ไพบูลย์ เกตุคุณ โลกพระศรีอารีย์ของปรีดี พนมยงค์ หน้า 31-32

หมดความอดทนอีกต่อไป เนื่องจากเห็นว่ารัฐบาลไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้หมดไปหรือบรรเทาลงได้ มีแต่จะทำให้ราษฎรเดือดร้อนกันทั่วไปและประเทศชาติต้องตกต่ำ

1.3 สาเหตุทางด้านการเมือง

ความนึกคิดของชาวไทยทางด้านการเมืองมีมานานแล้วและค่อย ๆ พักตัวจนเพิ่มมากขึ้นและได้แสดงออกถึงความต้องการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองให้เห็นในการทบทวน เมื่อปี 2454 หรือ ทบพ. ร.ศ. 130 นั้นเอง ซึ่งตั้งแต่นั้นมา ความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย ความตื่นตัวที่ต่อกรมีส่วนร่วมในการปกครองมีมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 7 พระองค์ทรงมีพระราชดำริว่าจะพระราชทานรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศให้แก่ปวงชนชาวไทยทั้งปวง โดยจะเป็นรัฐธรรมนูญที่มาจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง มิใช่เป็นรัฐธรรมนูญที่มีการเรียกร้องจากประชาชน¹ พระองค์ได้ทรงกำหนดการเลือกตั้งโดยวิธีเทศบาล เพื่อให้ประชาชนเข้าใจในการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยจะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นวันครบรอบมหาจักรี แต่ก็ได้ถูกพระราชวงศ์ชั้นสูงบางพระองค์ทรงคัดค้านโดยอ้างว่าประชาชนยังไม่มีความรู้ความสามารถที่จะปกครองตนเองได้ ทำให้มีการยับยั้งการพระราชทานรัฐธรรมนูญ จนกระทั่งถึงวันที่ทำการปฏิวัติ ก็ไม่มีที่ท่าว่ารัชกาลที่ 7 จะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่พสกนิกรแต่อย่างใด แสดงให้เห็นว่ารัชกาลที่ 7 อ่อนแอ ตกอยู่ในอิทธิพลของพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูงไม่สามารถตัดสินใจตัดสินพระทัยได้เอง และไม่ต้องการที่จะเสียอำนาจ

¹ สนั่น เบื้องวงษ์ ประวัติศาสตร์ขบวนการ-รัตนโกสินทร์ หน้า 196-197

ของการเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ทำให้พวกชนชาวไทย โดยเฉพาะผู้ที่
 การศึกษา เกิดความรู้สึกไม่พอใจ เพราะพระองค์ได้ให้ความหวังแก่ผู้ต้องการรูปแบบ
 การปกครองใหม่ ๆ แต่แล้วความหวังดังกล่าวก็ไม่เป็นไปตามประสงค์ ทำให้เกิดความไม่
 ปรองดอง ประทศกับความคิดเห็นต่างทางการเมืองที่เริ่มมาตั้งแต่รัชกาลที่ 5 และสถานอื่นๆ
 ที่เป็นปัจจัยอยู่ในเวลานั้นเป็นแรงผลักดันให้ความเห็นต่างทางการเมืองก้าวหน้าไปสู่จุดความ
 คิดที่จะปฏิวัติเพื่อความขัดแย้งในส่วนตัวของกลุ่มผู้คัดค้านการปฏิวัติกับพระราชวงศ์ผู้ใหญ่
 กลุ่มหนึ่ง¹ ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากพระองค์เจ้าจรัสศักดิ์ อัครราชทูตสยามประจำกรุงปารีส
 ได้โกรธนายปรีดี หมดยศมากเพราะสมาคมนักเรียนไทยในอังกฤษได้เชิญผู้แทนสมาคมนักเรียน
 ไทยในฝรั่งเศสไปประชุมร่วม ที่ประชุมตกลงให้นายปรีดี ไป ซึ่งปรีดีเองก็พอใจและยินดี
 แต่ก็คิดหวังเมื่อทำรายงานแจ้งทูตขอเบิกเงินเป็นค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ² ทูตไม่เห็น
 คุ้มจึงไม่จ่ายเงินและไม่ทำวีซ่าเดินทางให้ นายปรีดีจึงหมดหนทางที่จะไปลอนดอน จึงให้
 นายประยูร ภมรมนตรีไปแทนซึ่งก็ตกลง และทำให้พระองค์เจ้าจรัสศักดิ์โกรธยิ่งขึ้นเมื่อทราบ
 ว่านายปรีดี เป็นเจ้าความคิดให้นักเรียนไทยในฝรั่งเศสยื่นฎีกาของตน จึงได้โทรเลขรายงาน
 เข้ากรุงเทพฯ กรมหลวงรัชกาลที่ 7 ให้เรียกนายปรีดีกลับกรุงเทพฯ โดยไม่คำนึงถึงการ
 ศึกษาของนายปรีดีว่าจะสำเร็จหรือไม่ ซึ่งรัชกาลที่ 7 ได้อนุมัติตามคำเสนอของทูต แต่
 บิดาของนายปรีดีได้เข้าทำฎีกาขอลูกเกล้าถวายขอพระบรมราชานุญาตให้นายปรีดีทำวิทยานิพนธ์
 ก่อน และด้วยความช่วยเหลือของเจ้าพระยาอมราช รัชกาลที่ 7 ทรงอนุญาตและให้แจ้ง
 ไปให้พระองค์เจ้าจรัสศักดิ์ทราบ³ ซึ่งก็เป็นอันว่านายปรีดี สามารถจะเรียนต่อได้จนสำเร็จ
 นอกจากนี้ก็มีการขัดแย้งกันอีกระหว่างสมาคมนักเรียนไทยกับพระองค์เจ้าจรัสศักดิ์ เกี่ยวกับ

¹ เกียรติชัย สงฆ์พานิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 73

² บัญชี แก้วเกตุทอง 36 รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยของไทย หน้า 19

* โทรเลขตอนหนึ่งมีใจความว่า "...ปรีดีเป็นหัวหน้าชักชวนนักเรียนออกการจัด
 คำสั่งผูก เป็นหัวหน้าสมาคม (Syndicate) นักเรียนไทยเป็นคนผลักดันไปประชาธิปไตย
 เห็นจะเป็นภัยต่อราชบัลลังก์..."

³ ไสว สุทธิพิทักษ์ คร.ปรีดี หมดยศกับการปฏิวัติ หน้า 36-37

431121

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ทางฝ่ายทุกใจระแคะระคายว่านักเรียนไทยนำตัวเป็นพวกบอลเชวิค (Bolshevik) เป็นอันดีแท้¹ ส่วนทางฝ่ายนักเรียนไทย ซึ่งมีนายปรีดีเป็นนายกสมาคมก็ฟ้องมาว่า ท่านทูตชักยอกเงินหลวงส่วนที่เป็นเบี้ยเลี้ยงเพื่อจ่ายค่าหีบค่าเล่าเรียนไปให้ และกรณี² 2 คือท่านทูตเคยมีลัญจก่องฐานเป็นชู้กับภริยาผู้อื่น ศาสดักลिनให้จ่ายค่าเสียหายให้สามพันหึ่ง ยูนั้น 100,000 ฟรังก์ ส่วนกรณีสุดท้ายที่ฟ้องคือท่านทูตหว่าความเลื่อมเสียดื้อเสียงของประเทศไทยในองค์การสันนิบาตชาติ³ รัชกาลที่ 7 จึงต้องทรงตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวน และทรงคัดลिनให้พระองค์เจ้าจรูญศักดิ์พินจากหน้าที่ทูต และทรงส่งหม่อมเจ้าวรรมไวทยากรไปแทน⁴ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏกึ่งนี้แม้จะไม่เป็นเรื่องเป็นราวใหญ่โตแต่เป็นสิ่งแสดงใจของผู้ที่อยู่ในวิสัยนั้น คุณใหญ่จะทำอะไรเอาแต่ใจ รังแกเด็กเสียเรื่อยไปเห็นมีความยุติธรรมเพียงธรรมดาจริงไหม การกระทบกระเทือนที่ละเอียดละออนี้ หลาย ๆ ครั้งเลยกลายเป็นมูลเหตุสำคัญแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินในสมัย 2475⁴ เพราะอะไรก็ตามเมื่อมีมูลเหตุส่วนตัวเข้ามาพัวพันอยู่กับอุดมการณ์และความคิดฝันเพื่อบ้านเมืองแล้ว อำนาจความคิดเห็นส่วนตัวจะเป็นส่วนผลักดันให้เกิดการปฏิวัติขึ้นจนได้⁵

¹ เดือน มุนนาค ท่านปรีดี รัฐบุรุษอาวุโสผู้วางแผนเศรษฐกิจไทยคนแรก หน้า 33-34

² ดู หน้า 13

³ สัทน เมืองวงษ์ ประวัติศาสตร์ทนาย-รัตนโกสินทร์ หน้า 194

⁴ เดือน มุนนาค ส.ศ. หน้า 38

⁵ เสถียร เวชระรุจิ ประสบการณ์ 34 ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย โดยไทยน้อย

นอกจากนี้ยังมีการขัดแย้งกันเองในหมู่ขุนนาง คือนายทหารที่จบจากเยอรมนี และทหารที่จบจากฝรั่งเศส ซึ่งมีพระราชวงศ์บางส่วนสนับสนุนได้พยายามเบนแนวการทหารแบบของเยอรมนี ซึ่งใช้กันอยู่เป็นแบบฝรั่งเศส ซึ่งพระยาพลพลพยุหเสนาและพระยาทรงสุรเดช เป็นนายทหารที่จบจากเยอรมันรู้สึกขัดใจอยู่ พวกทหารจบจากเยอรมันที่เคยเป็นกำลังสำคัญคอยไปตาม ๆ กัน และถูกบีบบังคับมากยิ่งขึ้น สาเหตุข้อนี้เองที่มีส่วนทำให้พระยาพลพลพยุหเสนาและพระยาทรงสุรเดชคิดทำการปฏิวัติ ดังจะเห็นได้จากคำบันทึกของ พ.อ. พระยาศรีสิทธิสงคราม* ว่า

"ไม่กี่ก่อน ๆ เขา (พ.อ. พระยาพหลฯ) เคยร่วมปรึกษาหารือกับผมโดยเห็นกันว่าเจ้านายทรงมีอำนาจในราชการมากเกินไป การบรรจุตำแหน่งไม่เหมาะสมกับความสามารถ บ้านเมืองเจริญช้ากว่าที่ควรเป็น... ถ้าลดอำนาจพระมหากษัตริย์ลง มีสภาผู้แทนฯ คำเป็นการปกครองแผ่นดิน ประเทศสยามจะมีความเจริญรุ่งเรืองดีกว่าการปกครองระบบเก่านี้ ทั้งพระยาพลพลพยุหเสนาและพระยาทรงสุรเดช มีความเห็นว่าควรรวมทหารยึดอำนาจการบริหารแผ่นดินแล้วตั้งรัฐบาลใหม่..."¹

ทั้งพระยาพลพลพยุหเสนาได้ปรารถนาอยู่ด้วยความน้อยใจอยู่ ๆ ว่าตนมีความรู้ความสามารถแต่ไม่ได้รับความสนใจจากพระราชวงศ์ ซึ่งมีบัญชากองทัพอยู่ในขณะนั้น เมื่อเสนอสิ่งใดขึ้นไป เจ้านายเชื้อพระวงศ์ก็ไม่รับฟัง แม้จะมีหลักการและเหตุผลดี แต่กลับไปยอมรับข้อเสนอของผู้มีอาวุโสกว่า ทั้งที่เหตุผลไม่ดีดังนี้เป็นต้น ซึ่งจะเป็นเหตุจูงใจให้ท่านเข้าร่วมทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วย²

* ใ้กับที่เก็บไว้ในหนังสือ "เมื่อข้าพเจ้าเป็นกบฏ" ของ ร.อ. หลวงโหมรอกรวาย

¹ เก็บยวติชัย พงษ์พาดิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 74-75

² สนั่น เมืองวงษ์ ประวัติศาสตร์ทหาร-รัตนโกสินทร์ หน้า 197-198

ส่วนพระยาทรงสุรเดชนั้นได้กล่าวถึงสภาพการด้านการเมืองช่วงนั้นว่ามี
ส่วนสนับสนุนให้เกิดปฏิวัติขึ้น พระยาทรงกล่าวว่

"การปฏิวัติเกิดขึ้นได้จริง ๆ เพราะนายทหารบก
ผู้เป็นหัวหน้าตกลงใจเด็ดขาดให้ลงมือทำ เหตุผลจึงน่าจะเกิดขึ้น
โดยแท้ คือประการแรกเพราะเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าพระเจ้าแผ่นดิน
แสดงความไม่สามารถที่จะบังคับการโดยอำนาจ

(กับโซ่ผูก) ในงานของชาติเจริญรุ่งเรืองได้ ประการสองเพราะพวก
ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่แทบทั้งหมดมุ่งแต่เพียงทำตัวให้เป็นที่โปรดปราน
ไว้เนื้อเชื่อใจ จากพระเจ้าแผ่นดิน ไม่ว่าด้วยวิธีใดตลอดทั้งวิธี
ที่คล่องสละเกียวยากด้วย"

ทั้งสองประการ เป็นสาเหตุสำคัญที่จะทำให้ชาติไทยทรงกับทรุดเท่านั้น ควร
เปลี่ยนวิธีบริหารรัฐให้มีโอกาสรู้จักวิธีปกครองตัวเอง และรับผิดชอบตัวเองในความ
เจริญหรือความเสื่อมของชาติแทนที่ให้นักบริษัทยักษ์โตเข้ารับผิดชอบ ซึ่งไม่มีท่าทางจะดี
ขึ้นได้

กล่าวได้ว่าความตื่นตัวทางการเมืองและความขัดแย้งระหว่างฝ่ายทหาร
และพลเรือนกับพระราชวงศ์ชั้นสูงเป็นพลังผลักดันไปสู่การปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลง
การปกครองระบอบกษัตริย์สมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นการแก้ไขปัญหาระบอบกษัตริย์
คณาธิปไตยการปฏิวัติเชื่อมั่นว่าเมื่อกระทำแล้วประสบผลสำเร็จ

1.4 การได้รับการศึกษาจากตะวันตกของชนรุ่นใหม่

ปัจจัยข้อนี้เห็นผลจากนโยบายปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5 ที่เปิดโอกาสให้ศึกษาต่อหรือไปศึกษากันอย่างเต็มที่ ซึ่งก็จะมี การไปศึกษาต่อต่างประเทศตะวันตกก็มาก กลุ่มคนหนุ่มรุ่นใหม่ก็ไปศึกษายังต่างประเทศนี้โดยพบเห็นถึงความเจริญก้าวหน้า การให้เสรีภาพแก่ประชาชนของทางตะวันตกแล้วก็นึกถึงสภาพประเทศของตัวเองที่ประชาชนไม่มีความเสมอภาคพองดังคม พวกเขาปรารถนาที่จะให้ประเทศของคนพินาศก้าวหน้าบ้างและการได้รับอิทธิพลแนวความคิดประชาธิปไตยจึงมีส่วนให้เกิดความรู้อีกขึ้นทั่วต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะโอกาสการได้รับการศึกษาต่อต่างประเทศของผู้นำคณะราษฎร ซึ่งมีผลมาจากอิทธิพลของสาขาวิชาที่ผู้นำคนสำคัญของคณะราษฎรได้ศึกษาในต่างประเทศ ดังเช่นนายประยูร ภมรมนตรีได้กล่าวว่า การศึกษาวิชารัฐศาสตร์การทูตนั้น ทำให้ได้เรียนรู้และเกิดสามัญสำนึกในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย¹ ซึ่งจะเป็นสาเหตุทำให้สถาบันกษัตริย์คลอนแคลน นอกจากนี้บรรดานักเรียนไทยที่ได้รับการศึกษาต่อต่างประเทศ ต่างก็คิดตั้งมามีราชการมีตำแหน่งสูงขึ้นเป็นลำดับ บุคคลเหล่านี้ได้ไปพบเห็นระบอบการปกครองของประเทศตะวันตก ซึ่งแตกต่างกับการปกครองในประเทศของเรา ต่างก็คิดจะปรับปรุงการปกครองของไทยให้เข้ากับลักษณะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป² และแสดงให้เห็นอีกว่าเมื่อบรรดานักศึกษาเหล่านี้ก้าวหน้าไปในหน้าที่ราชการได้ระยะหนึ่งแล้วต่างก็พบว่าตำแหน่งหน้าที่สูง ๆ นั้นเป็นตำแหน่งซึ่งสงวนไว้สำหรับเจ้านายในพระราชวงศ์ จึงเป็นเหตุหนึ่งที่เป็นปัจจัยเสริมให้เปลี่ยนแปลงการปกครองและพวกนี้ยังมีส่วนช่วยกระตุ้นหรือปลุกเร้ามวลชนให้หันมาสนใจ

1 ทัศนะของทอง สนิมพันธ์ การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศตั้งแต่

พ.ศ. 2411-2475 หน้า 252

2 นรนิติ เศรษฐบุตร เมืองไทยในระบอบรัฐสภา หน้า 11

และมีความต้องการที่จะรวมในการปกครองตนเองนั้นมาก เช่น นายปรีดี พนมยงค์
ซึ่ง คร. เคือน บุนนาค กล่าวว่่า

"ท่านได้อธิบายเรื่องเสรีภาพต่าง ๆ ที่เขียนและพูดใน
สมัยนี้แต่ในครั้งนั้นท่านปรีดีเรียกว่า ความเป็นอิสระ ท่านได้อธิบายถึงเรื่องการปกครองของเมืองไทย สมัยเมืองกับ คลัง
นา เปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับ การแบ่งเขตปกครองการจัดกร
ปกครองเป็นกระทรวง แล้วไปเก็บเรื่องหน้าที่ของรัฐในทางเศรษฐกิจ
ซึ่งท่านปรีดี เรียกในขณะนั้นว่า การงานซึ่งฝ่ายปกครองกระทำเพื่อ
ส่งเสริมบำรุงฐานะและความเป็นอยู่ ความสุขสมบูรณ์ของราษฎร
และได้แบ่งชนิดแห่งการงานซึ่งฝ่ายปกครองต้องกระทำนี้ออกเป็น
สาขาใหญ่ 2 ประเภทคือ ๑. ในทางเศรษฐกิจ (Economic politique)

๒. ในทางสมาคมกิจ (Economic social...)

จับคำอธิบายกฎหมายปกครองด้วยการคลังของประเทศ เกี่ยวกับ
งบประมาณรายได้ ใช้จ่าย การกู้เงิน การชำระหนี้ของรัฐ"¹

ซึ่งคำอธิบายของปรีดี จะทำให้เป็นที่สนใจอย่างกว้างขวางและก่อให้เกิดความรู้สึก
ตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนโดยทั่วไปและมีส่วนเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการปฏิวัติด้วย

¹ เคือน บุนนาค ท่านปรีดีรัฐบุรุษอาวุโสผู้วางแผนเศรษฐกิจไทยคนแรก

1.5 การเปลี่ยนแปลงการปกครองของนานาประเทศ

การเปลี่ยนแปลงการปกครองของนานาประเทศ เป็นระบอบประชาธิปไตย จะมีผลต่อแนวความคิดความต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองเช่นเดียวกัน เพราะเมื่อประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศต่าง ๆ ได้เปลี่ยนการปกครองจากระบอบเก่ามาสู่ระบอบใหม่ และสามารถจะพัฒนาประเทศให้รุ่งเรืองได้ แล้วประเทศไทยก็น่าจะทำได้เช่นกัน เพราะถึงแม้ว่าสังคมสยามจะมีความเป็นเอกราชมากกว่าสังคมเวียดนามและถึงแม้สังคมสยามจะเจริญก้าวหน้ามากกว่าสังคมเวียดนาม แต่สังคมสยามก็มีเอกราชที่ไม่สมบูรณ์และสังคมสยามก็ยังเป็นประเทศที่ล่าช้าหลังเหนือเกิน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศตะวันตกหรือแม้แต่ญี่ปุ่น เพื่อนบ้านของเราอุปสรรคที่สำคัญที่สุดที่สกัดกั้นความเจริญก้าวหน้าของประเทศก็คือระบอบการปกครองที่ผูกขาดอยู่ในกำมือของกษัตริย์ตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชนั่นเอง เพราะฉะนั้นก็ต้องแก้ระบอบการปกครองให้เป็นไปตามแบบอย่างนานาอารยประเทศ¹ ซึ่งแม้แต่พระเจ้าแผ่นดินทรงตระหนักดีว่าประเทศสยามจักต้องมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแน่ ๆ ดังที่ "ศรทอง" ได้เขียนแสดงความเห็นไว้ในเรื่อง "ชีวิตของประเทศ" ในปี พ.ศ. 2474 ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะการปกครองของนานาประเทศถวายพระสติเจ้า นาย ทำหน้าที่ราชการที่กตัญญูและคุณกวีราษฎรขอร้องไห้รัฐบาลร่วมมือกับหนังสือพิมพ์ที่เป็นปากเสียงของประชาชนและขอให้รับแก้ไขเศรษฐกิจที่ทรานาของเราดำดังทุกทุกขุได้ยากอยู่ เพราะมีความหวังอยู่ว่าถ้าจะได้มีการเปลี่ยนแปลงก็จะได้เป็นไปโดยละมุนละม่อม และไม่เป็นเครื่องส่งเสริมทำลายจรรยาของประชาชนให้เปลี่ยนนิสัยไปในทางกำเริบซึ่งจะเป็นผลร้ายแก่ประเทศชาติภายหลังทันที เพราะสิ่งใดที่เราหรือออกแล้วกมจักประคัมให้เข้าที่เรียบร้อยยากเป็นธรรมดา² ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่า

¹ สุภรณ์ คำานตระกูล ชีวิตและงานของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ หน้า 6

² เดลิน ศรทัญวาณิช บันทึกจริงของข้าพเจ้า หน้า 270

ช่วงระยะเวลาปี พ.ศ.2474 นั้น ประชาชนชาวไทยเริ่มมีความรู้สึกถึงความไม่เสมอภาค
ของคนในสังคมประเทศยังพบกับปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐบาลก็ไม่สามารถ
ที่จะแก้ไขจากมุมเหตุต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนี้ทำให้การปฏิวัติเป็นสิ่งที่เลี่ยงได้ยาก

ระบอบการปกครองของกบฏประเทศเอเซียก่อนมี พ.ศ. 2475 นั้น มีประเทศไทย
 ประเทศเดียวเท่านั้นที่ปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช¹ แม้พระมหากษัตริย์จะทรงไว้
 ซึ่งทศพิธราชธรรมและจริยวัตรธรรมก็ตาม ก็เป็นการเหมาะสมแต่เพียงสมัยหนึ่งและ
 สมัยนั้นก็ถึงสมัยที่ราษฎรยังมิได้รับการศึกษาพอสมควร หรือราษฎรยังถูกกดไว้ภายใต้อำนาจ
 ของผู้ปกครองจนราษฎรไม่อาจแสดงสิทธิ์ของตนได้ และจะมีความรู้สึกถึงสิทธิอันนั้นของตน
 ก็เมื่อประเทศไทยได้มีสัมพันธไมตรีกับนานาชาติ โดยเฉพาะการได้รับแนวความคิดประชาธิปไตย
 จากประเทศทางตะวันตกของผู้ที่ไปศึกษาต่อในต่างประเทศ ได้เรียนรู้และเกิดสนใจพอใจ
 การมีสิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยของตะวันตก ซึ่งมีความตรงกันข้ามกับการ
 ปกครองของไทย ทำให้เกิดการเปรียบเทียบกันระหว่างประเทศไทยและประเทศทาง
 ตะวันตก เป็นเหตุนำไปสู่แนวความคิดที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบ
 เดิมเป็นระบอบใหม่ ประกอบกับสภาวการณ์ของประเทศในขณะนั้นช่วงก่อนการปฏิวัติ
 ซึ่งประสบปัญหามากมายจึงทำให้เกิดการรวมตัวของคณะบุคคลกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า
 คณะราษฎร

การรวมตัวของคณะราษฎร

จุดเริ่มต้นของการรวมตัวเป็นคณะราษฎรเมื่อ ค.ร. ๕ ธันวาคม
 ค.ร. ประจวบ บุณยาค มด. อคย. สนิทวงศ์ ค.ร. มด. เฑช สนิทวงศ์* โดยมีหนังสือแนะนำตัว
 ร.ท. ประยูร ภมรมนตรี ใหญ่จันทนาบวง อภัยวงศ์** และนายทอง ไล่ให้ ร.ท. ประยูร
 ภมรมนตรี ถึงจันทนาบวงแนะนำตัวไปพบ

¹ ไซว สุฉนิทพันธุ์ ค.ร. ปวีติ พนมยงค์กับการปฏิวัติ หน้า ๑๘

* อยู่ในประเทศสวิสเซอร์แลนด์

** อยู่ที่เมืองลือตองในประเทศฝรั่งเศส

กับนายปรีดี พนมยงค์ ที่สถานทูตไทยในกรุงปารีส ซึ่งจะได้อยู่บ้านใกล้ ๆ กันและทำให้มีความสนิทสนมกันมาก ได้สนทนาวิพากษ์วิจารณ์การเมืองกันเสมอ จนกระทั่งต้นเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2467 ร.ท. ประยูร ได้ชักชวนนายปรีดี ให้ลงมือเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งนายปรีดีก็ตกลง¹ จึงถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของ "คณะราษฎร" แต่หลังจากนั้นประมาณ 2-3 วัน นายปรีดี พนมยงค์ เกิดระแวงว่า ร.ท. ประยูร ภมรมนตรีจะเป็นสายลับของรัชกาลที่ 6 เพราะเป็นมหาเศรษฐี แต่ก็ปรับความเข้าใจกันได้จึงร่วมกันคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองต่อมา

ต่อมา ร.ท. ประยูร ได้พบกับ ร.ท. แปลก ชีตตะสังกะ* และ ร.ศ. ทัดน้อยมิตรภักดี² จึงได้ชักชวนให้มาร่วมคิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองซึ่งทั้งสองก็ตกลง รวมทั้งหลวงศิริราชไมตรี (จรูญ สิงหเสนี) ดร. ศิว สลายนกรม และนายแนบ พงษ์โยธิน² ก็เข้าร่วมด้วยเช่นกัน ซึ่งการรวมตัวกันคราวนี้มีข้ออ้างคือกลัวว่ารักษาภิและ ความหวังในศักดิ์ศรีของสมาชิก³

การประชุมเป็นทางการครั้งแรกของคณะราษฎรมีขึ้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2467 ที่บ้านพักของ ร.ท. ประยูร ภมรมนตรี ๗ ถนน Rue Du Sommerard มีผู้เข้าร่วมประชุม 7 คน คือ

¹ ประยูร ภมรมนตรี บันทึกเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 247๒

หน้า 5-6

* หลวงโง้งจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นเพื่อนรักใคร่สนิทสนมกันมากได้ร่วมชั้นในโรงเรียนนายร้อยมาตั้งแต่ประถมปีที่สอง ได้เรียนภาษาฝรั่งเศสในโรงเรียนเดียวกับ ร.ท. ประยูร ภมรมนตรี

** หลวงโง้ง พ.ศ. หลวงทัดน้อยนิยมสืบ

² ประยูร ภมรมนตรี ด.ศ. หน้า 7-8

³ ไชยันต์ ปรัตติกุล ประชาธิปไตยวัย 41 หน้า 56

1. นายปรีดี พนมยงค์
2. ร.ท. ประยูร ภมรมนตรี
3. ร.ท. แปลก ชีตตะสังคะ
4. ร.ท. จัคนีย์ นิทรวักดิ์
5. นายหัว สพานุกรม
6. หลวงวิจิตรวาทะ
7. นายเกษม ตลตโยธิน

ที่ประชุมได้เลือกแต่งตั้ง ร.ท. แปลก ชีตตะสังคะ ผู้มีอาวุโสเป็นประธานในที่ประชุม¹ มีมติเป็นเอกฉันท์ให้นายปรีดี พนมยงค์เป็นหัวหน้าคณะราษฎร² และตกลงกันในกรรมาการสำคัญดังนี้ คือ

1. วัตถุประสงค์ของคณะราษฎรในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คือ คณะข้าราชการฝ่ายทหาร พลเรือนและราษฎรที่ใคร่ร่วมมือร่วมใจกันคิดอ่านทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองมิให้มีความหมายอะไรยิ่งไปกว่าที่จะให้มีการปกครองแผ่นดินโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญ³ มีที่ประชุมแห่งรัฐสภาราษฎรเพื่อปรึกษากิจการบริหารบ้านเมืองแบบอารยะประเทศ ให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ เท่าเทียมตามกฎหมาย⁴ จัดเศรษฐกิจของบ้านเมืองให้พ้นขึ้นสู่ฐานะอันมั่นคง ตลอดจนที่จะหาช่องทางได้รรมการได้มีงานทำเพื่อสวัสดิภาพแก่ชีวิตหัวหน้า ไม่มีความมุงหมายที่จะแย่งชิงราชสมบัติหรือทำลายล้างระบอบลัทธิโหวอควาย คณะราษฎรสำนักเสมอว่าราษฎรทุกคนก็มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ จึงต้องการเลือกระบอบประชาธิปไตย

ประยูร ภมรมนตรี บันทึกเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

หน้า 8

²ปรีดี พนมยงค์ "เกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎรและระบบประชาธิปไตย" ใน ปฏิวัติและประชาธิปไตย หน้า 212

³ประยูรช อิศอพันธ์ บูรณะเหล็กแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ หน้า 31

⁴สมบูรณ ตันธะนาค บุคคกรราชย์ โดย วิเศษกรสิทธิ์ (นามแฝง) หน้า 37

ที่พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญยิ่งกว่าแบบอื่นโดยถือหลักพระมหากษัตริย์เป็น
สัญลักษณ์แห่งประเทศชาติ¹

2. วิธีการที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจะต้องกระทำโดยวิธี
รัฐประหาร หรือการยึดอำนาจโดยฉับพลัน เพื่อป้องกันความแทรกแซงของมหาอำนาจ
เพราะเมื่อคณะราษฎรได้อำนาจโดยฉับพลันแล้ว มหาอำนาจก็ต้องเผชิญต่อสถานการณ์
ที่สำเร็จรูปแล้ว²

3. ผู้ที่เข้าร่วมประชุมครั้งแรกจะเป็นกรรมการกลางของคณะราษฎรไปก่อน
กรรมการแต่ละคนเป็นหัวหน้าแต่ละสายที่จะต้องเลือกผู้ที่ไว้วางใจได้ตามระเบียบ
พิจารณาตัวบุคคลแล้วนำมาเสนอกรรมการกลางของคณะราษฎร ซึ่งจะรับเข้าเป็น
สมาชิกคณะราษฎรได้โดยมติเป็นเอกฉันท์เท่านั้น ตอนแรกให้หัวหน้าสายหาสมาชิกเพิ่มเติม
เพียงสายละ 2 คนก่อนแล้วแยกเป็นหัวหน้าสายย่อยอีก สมาชิกคณะราษฎรจะต้องเสีย
สละเพื่อชาติอย่างแท้จริง มีความกล้าหาญ และมีความสามารถในการรักษาความลับ
ซึ่งแบ่งบุคคลที่ต้องการเปลี่ยนระบอบปกครองออกเป็น 3 ประเภทคือ

ก. บุคคลที่สมควรได้รับคำชักชวนให้เป็นสมาชิกคณะราษฎรก่อนวันลงมือ
ยึดอำนาจมีทั้งที่ตั้งใจไว้รับคำชักชวนแต่เนิ่น ๆ หรือชวนเมื่อใกล้เวลาที่จะลงมือทำการ
ยึดอำนาจ

ข. บุคคลที่จะได้ชักชวนต่อเมื่อใกล้ลงมือปฏิวัติการยึดอำนาจแล้ว เพื่อจะเป็น
กำลังใต้คณะราษฎรได้

¹ไฉว สุทธิพิทักษ์ กร.ปริทัศน์ พนมยงค์กับการปฏิวัติ หน้า 26

²ปริทัศน์ พนมยงค์ "เกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎรและระบอบประชาธิปไตย"

ก. บุคคลที่ควรชักชวนในวโรกาสปฏิวัติคืออำนาจ แต่การบีบบังคับอำนาจนั้น ต้องมีที่ท่าว่าจะสำเร็จมากกว่าไม่สำเร็จ¹

4. นโยบายที่จะดำเนินภายหลังจากที่คณะราษฎรโค่นอำนาจรัฐแล้ว ที่ประชุมมอบให้นายปรีดี พนมยงค์เป็นผู้ชี้แจง รวมทั้งเป็นผู้เสนอหลักการทั่วไปในเค้าโครงการเศรษฐกิจ และดำเนินตามหลัก 6 ประการ คือ

1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่นเอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง
 2. จะต้องรักษาความปลอดภัยภายในประเทศให้การประทุรร้ายต่อกันน้อยลงให้มากที่สุด
 3. จะต้องบำรุงความสุขสบายสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจโดยรัฐบาลใหม่จะจัดหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอคอยยาก
 4. จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน
 5. จะต้องให้ราษฎรมีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนั้นไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการดังกล่าวข้างต้น
 6. จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร²
5. ในที่ประชุมได้พิจารณาเห็นว่าคณะราษฎรถูกปราบปรามหรือพ่ายแพ้ ก็ให้เพื่อนหัวหน้าสายคนหนึ่ง* เป็นผู้ที่มีหน้าที่ดำเนินกิจการของคณะราษฎรต่อไปให้สำเร็จ

ปรีดี พนมยงค์ "เกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎรและระบอบประชาธิปไตย" ใน ปฏิวัติและประชาธิปไตย หน้า 214-215

² กระทบต่องานของกรมศึกษาธิการและคณะ การปกครองและการเมืองไทย หน้า 39

* ที่คณะราษฎรมิให้แสดงออกว่าเป็นสมาชิกคณะราษฎร โดยไม่ต้องมาประชุม คณะกรรมการหัวหน้าสายย่อย ๆ ไม่ว่าขณะที่อยู่ในฝรั่งเศสหรือเมื่อกลับประเทศไทยแล้ว ก็ตาม แต่จะบำเพ็ญตนประจักษ์เป็นคนอยู่ในบ้านอย่างสงบเรียบร้อย

พร้อมทั้งมีหน้าที่ดูแลช่วยเหลือครอบครัวของเพื่อนที่ถูกคุกคามหรือถึงแก่อันตราย ซึ่งใน
ที่ประชุมตกลงมอบหน้าที่ให้แก่นายเนบ พหลโยธิน เพราะเป็นผู้ที่มีทรัพย์สินมาก¹

จะเห็นได้ว่าความร่วมมือของคณะราษฎรนั้นจะหาอย่างมีแบบแผนและหลักการ
มีการประชุมปรึกษาหารือกันอยู่เสมอระหว่างนักศึกษาชาวไทยในต่างประเทศ ศึกษาใน
ระบบการเมืองต่าง ๆ และสนใจความเป็นไปของภายในประเทศตลอดเวลา กลุ่ม
นักศึกษไทยเหล่านี้พยายามเผยแพร่ความคิดเห็นในแนวทางการเมืองแบบประชาธิปไตย
ให้แก่นักศึกษาไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งที่นายปรีดี พนมยงค์ได้กล่าวถึงการหาสมาชิก
คณะราษฎรนั้นยังมีข้อเนื่องกันมา แมวนายปรีดี พนมยงค์จะกลับมายังประเทศไทยแล้วก็ตาม
คืออีกประมาณ 2-3 เดือน เพื่อนที่ยังอยู่ปารีสได้ชักชวนนายทวี บุณยเกตุ นายบรรจง
ศรีจรรยา ค.ศ.ฉิมพู่ กมลนาวิณ ร.น. ต่อมาพระยาทรงสุรเดชได้ไปทำงานทหารใน
ฝรั่งเศสจึงได้ลงความเห็นว่ามีความรู้ดีอย่างไรต่อระบบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งก็
ทราบว่าท่านก็สนใจในระบบการปกครองแบบเดิมเช่นกัน แต่ก็ยังไม่ได้ชักชวนเข้า
ร่วมคณะราษฎร² เมื่อสำเร็จการศึกษาและกลับประเทศไทยแล้วก็ได้เผยแพร่แนวคิด
ทางการเมืองแบบตะวันตกออกไปในหมู่นักศึกษาและผู้สนใจทางการเมืองให้หันมาเอา
ใจใส่ในกิจการบ้านเมือง ราษฎรผู้ถูกปกครองใคร่ได้มีปากเสียงในการปกครองบ้าง
ความรู้ดีก็อยากปกครองตนเองจึงมีมากขึ้น³ ซึ่งจะได้สมาชิกคณะราษฎรเพิ่มขึ้นคือ ม.ล.
อุดม สนิทวงศ์ ม.ล. ศรี เกชาติวงศ์ นายสพรั่ง เทพหัสดินทร ฑ. อุษยชาติ และ

¹ ปรีดี พนมยงค์ "เกี่ยวกับภารกิจของคณะราษฎรและระบอบประชาธิปไตย"
ในปฏิวัติและประชาธิปไตย หน้า 216

² หน้า 216-217

³ เว็บบอร์ด นายปรีดี พนมยงค์ ปฏิวัติและประชาธิปไตยฉบับแรก
หน้า 49

นายเล็ง ศรีสงวงศ์ ลำห้วยการชวณายกวาง อภัยวงศ์ เข้าร่วมคณะราษฎรนั้นได้ถูก
 ชักชวนเข้าร่วมก่อนวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 ไม่กี่เดือน การที่ไม่ถูกชวนเพราะ
 เพื่อเกะเกะกวดเป็นพวกศักดินาและใกล้ชิดกับพวกศักดินา จึงไม่ไว้วางใจว่าจะถูกทรยศอย่าง
 เช่นพวกอภิวัฒน์ ร.ศ.130 นายกวาง อภัยวงศ์ ได้กล่าวถึงความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง
 การปกครอง การคิดว่าเมืองไทยควรจะมีสภาอะไรนั้น เริ่มมาจากเรื่องนิดเดียว คือ
 เริ่มต้นขึ้นก่อนจากทางสมาคมนักเรียนหรือที่เรียกว่า สมาคมนักเรียนภาคพื้นยุโรปในปัจจุบันนี้*
 ซึ่งนับรวมทั้งเยอรมนีและประเทศในยุโรปยกเว้นแต่อังกฤษเท่านั้น ซึ่งมีสมาคมอย่างสมาคม
 นักเรียนอังกฤษและก็ได้ส่งปริกษาทางการเมืองกัน มีนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเรียนกฎหมาย
 ก็อธิบายเรื่องสภา จึงมีความเห็นกันว่าราษฎรไทยควรมีสภามีเสียงในการปกครองบ้าง
 แต่ระบมหากษัตริย์ก็จะเดือดร้อนไว้

นอกจากนี้ก็มีทหารบก ทหารเรือและพลเรือนเพิ่มขึ้นอีก พอถึงปลายปี พ.ศ.2474
 จึงได้ชวนพระยาพหลพลพยุหเสนา พระยาทรงสุรเดช พระยาฤทธิอัคเนย์ และไค้มอบให้
 พระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นหัวหน้าคณะราษฎร² ซึ่งความสำเร็จในการชักชวนกลุ่มนายทหาร
 ชั้นผู้ใหญ่เข้ามาเป็นสมาชิกคณะราษฎรนั้นนับเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ต่อคณะราษฎรมาก ทว่าตระหนัก
 ด้ว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครองตามคำสั่งกลุ่มพลเรือนและนายทหารชั้นผู้น้อยที่ปราศจาก
 ก้าวอ้างอาวุธและชาติคติพิเศษที่จะชักนำให้ผู้อื่นเชื่อถือนั้นจะสำเร็จผลได้โดยยาก จึงต้องให้
 ความสำคัญต่อกลุ่มนายทหารชั้นผู้ใหญ่บ้าง ถึงกับมอบตำแหน่งหัวหน้าคณะราษฎรให้แก่พระยา-
 พหลพลพยุหเสนา

*ในฝรั่งเศสก็มีการก่อตั้งสมาคมนักเรียนไทยในฝรั่งเศสขึ้นที่ชื่อเรียกว่า
 "สมาคมยานเกรวดมาตม" โดยนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้นำกลุ่มนักศึกษาไทยในฝรั่งเศส
 ในการรวมกลุ่มซึ่งเดินทางไปปารีสในปี พ.ศ.2467

¹สุพจน์ คำนวณตระกูล ชีวิตและงานของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ หน้า 8

²ปรีดี พนมยงค์ "เกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎรและระบอบประชาธิปไตย" ใน
ประวัติและประชาธิปไตย หน้า 217

จำนวนผู้ร่วมก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็น
ระบอบประชาธิปไตยมี 98 นาย คือ

สายทหารบก

1. นายพันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) หัวหน้าสายทหารบก
2. นายพันเอกพระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุมเสน)
3. นายพันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์ (สละ เอมะศิริ)
4. นายพันโท พระประศาสน์พิทยายุทธ (วัน ชูกัน)
5. นายพันตรี หลวงวิบูลสงคราม (แปลก ชีตตะสังคะ)
6. นายพันตรี หลวงสฤษดิ์ยุทธศิลป์ (เพียร พิริยะโยธิน)
7. นายพันตรี หลวงอำนาจสงคราม (กม เกษะโกมล)
8. นายร้อยเอกหลวงชำนาญยุทธศิลป์ (เชย อมยะกันต์)
9. นายร้อยเอกหลวงกาจสงคราม (เพียน เก่งระคมยิ่ง)
10. นายร้อยเอกหลวงเกรียงศักดิ์พิชิต (ควน จินตะคุณ)
11. นายร้อยเอก หลวงชาญสงคราม (ทานุ ชาลีจันทร์)
12. นายร้อยเอก หลวงเชวงศักดิ์สงคราม (ชวง ชวิฐเชิด)
13. นายร้อยเอก หลวงทัศนายนนิยมศึก (ทัศนัย มิตรภักดี)
14. นายร้อยเอก หลวงพรหมโยธี (มังกร นลชีวิต)
15. นายร้อยเอกหลวงรณดิทรพิชัย (เจือ กาญจนพิณฑ์)
16. นายร้อยเอกหลวงสวัสดิ์ทรงรังก์ (สวัสดิ์- คาระสวัสดิ์)
17. นายร้อยเอกหลวงเสรีเริงฤทธิ (จรมุญ รัตนกุล)
18. นายร้อยเอกหลวงอคุลเคชจรัส (มิตร พึ่งพระคุณ)
19. นายร้อยโทขุนสุจริตถนการ (ผอง นาคะนุช)
20. นายร้อยโทขุนจ่านงภูมิเวท (จ่านง สีวะแพทย์)

21. นายร้อยโทขุนนิรันดรชัย (สเทวก นีสัตย์)
22. นายร้อยโทขุนพิทักษ์เสรกร (เท็ง พั่นศิริ)
23. นายร้อยโทขุนปลดปภักษ์ (ปลด ภาณุสระวะ)
24. นายร้อยโทขุนเรืองวิรุทธิ์ (บุญเรือง วีระหงส์)
25. นายร้อยโทขุนวิมลสวกิจ (วิมล เก่งเรียน)
26. นายร้อยโทขุนศรีศรกร (ชลด ศรีชนากร)
27. นายร้อยโทไชย ประทีปะเสน
28. นายร้อยโททวน วิชัยชิตะ
29. นายร้อยโทนอม เกตุคุณิ
30. นายร้อยโทประยูร ภมรมนตรี
31. นายร้อยตรีจำรูญ จิตรลักษณ์
32. นายร้อยตรีสมาน เทพหัสดิน ณ อยุธยา
33. นายร้อยตรีอุดม พุทธิเกษมทวิน

ดวยทหารเรือ

1. นาวาตรีหลวงดิบุตงตรามชัย (ลินบุรี กมลนาวิน) หัวหน้าสายทหารเรือ
2. นาวาตรีหลวงศุภชลาศัย (บุ่ง ศุภชลาศัย)
3. นายพันตรีหลวงวิจิตรกษัตริย์ (เศียร สุกีตย์)
34. นายเรือเอกหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (ถวัลย์ ชารีสวัสดิ์)
35. นายเรือเอกหลวงนาวาวิจิต (นับ อำไกรวัลย์)
36. นายเรือเอกหลวงนิเทศกลกิจ (กกลาง โจรนเสนา)
37. นายเรือเอกหลวงสังวรบุตทกิจ (สังวรณ สุวรรณชีพ)
38. นายเรือเอกสงบบ จรุงพศ
39. นายเรือเอกชิตท กุลกำมัชร

4310. นายเรือเอกสงวน รุจิราภา
 4311. นายเรือโทจิม ศิริโพษุทธ์
 4312. นายเรือโททองหล่อ ขำศิริ
 4313. นายเรือโทพิชญ์ ประสานสุข
 4314. นายเรือโทประเสริฐ สุขสมัย
 4315. นายเรือโทวัน รุยาพร
 4316. นายเรือโทเสถียร สินธุโสภณ
 4317. นายเรือตรีภูษดาบ กาญจนสกุล
 4318. นายเรือตรีชั้น รัศมีศักดิ์
 4319. นายเรือตรีทองดี ระงับภัย

สายชลเรือรบ

531. ลำนำาศย์ศรีตหลวงประภินันท์บูรรม (ปรีดี พนมยงค์) หัวหน้าสายชลเรือรบ
 532. ลำนำาศย์ศรีตหลวงศิริราชไมตรี (จรรยา สิงหนเสนี)
 533. ร่องนำาศย์เอกหลวงโกวิทภักย์วงศ์ (ทอง อภัยวงศ์)
 534. เรือศรีตหลวงนุเบศร์มานิตย์ (สงวน จุฑะเทมีย์)
 535. ร่องนำาศย์เอกหลวงชำนาญานันท์เกษตร (อุทัย แสงมณี)
 536. ร่องนำาศย์เอกหลวงอรรถนารถประสิทธิ์ (ทองเย็น สีละเมียร)
 537. ร่องนำาศย์เอกหลวงอรรถกิติถำจร (ถวิล พนมยงค์)
 608. ร่องนำาศย์เอกหลวงสุนทรเทพัสติน (สพรั่ง เทพัสติน ณ อยุธยา)
 619. ร่องนำาศย์เอกหลวงเดชาทิวังศ์วารินทร์ (ม.ล.กรี เดชาทิวังศ์)
 6210. ร่องนำาศย์เอกตัว ลพานุกรม
 6211. ร่องนำาศย์เอกประจวบ บุนนาค

- 64 12. รองอำมาตย์เอก ม.ล.อุดม สนิทวงศ์
- 65 13. นายแนบ พหตโยจิน
- 66 14. รองอำมาตย์โททวี บุญยกฤ
- 67 15. นายวิลาศ โอสถานนท์
- 68 16. รองอำมาตย์โทจรรยา สืบแสง
- 69 17. นายแสง ศรีสมวงศ์
- 70 18. นายดิเรก จัยนาม
- 71 19. นายวิเชียร สุวรรณทัต
- 72 20. รองอำมาตย์โท ชุมภ์ ปิยะวานนท์
- 73 21. นายสวัสดิ์ ไสยภักดิ์
- 74 22. นายจิกตะเสน ปัญจะ
- 75 23. นายยงก์ เขอร์เกนส์
- 76 24. นายเอก สุกโปฏก
- 77 25. นายสุรินทร์ ชินไทย์
- 78 26. นายศิริ ชาตินันท์
- 79 27. นายเชื้อยว ปทุมรส
- 80 28. นายบรรจง ศรีจรรยา
- 81 29. นายประเสริฐ ศรีจรรยา
- 82 30. นายแนม มุสตาฟา
- 83 31. นายกำวิม ศรีจรรยา
- 84 32. นายสงวน ตุลารักษ์
- 85 33. นายฉิม วีระไวทยะ
- 86 34. นานหงวน ทองประเสริฐ
- 87 35. นายบุญล้อม หึงสุนทร

- 88 36. นายเจริญ บัณฑิตโร
 89 37. นายทองเปลว ชลภูมิ
 90 38. นายบุญจือ อังสุวัฒน์
 91 39. นายชุม ศาสดยาชีวิน
 92 40. นายกลิน เทพหัสดิน ณ อยุธยา
 93 41. นายสอน บุญจุง
 94 42. นายยอด สมานนท์
 95 43. นายยิด สมานนท์
 96 44. นายรัชชพัชรวิทย์ โทเชย กัญญาชัย
 97 45. นายร้อยตรีเที่ยง เณสิมศักดิ์
 98 46. นายวิษ ปานะนนท์¹

สมาชิกของคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองจะมีเพียง 96 คน* แต่ก็มี
 ประสิทธิภาพเพราะเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติ มีสมรรถภาพทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน จะมี
 วุฒิและตำแหน่งหน้าที่อันหนึ่งเป็นกำลังในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงการปกครอง² เช่น
 ผู้บัญชาการทหารบกและทหารเรือ ซึ่งจะช่วยให้การมีอำนาจสำเร็จจุดมุ่งไปได้ด้วยดี

¹ ประเสริฐ บัณฑิตโร รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี หน้า 1-5

* อานประวัติของคณะราษฎรที่สำคัญ ๆ ใ้ในภาคผนวก ก.

² ประยูร ภมรมนตรี บันทึกเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

แนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจและการเมืองของคณะราษฎร

สภาพภาวะเศรษฐกิจของประเทศขณะนั้นจะเห็นได้ว่าตกต่ำ ฝืดเคืองมาก ประชาชนพบกับความลำบากนานาประการ งบประมาณของประเทศเริ่มขาดดุลยมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 และต่อเนื่องจนถึงรัชกาลที่ 7 แม้ว่าพระองค์จะพยายามแก้ไขปัญหาการขาดดุลนี้โดยใ้ค่าเป็นนโยบายต่าง ๆ เช่น ตัดทอนรายจ่ายส่วนพระองค์ ข้าราชการออก การเพิ่มภาษีอากร ฯลฯ แต่ก็ไม่สามารถจะแก้ไข้ปัญหาได้ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้คณะราษฎรไม่พอใจในสถานการณ์ของประเทศที่เป็นอยู่ขณะนั้น ท้องการจะทำการปฏิวัติเพื่อให้สภาพการต่าง ๆ ดีขึ้นโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ ดังที่นายปรีดี ใ้กล่าวกับนายประยูรว่า การเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ จุดใหญ่ก็คือเพื่อปฏิรูปการเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ใช่จะเปลี่ยนเพื่อการปกครองบนแผนกระดาษเท่านั้นคณะราษฎรมีความต้องการนำระบอบใหม่มาใช้แทนแบบเก่าเพื่อจะได้แก้้ปัญหาต่าง ๆ ได้ให้ดีขึ้นกว่าเดิมโดยจะประกันความมอดคอบากยากแค้นของราษฎร จะจัดขบวนการทางเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพและมีความมั่นคงถาวร จะหางานให้ราษฎรทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ จะไม่ปล่อยให้ราษฎรอดคอบากดังที่เป็นอยู่ในขณะนั้น¹

นอกจากนี้ก็ยังมีความคิดความต้องการที่จะให้เปลี่ยนแนวระบอบการปกครองเพราะการปกครองโดยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งไม่ให้ประเทศพัฒนาหรือเจริญเท่าที่ควรจะเป็น เพราะเป็นการปกครองโดยบุคคลเดียว ต่างกับอารยประเทศที่ได้เปลี่ยนการปกครองเป็นแบบใหม่กันแล้วและสามารถทำให้ประเทศก้าวหน้าไปจากเดิมมาก ทำให้คณะราษฎรซึ่งส่วนมากได้ไปศึกษาในต่างประเทศเห็นความเจริญของการปกครอง

¹ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 108

ตามระบอบประชาธิปไตยมีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยด้วย และเนื่องจากได้รับการศึกษาคำทำให้มีความเข้าใจในลัทธิประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี¹ จึงทำให้มีความสนใจและต้องการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

พื้นฐานทางครอบครัว การศึกษาและอาชีพของคณะราษฎร

พื้นฐานทางครอบครัวของผู้ก่อการปฏิวัติเป็นที่สังเกตได้ว่ามักจะมีพื้นฐานทางฐานะดี เป็นบุตรหลานของเจ้าพระยา เสนาบดี เศรษฐีที่มีมั่งคั่ง มีความรู้สูง ปราดเปรื่อง และก็มีจำนวนมากที่มาจากครอบครัวของชนชั้นกลางหรือที่เป็นชาวไร่ ชาวนา แต่ก็จะเป็นบุคคลที่ฉลาด เรียนเก่ง (สามารถที่จะสอบชิงทุนได้ เช่น ร.ท.แปลก ชิตตะสังคะ สอบได้ที่ 1 จากโรงเรียนเสนาธิการ และนายปรีดี พนมยงค์ ได้ทุนระพี มาเรียนวิชากฎหมาย² เป็นต้น ผู้ร่วมก่อการที่มีบทบาทมากส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ* มีบ้างที่ไม่ได้สำเร็จจากต่างประเทศ³ แต่ก็ได้รับการศึกษาระดับสูงภายในประเทศ แต่ก็มีไม่น้อยที่อยู่ในฐานะที่พ่อแม่กินไปวัน ๆ หนึ่งและมีความภูมิใจในสภาพความเป็นอยู่อย่างสามัญ⁴ ตั้งใจที่จะทำงานเพื่อชาติ เสียสละอย่างจริงจังในการเข้าร่วมกับผู้ก่อการเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพราะต้องการให้ประเทศเจริญรุ่งเรือง

¹ จิตรภรณ์ ไชยกุลหา การจัดราชการทหารในรัชสมัยสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2468-2472) หน้า 287

² ประยูร ภมรมนตรี บันทึกเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หน้า 15-16

* เช่น พระยาพลพลพยุหเสนา พระยาทรงสุรเดช พระประศาสน์พิทยายุทธ
หลวงวิบูลย์สงคราม หลวงขำรงนาวาสวัสดิ์ หลวงประดิษฐมนูธรรม หลวงโกวิทอภัยวงศ์
ทวี บุณยเกตุ ประยูร ภมรมนตรี

³ ละออทอง อัมรินทร์รัตน์ การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2411-2475
หน้า 23

⁴ ประยูร ภมรมนตรี บันทึกเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หน้า 103

กล่าวโดยสรุปแล้วผู้ก่อการประกอบด้วยกลุ่มบุคคลหลายลักษณะคือ

1. บรรดาผู้นำคนสำคัญในคณะราษฎรเกือบทั้งหมดมาจากครอบครัวที่เป็นข้าราชการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นครอบครัวของคนในระดับชั้นกลางของสังคมในประเทศ
2. ครอบครัวมิได้เป็นข้าราชการมาก่อน แต่บางคนในคณะราษฎรได้รับราชการอยู่แล้วก่อนที่จะได้เข้าไปมีบทบาททางการเมือง
3. บรรดาผู้นำคณะราษฎรส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดเป็นผู้ได้รับการศึกษาจากประเทศทางตะวันตกมาแล้วเป็นอย่างดี หรืออย่างน้อยก็ได้รับการศึกษาสูงตามมาตรฐานที่มีอยู่ในประเทศ¹

จากการที่บุคคลในคณะราษฎรประกอบด้วยลักษณะดังที่กล่าวมาจะมีส่วนสนับสนุนอย่างมากที่ทำให้การปฏิวัติสำเร็จได้ด้วยดี นอกเหนือไปจากสาเหตุของประเทศในขณะนั้นที่เป็นปัจจัยให้เกิดการปฏิวัติ การที่บุคคลต่าง ๆ จะรวมกันเพื่อจะทำการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความคิด หน้าที่งานที่คล้ายคลึงกัน และสามารถที่จะพบติดต่อปรึกษากันกันได้ง่ายและปลอดภัย ดังการรวมตัวกันของคณะราษฎรนี้ได้เลือกสถานที่รวมตัวกันได้เหมาะสมคือ ที่ฝรั่งเศสซึ่งสะดวกมากต่อการพบปะหรือปรึกษากันไม่ต้องคอยระวังหลบเจ้าหน้าที่ตำรวจเพราะในต่างประเทศสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างเสรี ต่างกับในประเทศไทยในขณะนั้น เพราะถ้ารวมกลุ่มกันแสดงความคิดเห็นทางการเมืองแล้วจะต้องถูกจับเพราะถูกสงสัยจากเจ้าหน้าที่ว่าอาจจะรวมกันเพื่อก่อการกบฏได้

¹ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 104

แผนการปฏิวัติของคณะราษฎร

การวางแผนการปฏิวัติของคณะราษฎรนั้นจะทำได้เป็นอย่างดี แนบเนียน และใช้ความระมัดระวัง สุขุมรอบคอบกันมากเพราะการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศนั้นมีใจเรื่องเล็ก ๆ หรือเรื่องที่จะกระทำกันได้ง่าย ๆ ฉะนั้นการวางแผนการปฏิวัติจะต้องใช้เวลาที่นานและมากพอสมควร รวมทั้งได้มีการปรึกษากันในหมู่คณะผู้ก่อการเพื่อจะได้ไม่มีความผิดพลาดเกิดขึ้นเลยหรือถ้าจะมีก็ควรจะมีน้อยและสามารถแก้ปัญหาหรือแก้ไขได้ทันเวลาที่ เพราะถ้าพลาดก็หมายถึงการตกเป็นผู้นอกราชการ จะต้องถูกจับกุมหรืออาจจะถูกลงโทษถึงประหารชีวิต นอกจากนี้ก็ต้องเสียชื่อเสียงและความไว้วางใจจากคนทั่วไปได้ ฉะนั้นจึงต้องมีการวางแผนอย่างรัดกุม

ในช่วงแรก ๆ ของการวางแผนการก็กระทำกันที่ฝรั่งเศส ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของคณะผู้ก่อการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง การรวมกลุ่มความคิดทางการเมืองในต่างประเทศนั้นจะได้รับความสะดวกในการเคลื่อนไหว สามารถจะติดต่อกันได้อย่างเปิดเผย และสามารถติดต่อหรือเลือกสรรบุคคลที่มีคุณสมบัติและตำแหน่งหน้าที่ที่จะเป็นประโยชน์หรือเป็นกำลังทางการเมืองได้เป็นพิเศษ เข้าเป็นสมาชิกได้ ต่างกับในประเทศไทยที่จะคลั่งกอยระมัดระวังตัวกันอยู่ตลอดเวลาเพื่อมิให้ฝ่ายรัฐบาลได้รู้ การวางแผนการของคณะราษฎรจะดำเนินการตามลำดับดังนี้คือ

ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2474 พระยาทรงสุรเดช ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการทหารในกรมยุทธศึกษาทหารบก ได้ถือโอกาสในการเป็นประธานการสอบไล่

¹ ประยูร ภมรมนตรี บันทึกเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

นักเรียนนายร้อยในสนามที่ราชบุรีและไค้หาสมัครพรรคพวกพร้อมทั้งคิดแผนการปฏิวัติ
 ร่วมกับพระประศาสน์พิทยายุทธ พระสิทธิเรืองเดชพล ซึ่งเป็นกรรมการสำคัญ ที่ราชบุรี
 นี้เองทั้งสามท่านได้คิดแผนการขึ้นอย่างหนึ่งว่าจะยึดพระที่นั่งอัมพรสถาน ซึ่งขณะนั้นเป็นที่
 ประทับของรัชกาลที่ 7 แล้วจะขอถวายอารักขาแก่พระองค์เพื่อเป็นหลักประกันในการขอ
 พระราชทานรัฐธรรมนูญ แผนแผนการก็ต้องล้มเลิกเพราะพระประศาสน์พิทยายุทธได้เสนอ
 ถึงผลเสียว่าแม้จะยึดพระที่นั่งอัมพรสถานได้แต่ทว่าจะได้เข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์ได้นั้น
 ย่อมต้องลำบากเพราะต้องผ่านมหาดเล็กและบุคคลสำคัญอื่น ๆ อีกมาก¹ และผู้ที่ห้อมล้อม
 นี้จะขัดขวางการเข้าไปเฝ้าซึ่งก็จะเป็นเหตุให้ต้องมีการปะทะกันด้วยกำลังและอาวุธ ซึ่ง
 จะเป็นเหตุให้มีการต่อสู้ระหว่างคนไทยกันเองย่อมไม่เกิดผลคืออันใดเลย มีแต่ผลเสียที่จะ
 ถูกแทรกแซงจากต่างชาติได้ง่าย จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการตามแผนนี้ได้ เพราะ
 ผู้วางแผนการไม่ต้องการให้มีการนองเลือด

ต่อมาก็ได้มีการประชุมคิดแผนการกันที่บ้านของพลโทประยูร ภมรมนตรี² ที่
 คลองประปา สามเสน ซึ่งเป็นบ้านที่ประชุมวางแผนการเปลี่ยนแปลงการปกครองกัน
 เป็นประจำคงช้ต่อมา ผู้ที่ไปประชุมมีบุคคลชั้นหัวหน้า เช่น พระยาพหลพลพยุหเสนา พระยา
 ทรงสุรเดช พระประศาสน์พิทยายุทธ หลวงประดิษฐมนูธรรม หลวงสิทธิสงครามชัย
 หลวงพิบูลสงคราม แต่ก็ไม่สามารถตกลงวางแผนการอะไรได้ การประชุมครั้งนี้มี ดร.
 หลวงเดชสหกรณ์ ซึ่งเป็น ดร.ทางเศรษฐกิจจากสวิสเซอร์แลนด์ ได้ให้ความเห็น
 เกี่ยวกับโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ที่เสนอต่อในที่ประชุมว่าเป็นโครงการ
 ผลิตแผนดิน ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการพิจารณานานมาก มิใช่จะสามารถตัดสินใจรวบรัดได้

¹วิชัย บำรุงฤทธิ์ บันทึกนักปฏิวัติไทย หน้า 27

²ประยูร ภมรมนตรี บันทึกเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.

แต่นายปรีดี พนมยงค์ ยึดมั่นในโครงการเศรษฐกิจของตนทำให้อาจจะเกิดการขัดแย้งกันได้ จึงถอนตัวออกจากคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง¹

จนถึงวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 ไม่วันก็ได้นัดประชุมกันอีกที่บ้านพระยา ทรงสุรเดช² มีหัวหน้าที่สำคัญ ๆ มาประชุมเช่นเคย ตามแผนการเดิมนั้นวางไว้ว่าจะยึดอำนาจพระมหากษัตริย์ในวันกระทำพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา โดยวางกำลังส่วนหนึ่งเป็นแนวคุ้มกันไว้โดยรอบบริเวณ อีกส่วนหนึ่งจะเข้าไปควบคุมสถานการณ์ภายในงานพิธี ที่เชื่อกจะทำการยึดอำนาจในวันนี้เพราะจะมีข้าราชการทุกชั้นทุกฝ่าย มาประกอบพิธีโดยพร้อมเพรียงกัน ซึ่งจะสามารถจู่โจมจับเอาตัวไว้เป็นประกันได้ โดยฝ่ายกองการปฏิวัติได้วางแนวเขตคุ้มครองและป้องกัน โดยยึดเอาแนวคลองหลอดเป็นส่วนหน้าและถือเอาแนวคลองผดุงกรุงเกษมเป็นแนวป้องกันด้านหลัง แนวสุดท้ายจะยึดเอาแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแนวที่จะให้ความคุ้มครองแก่เหตุการณ์และป้องกันการหลบหนีของฝ่ายพระมหากษัตริย์ที่จะสั่งการขอโทษฝ่ายปฏิวัติ เมื่อทหารฝ่ายปฏิวัติสามารถยึดกำลังของฝ่ายกษัตริย์เป็นตัวประกันและควบคุมการสื่อสารภายนอกได้แล้วก็จะบังคับให้พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยในร่างรัฐธรรมนูญที่คณะราษฎรได้เตรียมไว้และจะต้องควบคุมพระองค์ไว้เป็นประกันจนกว่าคณะผู้ก่อการปฏิวัติเห็นว่าให้จับขณะอย่างเด็ดขาด ไม่มีการต่อสู้ต่อต้านแล้วจึงจะเลิกควบคุมพระองค์³ ซึ่งแผนการนี้ต้องเลิกล้มเพราะได้รับการคัดค้านจากสมาชิกอื่น ๆ ว่าจะก่อให้เกิดความยุ่งยากเนื่องจากเป็นพิธีสำคัญที่ข้าราชการทุกฝ่ายมาชุมนุมถวายสัตย์ปฏิญาณตัว ซึ่งเสี่ยงต่อการกระทบกระทั่งกันมากที่สุด และก็จะต้องมีการเสียเลือดเนื้อกันด้วย เพราะ

¹ ประยูร ภมรมนตรี บันทึกเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

พ.ศ.2476 หน้า 66

² วิจัย บำรุงฤทธิ บันทึกนักปฏิวัติไทย หน้า 30.

³ เกียรติชัย พงษ์พานิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 111-112

ข้าราชการที่มาชุมนุมกันนั้นคงจะไม่มีใครยอมที่จะให้บุคคลอื่นปฏิบัติราชการกระทำกรอย่าง
 อุกอาจและสำเร็จงาย ๆ ซึ่งในพิธีนี้ก็เป็นที่พิศพิศที่พวกข้าราชการเขามาถวายสัตย์ปฏิญาณ
 จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และเมื่อเกิดเหตุการณ์บางอย่างนี้ก็ต้องมีการต่อต้านกันบ้าง เมื่อ
 คำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับแล้วทำให้คณะผู้ก่อการปฏิวัติของล้มเลิกแผนเดิม แล้วช่วยกัน
 วางแผนใหม่ เพื่อจะทำกรต่อไปอย่างรัดกุม

ข่าวเกี่ยวกับการที่จะมีผู้ก่อการปฏิวัตินั้นทางราชการก็ได้ความระแคะระคาย
 มาบ้างแล้ว ซึ่งนายพลตำรวจโทพระยาอภิธรรมประกาศ อธิบดีกรมตำรวจในสมัยนั้นได้ส่ง
 หน่วยสืบออกค้นหา ก็พลได้เฝ้าอยู่บ้างเป็นบางคนที่ชื่อ พ.ศ. หลวงพิบูลสงคราม น.ศ.
 หลวงดินทุสงครามชัย หลวงประดิษฐ์มนูธรรม ดร. ศิว สยานุกรม ร.อ. ประยูร ภมรมนตรี¹
 แต่เมื่อนำความเข้าปรึกษาหารือท่านผู้ใหญ่ในที่ประชุมลับเฉพาะ ทั้งฝ่าย มหาคไทยและ
 ยุติธรรมต่างก็ลงความเห็นว่ายังไม่มีหลักฐานเพียงพอแก่การจับกุม ต้องสืบสวนให้ได้ความ
 แน่ชัดเสียก่อนจึงค่อยลงมือจับกุมพร้อมกันทุกสาย เพราะในระหว่างนั้นพระบาทสมเด็จพระ
 พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว คณะอภิรัฐมนตรี และคณะเสนาบดีกำลังถูกวิพากษ์วิจารณ์กันมากกว่า
 คำเนนการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจตกต่ำด้วยวิธีการอื่น ๆ² ยิ่งผลให้ประชาชนเดือดร้อนคน
 วางงานกันมาก ตกเข้าสู่ภาวะช้ำวากหมากแพง ประชาชนกำลังเสียขวัญและทุกข์ร้อน
 กันมาก ขึ้นทำการจับกุมบุคคลที่ต้องสงสัยมาโดยไม่มีหลักฐาน จะยิ่งยังผลให้เกิดความวุ่นวาย
 ระส่ำระสายกันมากขึ้น เพราะพระได้ทำนายถึงราชวงศ์จักรีว่าจะอยู่ได้ไม่เกิน 150 ปี
 ก็ทำให้ขวัญของประชาชนส่วนใหญ่หวั่นไหวมากพอแล้ว จึงทำให้ไม่ยากดำเนินการจับกุม

¹ ประยูร ภมรมนตรี มีบันทึกเรื่องกรเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

เมื่อข่าวการจะทำการปฏิวัติเริ่มจะไม่เป็นความลับอีกต่อไปนั้น เจ้าหน้าที่ยังไม่
 เริ่มสงสัย ทำให้กองระวางทั่วและวางแผนกันอย่างรอบคอบมีความระมัดระวังกันยิ่งขึ้น
 กว่าเดิม ได้มีการประชุมรวมรัศมีต่อต้านกันอีกในวันที่ 22 มิถุนายน และวันที่ 23 เดือน
 เดียวกัน เพราะนับเป็นโอกาสเหมาะของคณะผู้ก่อการที่จะทำการปฏิวัติ เพราะขณะนั้น
 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระมเหสีได้แปรพระราชฐานไปประทับที่พระราชวัง
 ไกลกังวล หัวหิน ซึ่งในการประชุมครั้งนี้ยังไม่เปิดเผยรายชื่อผู้เข้าร่วมงานก่อการปฏิวัติ
 แก่ผู้อำนวยการฝ่ายทหาร นอกแต่เพียงจำนวนพอประมาณ ส่วนที่รู้แน่ ๆ ในพรรคพวกผู้ร่วมงาน
 ก็คือ พรรคพวกของพระยาทรงสุรเดช พระยาพลพลพยุหเสนา พระยาฤทธิอัคเนย์
 พระประศาสน์วิบูลย์* หลวงชำนาญยุทธศิลป์ หลวงสวัสดิ์ทรงรงค์ หลวงสฤษดิ์ยุทธศิลป์
 หลวงรณดิพัฑฒินันท์ นอกจากนี้ก็มี ร.อ.หลวงทัศนัยนิยมศึก* ในที่ประชุมได้เพียงแต่ขอให้
 หัวหน้าต่าง ๆ นำคนใต้บังคับบัญชาของตนเองมาในวันที่ 24 มิถุนายน เวลา 05.00
 นาฬิกาที่บริเวณการรถไฟ ห่างจากบ้านพระยาทรงสุรเดชประมาณ 200 เมตร ส่วนทหาร
 เรือไม่ต้องมา ให้หลวงสิทธิสงครามขับนำทหารเรือทั้งนายทหารและพลทหารเท่าที่จะ
 รวมได้ มีกระสุนพร้อมมาถึงศาลาหน้าพระบรมรูปทรงม้า เวลา 06.00 น. ทหารบกทั้งหมด
 จะมาตั้งที่นั่นตามกำหนดเวลานี้ ส่วนพวกพลเรือนให้แบ่งแยกไปคุมตามวังของเจ้าที่สำคัญ ๆ
 ไว้อย่าให้เด็ดขาดออกนอกบริเวณที่ก่อการใด ๆ โดยฝ่ายก่อการปฏิวัติไม่รู้ สำหรับกรมพระนคร
 สวรรค์วรภินิศนั้นให้ใช้คนจำนวนมากเข้าไปในวังเพื่อเฝ้าดูมาที่พระที่นั่งอนันตสมาคม¹ ซึ่ง
 ขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นผู้สำเร็จราชการอยู่ คณะผู้ก่อการปฏิวัติจึงมีแผนการที่จะจับผู้สำเร็จ

* ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนเสนาธิการในขณะนั้น

** นายทหารม้า ในขณะนั้นทำหน้าที่เป็นครูสอนในโรงเรียนทหารม้า

¹ รัชช บำรุงฤทธิ์ บันทึกนักปฏิวัติไทย หน้า 30-33

ราชการ พระบรมวงศานุวงศ์ และเสนาบดี ปลัดทูลฉลองกระทรวงต่าง ๆ รวมทั้ง
 ผู้บังคับบัญชาการทหารที่สำคัญ ๆ ให้ได้ เช่น พระองค์เจ้าอลองคณี เสนาบดีกระทรวง
 กลาโหม

กรมมหาดินหลวง	เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ
พระองค์เจ้าสุภโยคเกษม	เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ
พระองค์เจ้าธานีนิวัติ	เสนาบดีกระทรวงมหาดการ
เจ้าพระยาวิชัยวุฒิ	เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ
เจ้าพระยาศรีธรรมวิเศษ	เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม
กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน	เสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม
กรมพระตำราจรรยา	
กรมพระนครานุวัติวงศ์	
พระยาสุรเสนา	

และนายตำรวจทหารยาอินทร์ประกาศ ซึ่งเป็นอธิบดีกรมตำรวจ¹

ในการจับกุมพระบรมวงศานุวงศ์และบุคคลสำคัญนี้คณะราษฎรได้ลงมติยืนยันว่า
 ให้หลีกเลี่ยงการใช้กำลังอย่างมากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพราะการปฏิวัติครั้งนี้
 ไม่ได้มีความมุ่งหมายจะใช้การปกครองระบอบมหาชนรัฐ² จะใช้วิธีการยึดอำนาจแบบฉับพลัน
 แต่ไม่ต้องการให้มีความรุนแรงหรือการเสียเลือดเนื้อ ไม่ทำลายสถาบันกษัตริย์แต่ต้องการ
 ให้องค์พระมหากษัตริย์ลดพระราชอำนาจลงมาอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญอย่างแบบอังกฤษ
 และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมปกครองประเทศ

¹ สมบูรณ์ คณธาดา ยุคลทหาร โดยวิเทศกรรณีย์ (นามแฝง) หน้า 57-58

² สมบูรณ์ คณธาดา เหตุการณ์ทางการเมือง 45 ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย
 โดย วิเทศกรรณีย์ (นามแฝง) หน้า 59

การทำตามแผนการในการเข้าไปจับตัวบุคคลสำคัญต่าง ๆ นั้นไม่ใช่สิ่งที่จะทำได้ง่าย ๆ จะต้องใช้ความสามารถในการทำงานมากเป็นพิเศษ เพราะถ้าถูกจับได้ก็จะเป็นกบฏ แต่ถ้าไม่ถูกจับและทำสำเร็จก็เป็นสิ่งที่ไป นอกจากจะวางแผนจับตัวบุคคลสำคัญ ๆ แล้วพระยาทรงสุรเดชซึ่งเป็นผู้วางแผนปฏิวัติได้วางแผนอีกว่าจะต้องใช้อุบายหลอกลวงใหญ่สำเร็จราชการรักษาพระนครและอธิบดีตำรวจ คือ นายพลตำรวจโทพระยาอภิรักษ์ประกาศ และนายพลโทพระวรวงษ์เชอพระองค์เจ้าอลองกัญ เสนาบดีกระทรวงกลาโหม ในขณะที่นั้นไม่ตกลงแสดงหรือสงสัยในการเคลื่อนไหวทางทหารขึ้นซึ่งในวันที่ 24 มิถุนายน พระยาทรงสุรเดชจึงดำเนิรแผนอุบายคบคิดโดยได้ประกาศเป็นทางการว่าจะมีการฝึกยุทธวิธีแผนใหม่โดยใช้กำลังของหน่วยต่าง ๆ สมทบด้วย โดยจะมีการสมมติเหตุการณ์ความสำคัญทวิขีของการทหาร ในการฝึกยุทธวิธีแผนใหม่นี้ทางกรมยุทธศึกษาทหารบก อันมีพระยาทรงสุรเดช เป็นบุคคลสำคัญ ได้มีคำสั่งจัดซื้อใหม่บรรดากรมกองทหารต่าง ๆ ส่งแผนมาประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน นับว่าเป็นการวางแผนที่แนบเนียนดีมาก อาจจะเนื่องจากบรรดาผู้บังคับบัญชาทหารหลาย ๆ ฝ่ายเป็นผู้ที่ร่วมในการก่อการปฏิวัติด้วย จึงทำให้สามารถที่จะตั้งให้ทหารในบังคับบัญชาของตน กระทำการต่าง ๆ ตามคำสั่งซึ่งฝ่ายทหารชั้นผู้น้อยก็คงไม่ได้ระแวงสงสัยว่าตนเองเป็นเครื่องมือของผู้นำที่จะทำใ้แผนการปฏิวัติสำเร็จไ้ด้วยดี

หน่วยกำลังแผนอนที่รูว่าจะเข้าร่วมในการปฏิวัติในการประชุมวางแผนการในวันที่ 27 มิถุนายน คือ ทหารปืนใหญ่ 1 กองพัน อยู่ที่บังคับบัญชาของนายพันเอกพระยาฤทธิวิชัย ทหารนักเรียนนายร้อยทหารบกอยู่ที่บังคับบัญชาของนายพันโทพระเต็มใจนาถูึ่งเป็นผู้บังคับการโรงเรียน ส่วนทหารเรือที่บังคับบัญชาฝ่ายทหารเรือคือหลวงกำรงนาวาสวัสดิ์ และหลวงศุภชลาศัย ฝ่ายวางแผนได้วางแผนการที่จะยึดกรมทหารม้าด้วย เมื่อจะได้นำเอารถถังแบบต่าง ๆ เช่นรถถังที่เรียกว่า "อ้ายเล็ก" มาใช้ในการรันทหารยึดอำนาจฝ่ายพลเรือนคือหลวงประทีปมนูธรรม ให้เริ่มร่างคำแถลงการณ์

ร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญชั่วคราว ส่วนหลวงโกวิทอภัยวงศ์ นายวิลาศ โอสถานนท์ นาย
 ประยูร ภมรมนตรี นายประจวบ บุนนาค น.ต.หลวงนิเทศกลกิจ มีหน้าที่เริ่มตัดสาย
 โทรเลขและโทรศัพท์ทั้งพระนครและชนบทตั้งแต่วันที่ 4 นาฬิกา เป็นต้นไป หลวงนาวา
 วิจิตร หลวงสังวรณยุทธกิจ และผู้ก่อการในกองทัพเรือก็เตรียมแผนการเข้ายึดกองทัพเรือ¹
 ซึ่งจะมีการวางแผนการไว้ปฏิบัติงานทุกสายทุกด้าน มอบหมายงานกันอย่างดี แต่ก่อนที่จะ
 ลงมือกระทำการปฏิวัติก็ได้ประชุมกันอีกครั้งในวันที่ 2 มิถุนายน 2475 เวลา 2 นาฬิกา
 ซึ่งถือว่าเป็นการประชุมกันอีกครั้งเป็นครั้งสุดท้ายของผู้ก่อการปฏิวัติ ประกอบด้วยบุคคล
 คณะหนึ่งมี พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา พ.อ. พระยาทรงสุรเดช พ.อ. พระยาภูษิตอภัย
 พ.ท. พระประศาสน์พิทยายุทธ พ.ต. หลวงพิบูลสงคราม พ.ต. หลวงทัศนัยนิยมศึก พ.ต.
 หลวงวิระโยธิน พล.ร.ต. พระยาศรยุทธเสนี นาวาตรีหลวงสินธุสงครามชัย น.ท. หลวง-
 ศุภชลาศัย ร.อ. ทองหล่อ ขำนิรันดร ร.อ. สังวรณ สุวรรณชีพ ร.อ. หลวงนาวาวิจิตร
 หลวงประสิทธิ์ภุมรินทร์ ร.อ. หลวงโกวิท อภัยวงศ์ ร.อ. ประยูร ภมรมนตรี
 นายจรรยา บางช้าง นายสงวน ศุลาภรณ์ น.น. พร้อมด้วยข้าราชการและพ่อค้าอีก
 หลายนาย ได้ร่วมประชุมวางแผนการอีกครั้ง ณ โรงพิมพ์แห่งหนึ่งซึ่งเป็นการประชุมที่มี
 โอกาสดีมาก การประชุมครั้งนี้ดำเนินไป 3 ชั่วโมงในที่สุดก็ลงมติให้ทุกฝ่ายรับหน้าที่ไป
 ดำเนินการตามแผนการยึดอำนาจและมีคำสั่งกำชับมิให้กระทำการใด ๆ รุนแรงต่อคณะ
 รัฐบาล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นอันขาด นอกจากกรณีจำเป็นจริง ๆ ซึ่งเมื่อเวลา
 ประมาณ 4 นาฬิกาจึงเลิกประชุมทางก็แยกย้ายไปตามจุดที่ได้รับมอบหมายและคอยกำหนด
 ยึดตามเวลานัดโดยพร้อมเพรียง² แผนการการยึดอำนาจนี้สามารถกระทำโดยสำเร็จ
 เพราะทุกฝ่ายร่วมมือกันดีและผู้ที่เกี่ยวข้องก็ปฏิบัติงาน และตัดสินใจทำอย่างเด็ดขาด
 ไม่มีความลังเลใจกลัวว่าจะผิดพลาดหรืออาจจะถดถอย บังคับที่สนับสนุนให้การปฏิวัติ
 สำเร็จได้ด้วยดีก็เพราะความร่วมมือกันและการวางแผนการอย่างดีนั่นเอง

¹ สมบูรณ์ คนฉลาด ยุทธราชย์ โดย วิเทศกรณีย์ (นามแฝง) หน้า 62-64

² ประยุทธ์ ลิทธิพันธุ์ บุรุษเหล็กแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ หน้า 37-38

การดำเนินการปฏิวัติของคณะราษฎร

หลังจากที่ต้องใช้เวลาในการวางแผนการต่าง ๆ มานาน ความหวังของคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็เป็นความจริงขึ้นมา กล่าวคือได้กระทำการปฏิวัติขึ้นซึ่งถือว่าเป็นการปฏิวัติครั้งสำคัญที่สุดของประวัติศาสตร์ไทย เพราะเป็นการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด การปฏิวัติครั้งนั้นเริ่มขึ้นเมื่อเวลา 05.00 นาฬิกาของวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 ตรงกับวันศุกร์แรม 6 ค่ำ เดือน 7 ปีวอก ของรัชกาลที่ 7¹ ซึ่งคณะราษฎรนำโดย 4 ทหารเสือ คือ พระยาพหลพลพยุหเสนา พันเอกพระยาทรงสุรเดช พันเอกพระยาอุทโชคเนย์ พันโทประศาสน์พิทยายุทธ ได้เลือกปฏิวัติงานในวันนี้เพราะรัชกาลที่ 7 และพระบรมราชินีเสด็จแปรพระราชฐานพักอยู่ที่พระราชวังไกลกังวล หัวหิน และจะมีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ตามเสด็จหลายท่านนับเป็นโอกาสเหมาะในการทำงานมาก คณะราษฎรจึงได้ปฏิบัติการตามแผนการที่วางไว้

การยึดอำนาจในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 นั้นคณะราษฎรซึ่งประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ พลเรือนและราษฎรได้ดำเนินการตามแผนโดยหน่วยทหารปืนใหญ่ 1 กองพัน ภายใต้การบังคับบัญชาของนายพันเอกพระยาอุทโชคเนย์ นักเรียนนายร้อยทหารบก ภายใต้การนำของนายพันโทพระหทัยเจียมใจหาญ ส่วนทหารเรือโดยการนำของหลวงชำรง-นาวาสวัสดิ์ และหลวงศุภชสาสัย พร้อมด้วยกรมทหารม้าที่ 1 ค่ายมฤตยูจำนวนหนึ่งประกอบด้วย ปืนกลและกระสุนทรายก็ได้ถูกลำเลียงมาไว้โดยรอบวังเกออร์ที่ล้อมรอบพระที่นั่งอนันตสมาคม² ในขณะที่เดียวกันก็ส่งกำลังทหารไปเชิญพระราชวงศ์

¹ชค หัสมาเรอและปรีชา สามีคึกชีธรรม 35 ปี แห่งยุคประชาธิปไตย หน้า 1

²เสลา เรชะรุจิ บันทึกเชิงประวัติศาสตร์ 43 ปีเมื่อมวลชนเป็นใหญ่ในสยาม หน้า 47

บางองค์ที่มีอำนาจอยู่ในขณะนั้น โดยเฉพาะสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ รวมไปถึงเจ้านายผู้ใหญ่บางท่านที่มีได้เข้าร่วมกับคณะราษฎรและมีกองกำลังรวมอยู่ด้วย โดยจะเชิญมาไว้ให้ประทับที่พระที่นั่งอนันตสมาคม ตามแผนการที่วางไว้ เพื่อเป็นองค์ประกันในด้านความปลอดภัยของคณะราษฎรและยังจะช่วยให้การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองเกิดผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น ส่วนฝ่ายอื่น ๆ ก็ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายคือการตัดการสื่อสารทางโทรเลขและโทรศัพท์¹ ซึ่งควบคุมโดยนายทวง อภัยวงศ์ หรือหลวงโกวิท อภัยวงศ์ เพื่อป้องกันการติดต่อกันของฝ่ายรัฐบาล ในการเรียกระดมกำลังมาต่อต้านการยึดอำนาจที่อาจจะเป็นอันตรายต่อฝ่ายปฏิวัติได้ ทางด้านการยึดเรือรบและที่ว่าการทหาร เรือรบนั้นก็ก็สามารถยึดได้อย่างง่ายดาย เพราะนายทหารผู้ใหญ่ในกองทัพเรือใกล้ชิดพากันมาก ส่วนกองทัพอากาศซึ่งในสมัยนั้น ไต่หังขึ้นและแยกเป็นกองทัพที่สาม อยู่ที่ดอนเมืองและไม่ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิวัติครั้งนี้ด้วย²

เมื่อเหล่าทหารต่าง ๆ มารวมกันพร้อมที่ลานพระบรมรูปทรงม้า เพื่อเตรียมรับฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชา เนื่องจากแผนการของฝ่ายคณะราษฎรที่ได้ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งอยู่ในคณะราษฎรนั้นสั่งให้ทหารภายใต้บังคับบัญชามารวมกันเพื่อรับการฝึกยุทธวิธีแผนใหม่ โดยจะอำนวยความสะดวกโดยนายพันเอกพระยาทรงสุรเดช ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาทหารโรงเรียนนายร้อยทหารบก³ โดยที่ทหารที่มาวมกันนั้นไม่ทราบมาก่อนเลยว่าตนเองเป็นเครื่องมือของฝ่ายคณะราษฎรและไม่รู้เลยว่าถูกหลอกให้มาพร้อมกันทั้งที่ไม่ได้มีการฝึกยุทธวิธี

¹ ประสิทธิ์ ๗ พัดลุง นายรัฐมนตรีคนที่ 4 นายทวง อภัยวงศ์" ใน บันทึก-
เชิงประวัติศาสตร์ 43 ปี เมื่อมวลชนเป็นใหญ่ในสยาม หน้า 77

² พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เจ้าชีวิต หน้า 685

³ ประเสริฐ บัทมะสุคนธ์ รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี หน้า 5

แต่ใหม่แต่อย่างใด แต่เมื่อผู้บังคับบัญชาสั่งก็ต้องกระทำความ เมื่อมารวมกันเรียบร้อยแล้ว นายพันเอกกระยาพหลพยุหเสนา* ก็ได้แสดงงานต่อหน้าแถวทหารและได้อ่านประกาศ คำแถลงการณ์ของคณะราษฎรฉบับแรก** เกี่ยวกับการที่คณะราษฎรได้ทำการปฏิวัตินั้นเพราะอะไรและเพื่ออะไร รวมทั้งจะดำเนินการตามหลัก 6 ประการ*** และเมื่อสิ้นสุดการอ่าน ประกาศในการที่จะอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญแล้วฝ่ายคณะราษฎรที่อยู่ในที่แห่งนั้นรวมทั้งทหารต่างก็ไชโยโห่ร้องขึ้นพร้อมกันในขณะเดียวกัน ในปี่ฉิ่งจำนวนมากมายมหาศาลโดยการร้อง และพิ์เตรียมของนายปรีดี พนมยงค์ ก็ถูกนำไปโปรยเกลื่อนทั่วกรุงเทพมหานคร ท่ามกลาง การโชมขานของประชาชนไปที่ต่าง ๆ ทุกหนทุกแห่ง ประชาชนที่ยังมุ่งหน้าโจรกระเบนตั้งหญิง และชายต่างก็โกล่แกว้าแกว้อกันว่า "ทหารยึดอำนาจจากในหลวงแล้ว" แต่ประชาชนส่วนใหญ่ ก็ไม่ทราบว่าทหารยึดอำนาจจากพระเจ้าแผ่นดินไปทำไม เพื่อใครและเพื่ออะไร ฉะนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมรู้เห็นในแผนการยึดอำนาจครั้งนั้นเลย ตั้งที่ฮอลล์ (D.E.G Hall) กล่าวว่ประชาชนทั่วไปไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอะไรด้วยเลย นอกจากเป็นคนดู² มารู้อีกคือเมื่อ ประกาศว่าคณะปฏิวัติได้ยึดอำนาจไปเรียบร้อยแล้ว ประชาชนจึงได้ได้รับทราบเท่านั้นว่า เปลี่ยนระบอบการปกครองจากพระมหากษัตริย์เป็นใหญ่ในแผ่นดินตั้งแต่อดีตกาลนั้นมาเป็น ระบอบประชาธิปไตยโดยประชาชนทุกคนปกครองประเทศร่วมกัน มีอิทธิพลเสรีภาพเท่าเทียมกันนั้น แต่ประชาชนผู้ใดที่ถือว่าเป็นเจ้าของประเทศแล้วนั้นก็ยังไม่มีความเข้าใจเลยว่า

* ขณะนั้นอายุราว ๆ 45 ปี รับตำแหน่งเป็นรองจเรกองทัพบก

** กล่าวคนพวก ข.

*** ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องการรวมตัวของคณะราษฎร

¹ เสลา เรขะรุจิ บันทึกเชิงประวัติศาสตร์ 43 ปี เมื่อมวลชนเป็นใหญ่ในสยาม

ระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างไร และคนจะต้องทำอะไรที่เปลี่ยนไปบ้างในการปกครองระบอบใหม่ นี้ เพราะไม่ได้เรียนรู้มาก่อนเลยว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างไรนอกจากผู้ที่มีการศึกษาสูง ๆ หรืออยู่ในเมืองหลวง ซึ่งก็จะมีเพียงจำนวนน้อย แต่แม้ว่าประชาชนจะไม่รูว่าในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่คณะราษฎรได้กระทำการปฏิวัติจนได้มานั้นเป็นอย่างไร ก็ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำการยึดอำนาจของคณะราษฎรเท่านั้นซึ่งก็มีอยู่เพียงจำนวนน้อย แต่เพราะจัดการวางแผนการอย่างเดียวกันกับ ปฏิวัติงานได้แนบเนียนตามแผนการรวมทั้งพวกคณะราษฎรมีความไว้วางใจอย่างยิ่ง¹ จึงสามารถยึดอำนาจการปกครองประเทศได้ แต่นอกจากความสามารถของฝ่ายคณะราษฎรแล้วก็ยังเป็นเพราะทางฝ่ายรัฐบาลของพระเจ้าอยู่หัวเกรงกรক্তিที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย ก็ถึงแม้ว่าอธิบดีกรมตำรวจจะทราบวิแวและได้นำมาของคนสำคัญ ๆ ในคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองล่วงหน้าหลายวันแล้วก็ตาม แต่ไม่อาจจะจับกุมได้อย่างที่จับมันทันที เพราะได้รับคำสั่งแจ้งจากกระทรวงยุติธรรมว่าตำรวจยังไม่มีหลักฐานมั่นคงแข็งแรงพอที่จะออกหมายจับได้² ฝ่ายตำรวจจึงต้องชะลอการจับกุมจนกระทั่งการยึดอำนาจเกิดขึ้น

เมื่อเกิดการปฏิวัติในตอนแรกนั้นกรมทหารบางกรมที่ไม่ทราบหรือยังไม่เข้าใจเลยว่า เกิดเรื่องราวอะไร แต่เมื่อทราบแล้วก็ได้ออกต่อสู้กับคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง เช่น กองพันที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ ซึ่งอยู่ในโรงทหารใกล้ ๆ หน้าพระลานคือที่สะพานม้าวาหงษ์สรรค์ และมีนายทหารที่เป็นผู้บังคับบัญชากองร้อยคนหนึ่ง ในขณะนั้น พร้อมด้วยกองทัพที่จะออกไปทำการต่อสู้แต่ไม่มีผู้ใดสั่งให้เคลื่อนที่ การที่ไม่มีใครสั่งนั้นก็เพราะฝ่ายผู้ก่อการได้จับตัวผู้บังคับบัญชาการกองพลทหารบกที่ 1 รักษาพระองค์ คือ พระยาเสนาสงครามได้แล้วตั้งแต่ตอนเช้ามืด ซึ่งก็ได้พยายามต่อสู้จนต้องถูกยิง³ แต่

¹ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เจ้าชีวิต หน้า 685

² ก.

³ ก. หน้า 686

แต่ไม่ถึงชีวิตจะเป็นบุคคลผู้เกี่ยวข้องที่ถูกอาชญากรรมในวันทำการยึดอำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่ในเวลาต่อมาพันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารของคณะราษฎร ก็ได้มีหนังสือราชการไปขอภัย¹ ที่เกิดเรื่องเช่นนั้นขึ้น

อย่างกล่าวไว้ว่าการปฏิบัติของคณะราษฎรในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 นั้นสำเร็จความหมายที่ได้ดำเนินไปดังนี้คือ

1. รดรมมีอำนาจมากในการปราบกบฏจลาจล ฉะนั้นฝ่ายคณะราษฎรจึงรีบยึดเอามาไว้ในกำมือเสียก่อน
2. ยึดสถานที่สำคัญของบ้านเมืองเอาไว้ให้ได้เป็นการชั่วคราว
3. จับกุมคนสำคัญของรัฐบาลไว้เป็นขวัญประกัน
4. ทำลายการสื่อสาร กบดานคม เพื่อให้เกิดอหังการขึ้นชั่วขณะ และจะต้องระวังรักษาสะพานทั้งหลายที่รถรบจะผ่านไปเอาไว้ มิฉะนั้นรถรบจะเคลื่อนย้ายไปตามต้องการไม่ได้
5. บังคับให้ประมุขของรัฐสละอำนาจให้
6. ปลดอาชญาของทหารที่ขัดขึ้น แล้วเกลี้ยกล่อมให้รวมมือด้วย
7. คำนึงถึงความรวมใจร่วมมือของประชาชน และกองทหารที่ตั้งอยู่ตามหัวเมืองต่าง ๆ ถ้าจำเป็นก็กองเตรียมตัวทหารเอาไว้ด้วย
8. ให้หลักประกันอันเป็นที่เชื่อถือแก่สวัสดิภาพของชาวต่างประเทศที่กำลังเป็นอยู่ในปัจจุบันและที่จะเป็นไปในอนาคต

หลักการทั้ง 8 ข้อนี้จะต้องกระทำโดยการจู่โจมและฉับพลัน ซึ่งคณะราษฎรก็สามารถปฏิบัติได้แทบทั้งสิ้น จึงประสบผลสำเร็จทั้งความมุ่งหมาย² โดยเฉพาะเกี่ยวกับ

¹ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร. แฟ้มที่ 5 เรื่องพระยาเสนาสงคราม
บุกยิงถาวรเปลี่ยนแปลงการปกครอง ส.ร. 0201.16 ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2475

² เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. ปฏิวัติ 2475 หน้า 118-119 อ้างอิงมาจาก
เสาวรักษ์ (นามแฝง) "ตัวตายแต่ชื่อยัง" หน้า 148-149

การควบคุมพระราชวงศ์และบุคคลที่สำคัญ ๆ ไว้ได้ ทำให้ช่วยฝ่ายคณะราษฎรสามารถที่จะทำการต่าง ๆ ได้มากและง่ายขึ้น โดยเฉพาะส่งผลให้การปฏิวัติสำเร็จลงได้โดยไวปราศจากกบฏต่อต้านของฝ่ายรัฐบาลและถ้ามีการต่อต้านหรือสู้กันก็อาจจะมี การเสียชีวิตกันได้นิ่งจะมี เหตุการณ์ที่รุนแรงมากเกินกว่าที่จะควบคุมก็เป็นได้ แต่เมื่อควบคุมพระราชวงศ์ไว้ได้ คณะราษฎรก็ได้บังคับให้กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งเป็นพระราชวงศ์ที่สำคัญและมีอำนาจมากที่สุดพระองค์หนึ่ง ที่คณะราษฎรควบคุมไว้ ในขณะที่ให้ ทรงลงพระนามในประกาศของคณะราษฎรมับหนึ่งโดยที่มิได้ทรงเป็นผู้ร่างคำประกาศเอง ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการอันชาญฉลาดมากวิธีหนึ่งของคณะราษฎร ในประกาศฉบับที่ลงพระนามนั้นจะเป็นคำขอรับรองให้คนไทยช่วยกันเอง ดังมีข้อความว่า "ด้วยตามที่คณะราษฎรได้ยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินไว้ได้โดยมีความประสงค์ข้อใหญ่ที่จะให้ประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินนั้น ข้าราชการขอให้ทหารข้าราชการ และราษฎรทั้งหลายจงช่วยกันรักษาความสงบอย่าได้เสียเลือดเนื้อของคนไทยด้วยกันโดยไม่จำเป็นเลย" ¹ ซึ่งมีอิทธิพลพอที่ทหารจะอยู่ในความสงบได้ ทั้งที่มีทหารหลายหน่วยไม่พอใจในแถลงการณ์ของคณะราษฎร ² ซึ่งประณามพระราชวงศ์จักรีด้วยถ้อยคำอันรุนแรงเกินสมควร ³

ถ้าพิจารณากันอย่างแท้จริงแล้วไม่ควรที่จะประณามพระราชวงศ์จักรีอย่างรุนแรงและก้าวร้าวเกินควร เพราะถือว่าเป็นการหมิ่นพระมาหรือลบหลู่สถาบันพระมหากษัตริย์ได้ คำแถลงการณ์นำที่จะกล่าวถึงเหตุผลของการกระทำการยึดอำนาจเท่านั้นว่าเพราะอะไร เช่น เพราะเศรษฐกิจตกต่ำ สภาพสังคมที่เต็มไปด้วยความเหี้ยมเถื่อนทางชนชั้นรวมไปถึงสภาพความล่าช้าทางการเมืองการปกครอง ซึ่งคณะราษฎรต้องการจะเปลี่ยนแปลงของการปกครอง

¹ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 120 (อ้างอิงมาจากจอมพลสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต หน้า 822-823 ปฏิวัติ สุธงษิต (ศุทธิสงคราม))

² ประเสริฐ บัณฑิตกุล รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (2475-2517) หน้า 6-8

³ ประยอม โขประกาย ปฏิวัติสามสมัย หน้า 432

เป็นระบอบใหม่เพราะอาจจะทำให้ชาติก้าวหน้าทัดเทียมชาติอื่น ๆ หรือแก้ปัญหาของชาติที่เกิดขึ้นในขณะนั้นได้ทันทางที่โดยไม่จำเป็นต้องใช้กำลังที่รุนแรงเกินไป

เหตุการณ์ในช่วงหลังการปฏิวัติ

เมื่อฝ่ายคณะราษฎรสามารถยึดอำนาจการปกครองประเทศได้แล้วอย่างเรียบร้อย ก็ได้ตั้งคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารขึ้น 3 ท่าน คือ พันเอกพระยาพลพล พุทเสนา พันเอกพระยาทรงสุรเดช และ พันเอกพระยาอุทัยอภัย เป็นผู้บริหารราชการแผ่นดิน ในระหว่างที่ยังไม่มีรัฐธรรมนูญใช้เป็นการชั่วคราวเท่านั้น โดยใช้พระที่นั่งอนันตสมาคม เป็นที่ทำงานและได้มีการประชุมเสนาบดีและปลัดทูลฉลองของทุกกระทรวงในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 เวลา 16.00 นาฬิกา ซึ่งจะประกอบด้วย

1. พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นเทววงศวิโรทัย เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ
2. พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าธานีนิวัต เสนาบดีกระทรวงธรรมการ
3. พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสุภโยคเกษม เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ
4. เจ้าพระยาพิชัยญาติ เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ
5. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิบดี เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม
6. พระยามโหสถศรีพิพัฒน์ ปลัดทูลฉลองกระทรวงยุติธรรม
7. หม่อมเจ้าวิมาวาทิตย์ระพีพัฒน์ ปลัดทูลฉลองกระทรวงเกษตราธิการ
8. พระยาราชภักดี ปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทย
9. พระยาวิฑูรย์ปรีชามาติ ปลัดทูลฉลองกระทรวงธรรมการ
10. นายพลตรีพรยาประเสริฐสงคราม ปลัดทูลฉลองกระทรวงกลาโหม
11. พระยาศรีวิสารวาจา ปลัดทูลฉลองกระทรวงการต่างประเทศ

1 สมบูรณ์ ไพรินทร์ บันทึกเหตุการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ 24 มิถุนายน 2475 -
25 ธันวาคม 2515 หน้า 28

12. พระยาพิพิธสมบัติ

ปลัดทูลฉลองกระทรวงพาณิชย์และ
คมนาคม

โดยมีพันเอกพระยาพลพลพยุหเสนาเป็นศูนย์กลางเปิดประชุม และให้หลวงประดิษฐ์-
มนูธรรมเป็นศูนย์กลางชี้แจงข้อในที่ประชุมแทนคณะราษฎร ซึ่งก็ได้ชี้แจงถึงความประสงค์ที่ได้
ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองและกิจการที่จะดำเนินการต่อไปคือ

1. คณะราษฎรยึดอำนาจได้แล้ว
2. มีผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร เป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครองประเทศชั่วคราว
3. เชิญอภิรัฐมนตรี พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการมารวมที่พระที่นั่ง-
อนันตสมาคม เพื่อความปลอดภัยของคณะราษฎร
4. กราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จกลับมาเป็น
กษัตริย์ใต้รัฐธรรมนูญ
5. เตรียมสร้างรัฐธรรมนูญ การปกครองราชอาณาจักรไว้แล้ว จะทูลเกล้าฯ
ให้ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้ต่อไป
6. ต่อไปจะมีสภาผู้แทนราษฎรขึ้น สมาชิกของสภาจะต้องเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง
จากราษฎร แต่ในขั้นต้นจะตั้งจากบุคคลที่ได้ร่วมก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองซึ่งได้รับ
การศึกษาที่มีความรู้ในระบอบการปกครองนี้บ้าง และจะได้เชิญท่านผู้ใหญ่ในราชการที่
ผู้กระหม่อมอาศัยอันดีเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองมาร่วมเป็นสมาชิกสภาเป็นการชั่วคราว
ระยะหนึ่ง และขอให้เสนาบดีและปลัดทูลฉลองไปชี้แจงต่อข้าราชการในกระทรวงให้
ปฏิบัติราชการในกระทรวงใหม่ปฏิบัติราชการไปตามปกติ สิ่งใดที่เป็นงานปกติก็ได้
ปฏิบัติงานนั้นไปตามระเบียบที่เคยกระทำมา แต่ถ้ามีผู้ใดเป็นนโยบายก็ขอให้ขอ
ความเห็นชอบจากผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารก่อน

ก่อนเลิกประชุมได้ยื่นเรื่องความสงบเรียบร้อยภายในประเทศให้ปลัด
ทูลฉลองกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบ สำหรับในกรุงเทพฯ นั้นให้กำชับกรมตำรวจ
ให้กวาดขันตู่ไล่โดยเคร่งครัดทางฝ่ายหัวเมืองก็ให้กำชับให้รักษาความสงบเต็มที่ ส่วน-

การต่างประเทศนั้นให้เสนาบดี กระทรวงการต่างประเทศชี้แจงแก่ทูตทุกสถานทูตให้ทราบ ความประสงค์ของคณะราษฎรที่กระทำครั้งนี้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงกิจการภายในประเทศ คณะราษฎรจะไม่กระทำกิจการใด ๆ ให้กระทบกระเทือนชีวิตและทรัพย์สินของคนในบังคับ ทางประเทศเป็นอันขาด สัญญาทางพระราชไมตรีอยู่อย่างใด คงถือตามนั้นต่อไปตั้งขอได้ ระวังการแตกแยงจากต่างประเทศด้วย¹

หลังจากการประชุมเสร็จสิ้น คณะราษฎรก็กระทำตามกำหนดการที่ประชุม คือ ไปแจ้งกษัตริย์หลวงสุโขธลาคัย เป็นผู้บังคับการเรือ หลวงสุโขทัย² เดินทางไปตัวหิน เพื่อเชิญสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีให้เสด็จกลับมาครองราชสมบัติ อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ เพราะคณะราษฎรไม่ประสงค์จะแย่งชิงราชสมบัติแต่อย่างใด นอกจากต้องการธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน* ในขณะนั้นรัชกาลที่ 7 ประทับอยู่พระราชวัง โกลกั้งวง ตัวหิน จึงได้ทราบจากโทรเลขแล้วว่าเกิดจลาจลขึ้นในพระนคร พระองค์และ พระบรมราชินี รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์และขุนนางที่ตามเสด็จทุกคนได้ประชุมกันทุกคน ลงความเห็นว่าให้ใช้กำลังปราบปรามโดยเด็ดขาด เพราะเป็นการกระทำที่เป็นกบฏ แต่ รัชกาลที่ 7 เพียงพระองค์เดียวทรงมีความเห็นว่าจะเป็นการเสียเลือดเนื้อระหว่างคนไทย ด้วยกันเอง โดยไม่บังควร³ และพระองค์ทรงทราบว่าถ้าพระองค์สั่งให้ต่อต้านก็จะเกิด การรุนแรงได้และจะเป็นการสู้รบเพื่อแย่งอำนาจกันไปอีกนานตั้งการปฏิวัติในประเทศ ต่าง ๆ ที่เคยมีมาแล้ว เมื่อนาวาตรีหลวงสุโขธลาคัยพร้อมด้วยเรือหลวงสุโขทัยไปถึงเพื่อ เชิญเสด็จนั้นพระองค์จึงทรงยอมรับที่จะเป็นพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ⁴

¹ ประเสริฐ บัณฑิตกุล รัชกาลไทยในรอบสี่สิบสองปี (2475-2517) หน้า 10-12

² เสลา เระรุจิ บันทึกเชิงประวัติศาสตร์ 43 ปี เมื่อมวตชนเป็นใหญ่ในสยาม

หน้า 45.

* ซึ่งร่างไว้เรียบร้อยแล้วโดยหลวงประดิษฐมนูธรรม ผู้นำปฏิวัติฝ่ายพลเรือน

³ ท.

⁴ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร ตอนที่ 6 ให้กระทรวงการต่างประเทศ

แจ้งข่าวเรื่องเปลี่ยนแปลงการปกครอง ส.ร. ๐2๐1.16 มิถุนายน 2475

ตั้งที่พระองค์ได้เหตุผลในพระราชหัตถเลขาตอบผู้รักษาพระนครว่า

"... คณะทหารมีความปรารถนาจะเชิญให้ข้าพเจ้ากับพระนคร เป็นกษัตริย์อยู่ที่พระบรมมหารัชมงคลแผ่นดินข้าพเจ้า เห็นแก่ความเรียบร้อยของอาณาประชาราษฎร์ ไม่อยากให้เสียเลือดเนื้อ กับตั้งเพื่อจัดการโดยระมัดระวัง ไม่ให้ขึ้นชื่อว่าจราจลเสียหายแก่บ้านเมือง และความจริงข้าพเจ้าก็เคยอยู่แล้วที่จะเปลี่ยนแปลงท่านองนี้ คือมีพระเจ้าแผ่นดินปกครองตามพระบรมมหารัชมงคลรับที่จะช่วยเป็นตัวเชิด เพื่อให้คุณโครงการตั้งรัฐบาลให้เป็นรูปตามวิธีเปลี่ยนแปลงตั้งพระบรมมหารัชมงคลโดยสะดวก เพราะว่าข้าพเจ้าจะไม่ยอมรับเป็นตัวเชิด นานาประเทศคงจะไม่ยอมรับรัฐบาลใหม่ซึ่งจะเป็นความลำบากยิ่งขึ้นหลายประการ..."¹

แต่กรณีที่พระองค์กล่าวว่าจะหากพระองค์ไม่ยอมรับตามข้อเสนอของคณะราษฎรแล้ว นานาประเทศจะไม่ยอมรับในรัฐบาลใหม่ของคณะราษฎรนั้นเป็นไปไม่ได้ เพราะคณะราษฎรก็คงจะมีวิธีการที่จะทำให้มหาอำนาจยอมรับรองรัฐบาลคณะราษฎรใน พ.ศ. 2475 ได้² ถึงที่หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งกล่าวไว้ว่า "... เราเชื่อว่าแม้ว่าพระเจ้าอยู่หัวจะทรงปฏิเสธข้อเสนองของคณะราษฎรระบอบประชาธิปไตย ก็จะได้รับการคำจูน"³ แม้วาระที่ 7 จะไม่ได้ปกครองต่อไปก็ตาม หรืออาจจะสถาปนาพระราชวงศ์ที่อยู่ในสายสืบสันตติวงศ์ขึ้นเป็นกษัตริย์แทนพระองค์ก็ได้

¹ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ ปฏีวาท 2475 หน้า 123-124 (อ้างอิงจาก พิมพ์านแจ่มจำรัส ราชวัติ หน้า 794)

² พระองค์เจ้ารววงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เจ้าชีวิต หน้า 695

³ "A Constitutional Monarchy" Siam Observer Vol.62 No.116

แต่แม้ว่ารัชกาลที่ 7 จะทรงยอมรับเป็นพระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ พระองค์ก็มิยอมเสด็จกลับพร้อมกับเรือหลวงสุโขทัยที่นาวาตรีหลวงสุภชลาศัยไปเชิญเสด็จ เพราะเหมือนกันว่าถูกจับไปแต่พระองค์เสด็จกลับโดยขบวนรถไฟพิเศษ¹ ในวันที่ 25 มิถุนายน เวลา 19.45 นาฬิกา เสด็จลงที่สถานีรถไฟจิตรลดาในวันที่ 26 มิถุนายน เวลา 05.37 นาฬิกา แล้วเสด็จตรงไปประทับที่วังสุโขทัย ซึ่งเคยเป็นที่ประทับก่อนเสวยราชย์ เมื่อรู้ว่าพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับกรุงเทพฯ มีประชาชนไปยื่นคอบเฝ้าแต่ไม่มีการส่งเสียงอย่างใดเลย ใดแต่ทว่าความเคารพและมีจิตใจจงสารถพระองค์ท่าน² เพราะถูกยึดอำนาจไปแล้ว และในวันที่ 26 มิถุนายน เวลา 11.00 นาฬิกา พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้คณะราษฎรเข้าเฝ้าที่วังสุโขทัยนั่นเอง การเข้าเฝ้าของคณะราษฎรโดยมีหลวงประดิษฐมนูธรรมก็นำพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวเข้าถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย พร้อมด้วยพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ ซึ่งพระองค์ทรงลงพระปรมาภิไธยก่อนนั้นโดยที่เกี่ยวแต่สำหรับพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 นั้นพระองค์ได้ขอเวลาพิจารณา³ พอถึงวันที่ 27 มิถุนายน 2475 จึงทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศใช้ ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับถาวร พุทธศักราช 2475 นั้น ประกาศใช้ในวันที่ 10 ธันวาคม 2475 ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวนี้มีสาระสำคัญว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของราษฎรทั้งหลาย ไม่ใช่เป็นของพระมหากษัตริย์พระองค์เดียว การใช้อำนาจสูงสุดก็ให้มีบุคคลคณะบุคคล เป็นผู้ใช้อำนาจแทนราษฎรมี 4 สถาบันดังนี้คือ

¹ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เจ้าชีวิต หน้า 693

² ด.

³ ประเสริฐ บัทมะสุนันท์ รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (2475-2517)

1. พระมหากษัตริย์
2. สภาผู้แทนราษฎร
3. คณะกรรมการราษฎร
4. ศาล

กล่าวคือพระมหากษัตริย์ใช้อำนาจนิติบัญญัติร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร อำนาจบริหารร่วมกับคณะกรรมการราษฎร และทรงใช้อำนาจตุลาการทางการศาล. คำธรรมนูญฉบับนี้สถาปนาทางการเมืองคือพระมหากษัตริย์ สภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการราษฎร¹

ลักษณะการปกครองตามพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองสยามชั่วคราว แม้จะเปลี่ยนระบบการปกครองเป็นประชาธิปไตย แต่ถือว่าพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ ศาลิกการสืบราชสมบัติให้เป็นไปตามกฎหมายแต่โบราณว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์ พ.ศ. 2467 และด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร อำนาจของพระมหากษัตริย์จะถูกจำกัดลง การปฏิบัติราชการต่าง ๆ จะต้องมีคณะกรรมการราษฎรผู้หนึ่งเป็นผู้ลงนามรับสนองพระราชโองการและได้รับความยินยอมจากคณะราษฎรจึงจะใช้ได้ สภาผู้แทนราษฎรใช้อำนาจนิติบัญญัติออกกฎหมายต่าง ๆ พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้แล้วจึงจะมีผลในทันทีได้. และยังมีอำนาจควบคุมกิจการของประเทศและมีอำนาจถอดถอนกรรมการราษฎรหรือพนักงานผู้ใดคนหนึ่งได้ ซึ่งเท่ากับมีอำนาจบริหารเต็มที่²

สำหรับผู้แทนของปวงชนที่เขามามีส่วนร่วมรู้เห็นและร่วมรับผิดชอบประเทศตามระบอบประชาธิปไตยในระยะแรกจึงเป็นช่วงหัวเลี้ยวตัวก่อนนั้น คณะราษฎรเห็นว่าไม่อาจเปิดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปได้ แต่มีความตั้งใจว่าจะเลือกตั้งได้ภายในระยะ 6 เดือน³ และจะให้มีการเลือกตั้งทั่วไป (Universal Suffrage) ภายใน 10 ปี⁴ ดังนั้น

¹ สมทรงคี เกษมสิน การปกครองของไทย หน้า 52-53

² ก.

³ นวนิติ เศรษฐบุตร และ ดร. โกลินทร์ วงศ์สุวรรณ เมืองไทยในระบบรัฐสภา

⁴ D. G. Hall A History of South-East Asia p. 809

จึงต้องให้วิธีนี้แต่งตั้งไปก่อน โดยพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา ซึ่งเป็นผู้รักษา
พระนครฝ่ายทหารในครั้งนั้นได้ลงนามแต่งตั้งผู้แทนราษฎรชั่วคราวขึ้น 70 นาย เท่ากับ
70 จังหวัดในขณะนั้น เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2475 ซึ่งจะเป็นบุคคลผู้ทรงคุณความรู้
ในสาขาวิชาการต่าง ๆ ทั้งสิ้น ดังรายนามคือ

1. เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์
2. เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี
3. เจ้าพระยาพิชัยญาติ
4. พระยาเทพวิฑูรพหลสรุทาบดี
5. พระยามโนปกรณนิติธาดา
6. พระยามกนวรรชเสวี
7. พระยาตรีวิศาลวาจา
8. พระยาไชยยศสมบัติ
9. พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์
10. พระยามนชาตุราช
11. พล.ต. พระยาอินทรวชิต
12. พล.ต. พระยาประเสริฐสงคราม
13. พล.ร.ต. พระยาปรีชาตยุทธ
14. พระยาปรีชานุสาสน์
15. พล.ร.ต. พระยาสรยุทธเสณี
16. พระยาอุดมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์
17. พระยาวิชัยราชสุมนตร์
18. พระยาปรีคานฤเบศร์
19. น.อ. พระยาวิจิตรชลธี ร.น.

20. พ.อ.พระยาทรงสุรเดช
21. พ.อ.พระยาฤทธิอัคเนย์
22. พ.ท.อ.พระยาบุเรศผดุงกิจ
23. พระยาอนุমানราชชน
24. พระยาประมวดีวิชาพูล
25. น.อ.พระประทีปพนอุทม์ ร.น.
26. น.อ.พระเริ่มวิรัชพวกษ์ ร.น.
27. พระสุขรรณวินิจฉัย
28. พ.ท.พระประศาสน์พิทยายุทธ
29. พ.ท.ท.หลวงแสงนิกิตศาสตร์
30. พระวุฒิสาสตร์เนติญาณ
31. น.ต.หลวงสุภชลาศัย ร.น.
32. น.ต.หลวงสินธุสงครามชัย ร.น.
33. พ.ท.หลวงสินชาติโยชวาทย์
34. พ.ท.หลวงพิบูลสงคราม
35. หลวงประคิมจุ่มนุธรรม
36. หลวงกทกรรมบดี
37. หลวงนฤเบศรมานิตย
38. ร.อ.หลวงข้าราชการนาวาสวัสดิ์ ร.น.
39. หลวงเกษสัทธรรม
40. หลวงคำวิหิตสรานุวรรค
41. หลวงเกษชาติวงษ์วรารัตน์
42. หลวงสุนทรเทพหัสดินทร์

43. หลวงบรรณกรโกวิท
44. หลวงสรรพสารประดิษฐ์
45. หลวงอรรถกิติติกัจจ
46. หลวงชำนาญนิติเกษตร
47. หลวงโกวิทอภัยวงศ์
48. หลวงภิรมย์โกษากร
49. นายคิ้ว ลพานุกรม
50. นายประจวบ บุนนาค
51. หม่อมหลวงอุดม สนิทวงศ์
52. นายทวี บุณยาเกตุ
53. นายจรรยา สือบแสง
54. นายสุเมธี บิลทานนท์
55. นายวิลาศ โอสถานนท์
56. นายแนบ ทศโยธิน
57. นายศิเรก ชัยนาม
58. นายวิเชียร สุวรรณทัต
59. นายชล สมานนท์
60. นานสงวน ศุลาวัณย์
61. นายซิม วีระไวทยะ
62. นายหงวน ทองประเสริฐ
63. นายมานิตย์ วสุวัต
64. นายจรรยา ณ บางช้าง
65. นายเนตร พูนวิวัฒน์

66. นายมังกร สามเสน
 67. นายชุ่มใจ คุตระกุด
 68. นายสวัสดิ์ โสคติหัต
 69. นายบรรจง ศรีจรูญ
 70. พลโทประยูร ภมรมนตรี

นอกจากผู้แทนราษฎรชั่วคราวทั้ง 70 นาย¹ ที่กล่าวมาแล้วพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการใหม่หาอำมาตย์โทพระยามโนปกรณนิติธาดา² เป็นประธานคณะกรรมการราษฎร โดยที่เห็นเอกพระยาพลพยุหเสนาได้เชิญพระยามโนปกรณนิติธาดาไว้รับตำแหน่งนี้มาก่อนแล้ว ซึ่งก็ยินดีรับและจะช่วยเหลืออย่างเต็มกำลังความสามารถ³ มีงแสดงใจให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ที่ใจของคณะกรรมการว่าไม่ได้มีความต้องการเป็นใหญ่ในการปกครองประเทศแต่อย่างใด และนอกจากนี้ก็มีคณะกรรมการราษฎร* หรือรัฐมนตรีร่วมคณะอีก 14 คน³ เพื่อร่วมกันในการบริหารประเทศต่อไป

หลังจากที่ได้มีการประชุมกันระหว่างคณะกรรมการกับเสนาบดีและปลัดทูลฉลองกระทรวงต่าง ๆ รวมทั้งการเชิญเสด็จพระเจ้าอยู่หัวกลับกรุงเทพฯ ดังที่ได้กล่าวแล้วนั้น คณะราษฎรก็ได้ให้เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ แสดงการณเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปยังสถานทูตไทย ณ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกให้ทราบทั่วกัน ตามที่ได้ประชุมกันว่าประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินเป็นระบอบราชาธิปไตยอยู่ใต้กฎหมาย (Constitutional Monarchy) และรวมไปถึงว่าได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินแล้ว⁴ ซึ่งจะได้รับ

¹ชด หัสบำเรอและปรีชา สวมักก็ธรรม 35 ปี แห่งยุคประชาธิปไตย หน้า 3-7

²กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร ส.ร. 0201.16 แฟ้มที่ 1 เชิญข้าราชการไปเป็นผู้แทนราษฎรชั่วคราว (พ.ศ.2475) ลงวันที่ 26 มิถุนายน 2475

* มีนายปรีดี พนมยงค์หรือหลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นผู้เรียกตำแหน่งที่สองตำแหน่ง

³เสลา เรชะรุจิ บันทึกเชิงประวัติศาสตร์ 43 ปี เมื่อมวลชนเป็นใหญ่ในสยาม หน้า 64

⁴กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร ส.ร. 0201.16 แฟ้มที่ 6 ให้กระทรวงการต่างประเทศแจ้งข่าวเรื่องเปลี่ยนแปลงการปกครอง ลงเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2475

การแสดงความยินดีกับการที่ได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย
ตั้งจากต่างประเทศ¹ และภายในประเทศ เช่น จากพระยาสุรพิณเสณี ข้าราชการ
มณฑลราชบุรี จากราษฎรตำบลหัวรอ กรุงเทพฯ พระนครศรีอยุธยา สมาคมแพทจีนในสยาม²
นอกจากนี้ต่างประเทศยังขอทราบพฤติการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครองเพื่อเผยแพร่ทาง
หน้าหนังสือพิมพ์³ และมีหนังสือพิมพ์บางฉบับเช่น The Straits echo ฉบับวันจันทร์ที่ 27
มิถุนายน 2475⁴ ได้เขียนถึงการทำการปฏิวัติยึดอำนาจในวันที่ 24 ค่ำ

ส่วนการดำเนินการด้านอื่นก็ได้แก่ การกักขังผู้ที่มีนิสัยปฏิญาณว่าจะต่อสู้
ต่อสภานิติราษฎร แต่จะได้รับการปล่อยปละในวันที่ 14 กรกฎาคม 2475 เพราะ
การนำเข้ถวายความสัตย์ต่อพระเจ้าอยู่หัว ยังมีรายนามดังนี้คือ

1. พระองค์เจ้าจุมภฏดงตบรีพิศร
2. พระองค์เจ้าอลงกฎ
3. พระองค์เจ้านิลประภัสร์
4. พระยาพิชัยชาญณรงค์
5. หม่อมเจ้าวงศนิรชร
6. หม่อมเจ้านักขัตมงคล
7. พระยาสีหราชเดโชชัย

¹ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร สร.0201.16 แฟ้มที่ 10 ชาวต่างประเทศแสดงความยินดีที่สยามได้เปลี่ยนวิธีการปกครอง

² กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร สร.0201.16 แฟ้มที่ 19 ข้าราชการและราษฎรแสดงความยินดีในพฤติการณ์ของคณะราษฎร

³ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร สร.0201.16 แฟ้มที่ 15 ต่างประเทศขอทราบพฤติการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองเพื่อเผยแพร่แก่หนังสือพิมพ์

⁴ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร ก.ศ.95.1 แฟ้มที่ 1 ส่งบันทึกเกี่ยวกับชาวต่างประเทศเปลี่ยนแปลงการปกครอง 3 ฉบับ 2475

8. พระยาอริกรรณะประกาศ
9. พระยาสุรเกษตรนชิท
10. พระยารามทรงรังคี
11. พระยามหานรงค์เรืองเดช
12. พระยาขรรณินฤเบศร
13. พระยาอัศวินศิริวิลาศ
14. พระยาเฉลิมอากาศ
15. พระยาพิชัยสงคราม
16. พระยาราชาวัฒนดิษฐ์
17. พระยาพุทธอรียัน¹

แต่สำหรับกรมพระนครสวรรค์วรพินิต ฝ่ายคณะราษฎรจะปลดขี้ก้อเมื่อทรงสัญญาว่าจะออกไปจากประเทศไทย ینگก็ทรงยินยอมโดยไปประทับอยู่ที่เกาะชวาพร้อมด้วยพระ-
บุรุษาคิณีจนถึงวันสุดท้ายของชีวิต²

นอกจากนี้แล้วคณะราษฎรก็ได้แสดงการถึงสิ่งที่จะต้องจัดการเพื่อความ
ปลอดภัยแก่พระราชราษฎรหัวอาณาจักรเช่นใช้กำลัง และอำนาจทหารเขาควบคุมทำการ
ป้องกันรักษาตั้งทำการตรวจตราโดยทั่ว ๆ ไป³ โดยการขอคำสั่งจากฝ่ายต่าง ๆ เช่น
ทหารเรือ⁴

¹ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร สร.0201.16 แฟ้มที่ 7 เจ้านายและ
ข้าราชการที่ถูกเชิญมาตั้งไว้คราวเปลี่ยนแปลงการปกครอง มิถุนายน 2475

² พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าสุทธจักรทรงม. เจ้าชีวิต หน้า 694

³ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร สร.021.16 แฟ้มที่ 9 คำสั่งแ-
การของคณะราษฎร

⁴ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร สร.0201.16 แฟ้มที่ 21 คำสั่ง
ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารคราวเปลี่ยนแปลงการปกครอง ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2475

เป็นต้น เข้ามาทำหน้าที่รักษาการณ์บริเวณรอบ ๆ พระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งพระบาท-
สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้เป็นสถานที่ทำการต่าง ๆ ของคณะ
ราษฎรในช่วงหลังการปฏิวัติเสร็จสิ้นลง

ต่อมาได้เกิดการขัดแย้งกันขึ้นภายในคณะราษฎรเนื่องมาจากการเสนอ
เค้าโครงเศรษฐกิจของปรีดี พนมยงค์ ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2476 พระยา
มโนปกรณ์นิติธาดาและรัฐมนตรีบางคนไม่เห็นด้วยและจะถูกตัดจากราชการในวันที่
12 เมษายน นั้นเองเพราะถูกกล่าวหาว่ามีลักษณะคล้ายระบบเศรษฐกิจคอมมิวนิสต์
ของโซเวียต เกิดการแตกแยกเป็น 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายต่อต้านเค้าโครงเศรษฐกิจ มี
พระยามโนปกรณ์นิติธาดาเป็นหัวหน้า ส่วนฝ่ายในให้การสนับสนุนเค้าโครงนั้นมีพันเอก
พระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นหัวหน้า การขัดแย้งกันนี้จะเป็นเหตุให้นายปรีดี พนมยงค์
และภรรยาต้องเดินทางออกไปจากประเทศไทยและเป็นคนไทยคนแรก² ที่ถูกเนรเทศ
ในช่วงที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว

ผลของการปฏิวัติ

การปฏิวัติเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 มีผลกระทบต่อวงการปกครอง
ของประเทศไทยมาก กล่าวคือเป็นการเปลี่ยนระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราช
เป็นระบอบประชาธิปไตย เปลี่ยนจากมีอำนาจสูงสุดเพียงผู้เดียวในประเทศคือ

¹ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร สร.0201.16 แฟ้มที่ 16
พระราชทานวังปารุสตา พระที่นั่งอนันตสมาคม ส่วนสรวารมย์ให้คณะราษฎรอาศัย

² สว่าง ลานเหลือ 37 ปีแห่งการปฏิวัติ หน้า 4-5

พระมหากษัตริย์มาเป็นการใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมกันบริหารประเทศโดยการเลือกผู้แทนของตนเองเข้ามา ซึ่งเรียกว่าผู้แทนราษฎร โดยจะเข้าไปทำงานในรัฐสภา แต่ในระยะแรกนั้นไม่สามารถจะทำการเลือกตั้งได้เพราะเหตุการณต่าง ๆ หลังการปฏิวัติยังไม่เรียบร้อยพอ จึงต้องแต่งตั้งกันขึ้นมาก่อนมี 70 คน โดยพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก ของประเทศไทย ซึ่งจะเรียกตำแหน่งนี้ในขณะนั้นว่า ประธานคณะราษฎร เพื่อดำเนินงาน และนำประชาชนชาวไทย 12 ล้านคนในการเข้าสู่ระบอบการปกครองแบบใหม่

ส่วนการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกในเดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม พ.ศ. 2476 ทำให้ประชาชนได้มีบทบาทอยู่บ้างหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่เมื่อพิจารณาถึงคณะที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญขณะนั้นแล้วจะเห็นว่าการให้มีการเลือกตั้ง ที่คณะราษฎรจัดทำขึ้นนี้ เป็นไปแต่เพียงช่วยให้เกิดรูปแบบที่ถูกคองตามหลักเกณฑ์ของระบอบ ประชาธิปไตยเท่านั้น เพราะเหตุว่านอกจากจะให้มียุแทนราษฎรที่มาจากกาเลือกตั้งของ ประชาชน ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมแล้วรัฐบาลหรือคณะราษฎรยังมีสมาชิกประเภท สองซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุนอำนาจของรัฐบาลอยู่อีกด้วยเท่า ๆ กัน ทำให้ผู้แทนราษฎร โดยการเลือกตั้งเป็นเพียงส่วนประกอบของรัฐสภาให้ครบรูปลักษณะ ของประชาธิปไตยเท่านั้น² มิใช่เข้าไปมีสิทธิ์มีเสียงบริหารเต็มที่ หรือดำเนินตามนโยบาย ที่ประชาชนของประเทศต้องการได้ จึงไม่ถือว่าเปิดโอกาสให้ประชาชนปกครองตนเอง ได้ตามระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ

ในรณิติ เสรฐบุตร และ ดร.โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์ เมืองไทยในระบบ

รัฐสภา หน้า 20

² เกียรติชัย พงษ์พานิชย์ "การปฏิวัติ 2475" ใน สัปดาห์การเมือง

การเปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยนี้ โดยความเป็นจริงแล้วเป็นการเปลี่ยนแต่เพียงตัวบุคคลผู้ปกครองมากกว่า อำนาจทางการเมืองยังคงอยู่ที่ชนชั้นผู้ปกครองได้แก่ข้าราชการ ทหาร และพลเรือนชั้นนำ ไม่เคยลงมาถึงประชาชนอย่างแท้จริงเลย ทั้งที่ตามหลัก 6 ประการที่คณะราษฎรได้ประกาศต่อประชาชนในวันปฏิวัติที่ 24 มิถุนายน เพื่อใช้เป็นนโยบายหลักบริหารประเทศ เป็นหลักการที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นชอบด้วย และยอมพระราชทานอำนาจคืนให้แก่ประชาชนให้ได้มีส่วนร่วมในการปกครอง¹ แต่ผู้บริหารก็หาได้ดำเนินการให้เป็นไปตามหลักนโยบายดังกล่าวให้ได้อย่างจริงจังจึงไม่ ทำให้หลัก 6 ประการดังกล่าวต้องชวนเขหรือล้มไปก็มี² ดังนั้นในประเทศไทย "อำนาจอธิปไตยของปวงชน" จึงเป็นเรื่องที่ราษฎรมากกว่า เพราะประชาชนไม่เคยได้รับอำนาจแท้จริงในการตัดสินใจชะตาของตนเองเลย แม้ว่าคณะราษฎรจะมีความประสงค์ที่จะนำเอาระบอบประชาธิปไตยมาใช้ แต่ต้องประสบความล้มเหลวที่จะทำให้ประชาชนดำเนินไปตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย

ประการแรก คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองในสวามิภักดิ์ คือทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองในสังคมที่ไม่มีขบวนการความคิดต่างๆ ทางการเมืองอยู่เลย รัฐธรรมนูญนิยมจะมีอยู่แต่เฉพาะในกลุ่มผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองเท่านั้น

ประการที่สอง คณะผู้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองและผู้ปกครองทุกรุ่นต่อมาจะสร้างฝ่ายบริหารให้แข็งแกร่งในทางที่ผิด คือมุ่งแต่จะหากำลั่งสนับสนุนในรัฐสภา

¹ ช.อ. ๗ ชรดิษฐ์ (นามแฝง) วิถีสู่ระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ หน้า 18

² โพรซี แรมดำเจียก (นามแฝง) 3 นักการเมืองเรื่องนามของไทย

ส่วนนครุสถานนั้นเกือบจะไม่ได้ให้ความสนใจเลย เช่นไม่มีการวางแผนพัฒนาทางการเมือง ในลักษณะที่จะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองและรวมกันเป็นพลังทางการเมืองขึ้นมา ผลจากเหตุผล 2 ประการนี้ จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยไปไม่รอด

การที่การเปลี่ยนแปลงการปกครองหยุดยั้งอยู่ครึ่ง ๆ กลาง ๆ ไม่ลงไปถึงประชาชน อาจจะเป็นเนื่องจากชนชั้นปกครองในขณะนั้นไม่มีความไว้วางใจในตัวประชาชนว่าจะสามารถปกครองตนเองได้ ซึ่งก็เป็นสมมุติฐานที่น่าจะถูกต้อง แต่สิ่งที่ไม่ถูกต้องก็คือความไม่ไว้วางใจเช่นนี้ทำให้อำนาจจะยึดถือไปอีกนาน ซึ่งก็คงจะมีเหตุผลมาจากว่า เดิมทีนั้นชนชั้นปกครองประกอบด้วยข้าราชการเป็นส่วนใหญ่ต่างไกลจากประชาชนมากขึ้นทุกที ซึ่งการมอบอำนาจจะหมายถึงการสูญเสียอำนาจไปเลยก็ได้ ตลอดระยะเวลาที่ยาวนานนับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง ไม่ปรากฏว่าชนชั้นปกครองของไทยมีความสัมพันธ์ทางอุดมการณ์กับประชาชน ซึ่งความสัมพันธ์เช่นนี้ไม่มีขึ้นโดยยากตราบที่ชนชั้นปกครองคือข้าราชการ โดยในสาระทหาร นี่เป็นที่น่าสนใจกว่าในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 นั้น ทหารเป็นกำลังสำคัญในการวางแผน อำนวยการและดำเนินการใช้กำลังเข้ายึดอำนาจการปกครอง ส่วนทางด้านการเมืองและการต่างประเทศนั้น ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองฝ่ายพลเรือนเป็นผู้รับผิดชอบเด็ดขาด² แม้ว่ากำลังทหารจะเป็นหลักประกันในความสำเร็จของการปฏิวัติ แต่ความคิดเริ่มในการที่จะทำการปฏิวัตินั้นไม่ใช่ทหารเป็นตัวกำหนด เพราะเห็นแล้วว่าเริ่มตนโดยฝ่ายพลเรือนและรายชื่อของผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนภายหลังการปฏิวัติเมื่อตั้งรัฐบาลแล้วสมาชิกส่วนมากก็เป็นพลเรือน

¹ พงศ์เทัญ สกุนตลาภย์ ประชาธิปไตยกับกระบวนการเมืองในประเทศไทย

หน้า 3-4

² เกียรติชัย พงษ์พานิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 102

มีทหารเพียง 10 คน จากจำนวนทั้งหมด 70 คน และนายกรัฐมนตรีคนแรกก็เป็นพลเรือน ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรก็มีพลเรือนส่วนใหญ่ได้จัดร่างขึ้น¹ ซึ่งก็น่าจะเป็นไปได้ว่าฝ่ายพลเรือนจะสามารถมีอำนาจที่จะปกครองประเทศต่อไปได้ถ้าวร่วมมือกันอย่างจริงจัง แต่เนื่องจากเหตุเพราะในรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้จัดร่างขึ้นนั้นได้มีการแบ่งแยกในระหว่างกลุ่มพลเรือนด้วยกัน คือพวกคนรุ่นหนุ่มที่มีส่วนต่อการปฏิวัติเป็นพวกที่มีความคิดในการปฏิวัติอย่างรุนแรง กับกลุ่มบุคคลที่มีอาวุโสและเป็นข้าราชการรุ่นเก่าที่มีลักษณะอนุรักษ์นิยมได้ถูกนำเข้ามามีบทบาทร่วมภายหลังการปฏิวัติสิ้นสุด เพื่อนำเอาความรู้ความสามารถที่นำเขื่อถือมาใช้ในการปกครองประเทศ ซึ่งการแบ่งแยกนี้ทำให้กลุ่มพลเรือนไม่ประสบผลสำเร็จในการปกครองประเทศ ต่างกับฝ่ายทหารที่รวมตัวกันก็และมีอำนาจมาก² ทำให้มีบทบาทสำคัญมากต่อระบบการเมืองการปกครองของประเทศจนถึงปัจจุบัน

¹ เกียรติชัย พงษ์พานิชย์ ปฏิวัติ 2475 หน้า 102

² ฎ. หน้า 103

บทที่ 5

บทสรุป

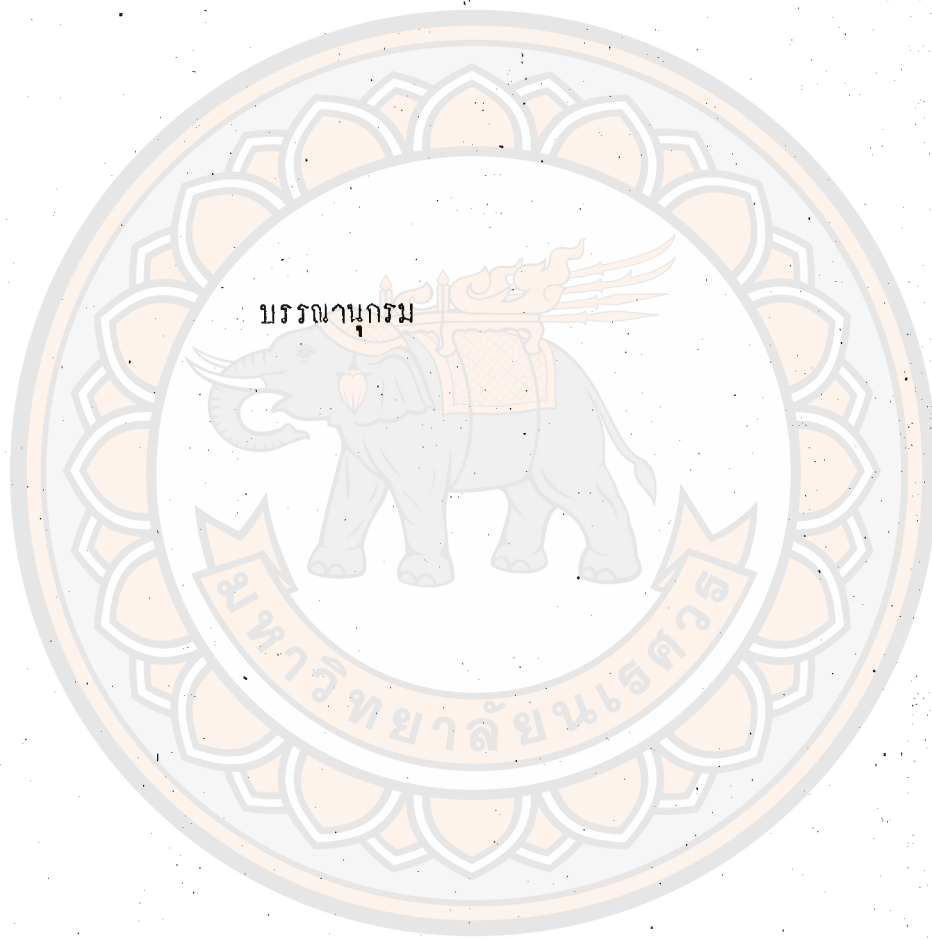
จุดเริ่มต้นที่ทำให้ระบอบการปกครองของไทยเปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตยใช้ปกครองประเทศไทยถึงปัจจุบันนี้ก็คือ การปฏิวัติเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 การปฏิวัติในครั้งนั้นมีสาเหตุหลายประการด้วยกันเป็นต้นว่าความล้มเหลว ของรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจาก งบประมาณรายจ่ายขาดดุลย์และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ทำให้สภาพเศรษฐกิจของไทย ที่เขวร้ายอยู่เฉวทรุดหนักลงไปอีก รัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พยายาม พยายามที่จะแก้ไขให้ผ่านพ้นวิกฤติการณ์ให้จงได้ เช่นการลดข้าราชการ การลดเงินเดือน ข้าราชการ การตัดค่าใช้จ่าย ส่วนพระองค์และการเพิ่มภาษีอากร เป็นต้น แต่ก็ไม่ได้ ช่วยให้ดีขึ้นมากนัก นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ข้าราชการอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทหาร เพราะการถูกตัดเงินเดือนและการให้ออกจากราชการนั้นเอง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ข้าราชการทหาร เขาร่วมกับฝ่ายพลเรือนหัวก้าวหน้าในขณะนั้น ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองในที่สุด

สำหรับปัจจัยทางศาสนานั้นเป็นเพราะว่าคณะราษฎรมีความรู้สึกชมชื่นน้อยใจ ในความเหลื่อมล้ำค่าสูงระหว่างชนชั้น ซึ่งมีมาตลอดสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชของไทย และเมื่อเปรียบเทียบกับอารยประเทศที่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันแล้ว ทำให้มีความรู้สึก เช่นนี้รุนแรงยิ่งขึ้น ทำให้มีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบที่ พระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุดเหนือสิ่งอื่นใดมาเป็นกรจำกัดอำนาจของพระองค์ให้อยู่ใน ขอบเขตและยกฐานะของประชาชนทั่วไปขึ้นมาให้สูงขึ้นกว่าเดิมเพื่อจะได้เกิดความเสมอภาค กัน ดังในหลัก 6 ประการที่คณะราษฎรได้ประกาศในวันยึดอำนาจว่า จะให้ทุกคนเสมอภาค กัน แต่เมื่อปฏิบัติเรียบร้อยแล้วคณะราษฎรก็ไม่สามารถที่จะดำเนินตามหลัก 6 ประการนั้นได้

นอกจากนี้ก็มีปัจจัยทางด้านการได้รับการศึกษาและแนวความคิดทางการเมืองตามแบบตะวันตกจากประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งทำให้สมาชิกของคณะราษฎรหลายคนมีความเห็นว่าการที่ประเทศเหล่านี้มีความเจริญก้าวหน้า เพราะใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังนั้นจึงคิดที่จะนำมาใช้กับประเทศไทยบ้าง ปัจจัยอีกประการหนึ่งคือ ความขัดแย้งส่วนหัวระหว่างนายปรีดี พนมยงค์กับพระองค์เจ้าจรูญศักดิ์ พระราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นเอัครราชทูตประจำกรุงปารีส ประกอบกับการที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่บ้านเมืองได้ทราบตัวบุคคลที่จะก่อการปฏิวัติหลายคนแล้วและอยู่ในระหว่างการเตรียมการที่จะจับกุม ดังนั้นการปฏิวัติจึงเป็นสิ่งที่เลี่ยงได้ยาก อาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จของการปฏิวัติเป็นเพราะการวางแผนการในการยึดอำนาจเป็นไปอย่างสมบูรณ์แบบ มีการคัดลัดใจที่เด็ดขาดปราศจากความลังเลใจและปฏิบัติงานอย่างจริงจังและพร้อมเพรียงกันทุกฝ่ายที่ร่วมงานจึงทำให้การดำเนินงานปฏิวัติบรรลุผลสำเร็จสมตามจุดหมายที่วางไว้

แต่ภายหลังการปฏิวัติประสบความสำเร็จแล้วก็ได้เกิดการแตกแยกกันขึ้นในหมู่คณะราษฎรที่มีแนวความคิดแบบอนุรักษนิยมกับพวกหัวก้าวหน้า อันเนื่องมาจากการเสนอแก้ไขโครงสร้างของหลวงประดิษฐมนูธรรม ยังผลให้กลุ่มพลเรือนในคณะราษฎรอ่อนตัวลง ทำให้ฝ่ายทหารขึ้นมายึดกุมอำนาจในที่สุด

อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้โดยสรุปว่า การปฏิวัติในวันที่ 24 มิถุนายน-2475 นั้นมีผลต่อการเมืองการปกครองของไทยอย่างมาก เพราะเป็นการเปลี่ยนระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบรัฐสภา มีรัฐธรรมนูญเป็นหลักในการปกครองประเทศ มีผู้แทนราษฎรเข้าไปใช้อำนาจแทนราษฎรทั้งหมด และที่สำคัญก็คือประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองตามวิถีทางประชาธิปไตย

บรรณานุกรม

เอกสารชั้นต้นที่ยังไม่ได้อธิพิมพ์

จดหมายเหตุนั่งชาติ, กอง กรมศึกษาธิการ เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี ส.ศ.0201.16

แฟ้มที่ 1 เชิญข้าราชการไปเป็นผู้แทนราษฎรชั่วคราว (พ.ศ.2475) ลงวันที่ 26

มิถุนายน 2475

แฟ้มที่ 5 พระยาเสนาสงครามบุกยิงคราวเปลี่ยนการปกครอง, ลงวันที่ 27

มิถุนายน 2475 แฟ้มที่ 6 ให้กระทรวงการต่างประเทศแจ้งข่าวเรื่องเปลี่ยนการปกครอง

ลงวันที่ 26 มิถุนายน 2475

แฟ้มที่ 7 เจ้านายและข้าราชการที่ถูกเชิญมากักไว้คราวเปลี่ยนการปกครอง

แฟ้มที่ 8 คณะกรรมการราษฎรออกคำสั่งแถลงการณ์แห่งความตั้งพระราชหฤทัย

ศิษย์ราษฎร

แฟ้มที่ 9 คำสั่งแถลงการณ์ของคณะราษฎร

แฟ้มที่ 10 ชายต่างประเทศแสดงความยินดีที่สยามได้เปลี่ยนวิธีการปกครอง

แฟ้มที่ 19 ข้าราชการและราษฎรแสดงความยินดีในพฤติการณ์ของคณะราษฎร

แฟ้มที่ 21 คำสั่งผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารคราวเปลี่ยนแปลงการปกครอง

แฟ้มที่ 16 พระราชทานวังปารุศ, พระที่นั่งอนันตสมาคม สวนสราญรมย์

ใต้อาจารย์

แฟ้มที่ 15 ต่างประเทศขอทราบพฤติการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

เพื่อเผยแพร่แก่หนังสือพิมพ์

เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ กค. 95 แฟ้มที่ 1 ส่งบันทึกเกี่ยวกับ

ข่าวการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 3 ฉบับ

เอกสารรัชกาลที่ 6-7 แฟ้มส่วนพระองค์สมเด็จพระยาเจ้าบรมราชานุภาพ

ที่ 47 ม. 12/32 บันทึกการปกครอง

หนังสือทั่วไป

เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ ปฏิวัติ 2475 แพร่พิทยา 2517, 307 หน้า

"การปฏิวัติ 2475" ใน สัปดาห์การเมือง หน้า 41-83 ไทยวัฒนาพานิช

2514

ชัยอนันต์ สมุทวณิช การเมือง-การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย ดวงดีการพิมพ์

2523, 200 หน้า

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ ชัยยา กรรณสูต เอกสารการเมือง-การปกครองไทย

พ.ศ. 2417-2477 ไทยวัฒนาพานิช 2513, 406 หน้า

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ สัปดาห์การเมือง ไทยวัฒนาพานิช 2514, 31๘ หน้า

ไชยันต์ ปรีกติกุล ประชาธิปไตยวัย 41 มงคลการพิมพ์ 2516, 235 หน้า

ชูศักดิ์ อรรถากร ปฏิวัติและประชาธิปไตย เจริญวิทย์การพิมพ์ 2517, 317 หน้า

ณรงค์ ท่วงวิศ ประวัติศาสตร์การปกครองและการเมืองไทย แสงรุ่งการพิมพ์ 2523,

369 หน้า

เคียน บุณนาท ท่านปรีดี : รัฐบุรุษอาวุโส ผู้วางแผนเศรษฐกิจไทยคนแรก ศิลปอักษร

2500, 436 หน้า

แฉะสุข นุ่มนนท์ การเมืองและการต่างประเทศในประวัติศาสตร์ไทย ไทยวัฒนาพานิช

2524, 432 หน้า

ไพบน้อย (นามแฝง) "พระปกเกล้า กับประชาธิปไตย" ใน บันทึกเชิงประวัติศาสตร์

43 ปี เมื่อวอดจนเป็นใหญ่ในสยาม โรงพิมพ์ประชาชน 2518, 140 หน้า

ประสบการณ์ 34 ปีแห่งระบอบประชาธิปไตย พรพิทยา 2509, 664 หน้า

นรนิติ เศรษฐบุตรและดร.โกสินทร์ วงศ์สุววัฒน์ เมืองไทยในระบบรัฐสภา แพร่พิทยา

อินเตอร์เนชันแนล 2517, 326 หน้า

บัญญัติ แก้วเกตุทอง 36 รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยของไทย รุ่งเรืองธรรมะ

2521, 603 หน้า

- ปรีดี พนมยงค์ "เกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎรและระบบประชาธิปไตย" ใน ปฏิวัติและประชาธิปไตย หน้า 210-278 ชุมนุมบรรณกร 2517, 317 หน้า
- ประกอบ/ โฆประการ, สมบูรณ์ คนฉลาดและประยุทธ์วิไลทัศน์ ปฏิวัติสามสมัย รวมการพิมพ์ 2522, 1184 หน้า
- ประยูร ภมรมนตรี บันทึกเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เพื่อองคกร 2517, 116 หน้า
- ประยุทธ์ วิไลทัศน์ บุรุษเหล็กแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การพิมพ์ไชยวัฒน์ 2496, 467 หน้า
- ประดิษฐ์ ฐ. พัทธง "นายกรัฐมนตรีคนที่ 4 นายควง อภัยวงศ์" ใน บันทึกเชิงประวัติศาสตร์ 43 ปี เมื่อมวลชนเป็นใหญ่ในสยาม โรงพิมพ์ประชาชน 2518, 140 หน้า
- ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์ รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (2475-2517) ข. ชุมนุมช่าง 2517, 1156 หน้า
- ไพฑูย์ ช่างเรียน สังคมการเมืองและการปกครองของไทย ไทยวัฒนาพานิช 2520 224 หน้า
- พงศ์โพธิ์ ศุภนทกัญ ประชาธิปไตยกับกระบวนการเมืองในประเทศไทย สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย 2512, 63 หน้า
- พลศักดิ์ จิรโกกรศิริ ไทยมองไทย สารศึกษการพิมพ์ 2524, 375 หน้า
- โพธิ์ แฉมจำเจียก (นามแฝง) 3 นักการเมืองเรื่องนามของไทย ชรรมบรรณาการ 2515, 511 หน้า
- โมตรี เคนอุตม โลกพระศรีอารีย์ ของปรีดี พนมยงค์ กราฟิคอาร์ต 2516, 384 หน้า
- เอื้องน ศราภักยวานิช ฝันจริงของข้าพเจ้า มิตรนราการพิมพ์ 2512, 309 หน้า
- วิเทศกรณีย์ (นามแฝง) ยุคพระราชาธิบดี โอเคียนการพิมพ์ 2501, 696 หน้า
- เหตุการณ์ทางการเมือง 43 ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย รวมการพิมพ์ 2518, 1296 หน้า

- วิจัย บำรุงฤทธิ์ บันทึกนักปฏิวัติไทย เจริญวิทย์การพิมพ์ 2517, 183 หน้า
- สักดิ์ ยาศุขนิรันดร์ การปกครองของไทย ม.ป.ท 2514, 351 หน้า
- สละ ชีวีกุล "นายกรัฐมนตรีคนที่ 7 นายปรีดี พนมยงค์" ใน บันทึกเชิงประวัติศาสตร์
43 ปี เมื่อมวลชนเป็นใหญ่ในสยาม โรงพิมพ์ประชาชน 2518, 140 หน้า
- สมัน เป็องวงศ์ ประวัติศาสตร์ขบขี - รัตนโกสินทร์ พิมพ์ครั้งที่ 3 สงขลา,
มงคลการพิมพ์ 2521, 386 หน้า
- สว่าง นานเหลือ 37 ปีแห่งการปฏิวัติ พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง 2514, 562 หน้า
- ไสยา สุทธิพิทักษ์ ดร.ปรีดี พนมยงค์กับการปฏิวัติ ธีรธรรมนครการพิมพ์ ม.ป.ป.,
660 หน้า
- เสดา เรชะรุจิ บันทึกเชิงประวัติศาสตร์ 43 ปี เมื่อมวลชนเป็นใหญ่ในสยาม
โรงพิมพ์ประชาชน 2518, 140 หน้า
- "นายกรัฐมนตรีคนที่ 1 พระยามโนปกรณนิติธาดา" บันทึกเชิงประวัติศาสตร์
43 ปี เมื่อมวลชนเป็นใหญ่ในสยาม โรงพิมพ์ประชาชน 2518, 140 หน้า
- สนิท เจริญรัฐ โอ้ว...อาพาประชาราษฎร์ สื่อการค้า 2507, 389 หน้า
- สิริ เปรมจิตต์ ชีวิตทางการเมืองของจอมพลป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีผู้มี
ลาวโนดังสุดของโลกล อักษรสารการพิมพ์ 2500, 188 หน้า
- เสถียร ศุภโสภณ ประวัติศาสตร์ไทย อักษรเจริญทัศน์ 2519, 611 หน้า
- เสน่ห์ ศรีมงคล การเมืองเรื่องนายก ศึกษาสัมพันธ์ 2517, 658 หน้า
- สมบูรณ์ ไพรินทร์ บันทึกเหตุการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ 24 มิถุนายน 2475-25 ธันวาคม
2515 อักษรเจริญทัศน์ 2516, 134 หน้า
- สมพงษ์ เกษมดิน การปกครองของไทย พิมพ์ครั้งที่ 3 ไทยวัฒนาพานิช 2518,
205 หน้า

อุพจน์ คำนตระกูล ชีวิตและงานของ คร.ปรีดี พนมยงค์ ประจักษ์การพิมพ์ 2516,
390 หน้า

สุขุม นวดสกุลและคณะ การเมืองและการปกครองไทย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง 2520, 326 หน้า

ยุทธม เขียวแก้ว การเมืองในประเทศไทย เพื่ออักษร 2517, 312 หน้า

วารสาร

ฉัตรทิพย์ นากสุภา "การแสวงหาระบบเศรษฐกิจใหม่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ไทย" วารสารสังคมศาสตร์ 2 : 1 - 14 เมษายน - มิถุนายน 2522

ชัยสิทธิ์ สินสมบูรณ์ทอง "ประเทศไทยจะเป็นประชาธิปไตยเต็มที่ใดหรือไม่"

วารสารสังคมศาสตร์ 4 : 49 - 62 ตุลาคม 2514

ท. กล้วยไม้ ณ อุษยา "พระปกเกล้า, สละราชสมบัติ" สังคมศาสตร์ปริทัศน์

1 : 8 - 21 มิถุนายน - สิงหาคม 2511

ทัศนีย์ ดวงรัตน์ "การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในสมัยรัชกาลที่ 7" วารสารประวัติศาสตร์

1 : 7 - 29 มกราคม - เมษายน 2523

มีทนา เกษกมล "การปฏิวัติปี พ.ศ.2475" วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทร์วิโรฒ บางแสน 6 : 63 - 69 มิถุนายน - กันยายน 2522

วิทยานิพนธ์

จิตรภรณ์ ไชยกันทา การจัดราชการทหารในรัชสมัยสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

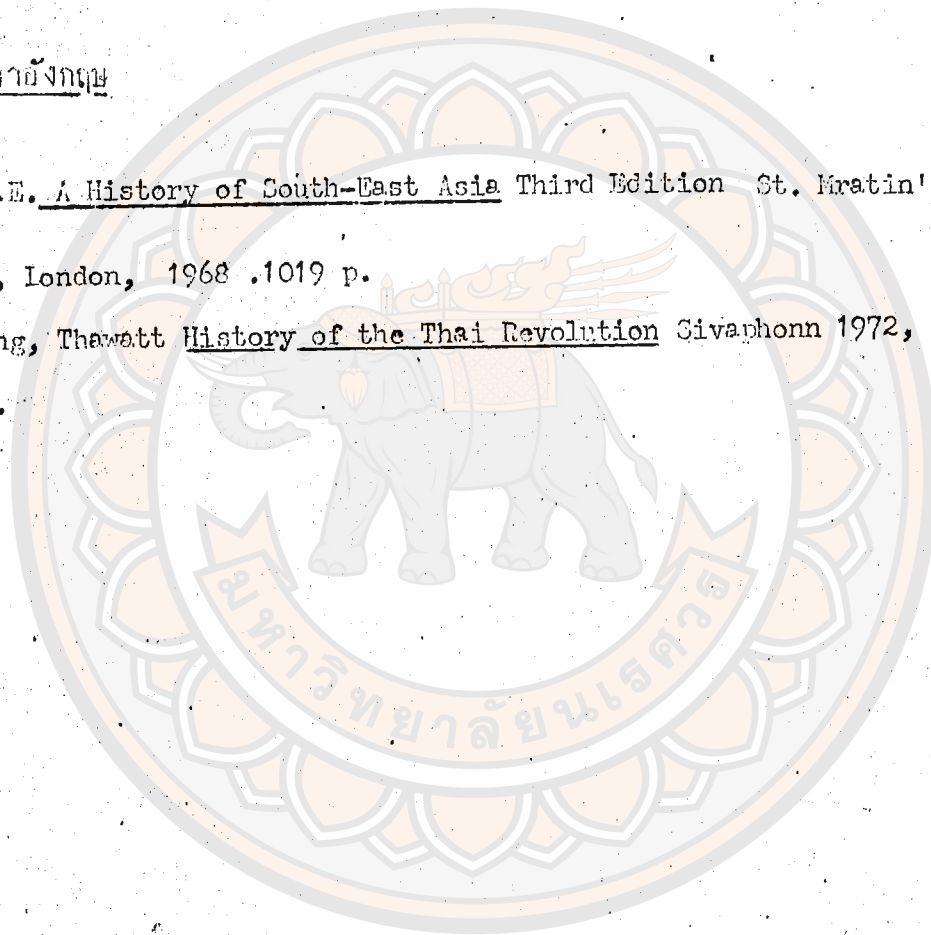
(พ.ศ.2468 - 2477) วิทยานิพนธ์แผนกประวัติศาสตร์ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520, 401 หน้า

รัชนี้ กัลยาณกุลาวุฒิ ที่มาของประเทศไทย วิทยานิพนธ์แผนกวิชาประวัติศาสตร์
 เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521, 277 หน้า
 ละอองทอง ฉัตรวิรัตน์ การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ.2411-
2475 วิทยานิพนธ์แผนกวิชาประวัติศาสตร์ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหา-
 วิทยาลัย 2522, 329 หน้า

หนังสือภาษาอังกฤษ

Hall;D.G.H. A History of South-East Asia Third Edition St. Martin's
 Press, London, 1968 .1019 p.
 Mekarapong, Thawatt History of the Thai Revolution Sivaphonn 1972,
 251 p.

ภาคผนวก ก.
ประวัติของคณะราษฎร

ประวัติ พนมยงค์

เกิดเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2443 ที่บ้านวัดพนมยงค์ ตำบลท่าหว้าสุกรี อำเภอกองเก่า อ.พระนครศรีอยุธยา เป็นบุตรของนายเสียง กับ นางลูกจันทร์ พนมยงค์เป็นครอบครัวฐานะค่อนข้างต่ำ มีอาชีพค้าขายและทำนา ปรีดีเริ่มเรียนหนังสือไทย ที่บ้านครูแสง บ้านหลวงปราณี, (เปี่ยม) แล้วเข้าเรียนที่โรงเรียนวัดรวก เรียนมัธยมที่โรงเรียนวัดเบญจมบพิตรและโรงเรียนตัวอย่างมณฑลกรุงเก่าจนสอบไล่ได้ชั้นมัธยม 6 แล้วไปต่อที่โรงเรียนสวนกุหลาบอีก 6 เดือน

พ.ศ.2460 เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนกฎหมายของกระทรวงยุติธรรม

พ.ศ.2463 สอบชิงทุนกระทรวงยุติธรรมได้ไปศึกษาวิชากฎหมายที่ฝรั่งเศส และได้รับปริญญาเอกทางกฎหมาย ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูงทางเศรษฐศาสตร์

ทรงศึกษาในฝรั่งเศสจะเป็นที่รู้จักกันมากในหมู่นักเรียนไทยในฝรั่งเศส และประเทศอื่น ๆ ร่วมมือกับนักเรียนไทยก่อตั้งสมาคม "สามัคยาบุเคราะห์สมาคม" เป็นสมาคมของนักเรียนไทย ได้รับเลือกเป็นเลขาธิการคนแรกของสมาคม นี่เป็นโอกาสอันดีที่จะเผยแพร่ความคิดลัทธิประชาธิปไตยไปไว้อย่างแพร่หลายในหมู่นักเรียนไทย

เป็นผู้ริเริ่มในการรวมกลุ่มคณะราษฎร ถ้าจะกล่าววาทานพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นผู้นำอันยิ่งใหญ่ในทางกำลังของคณะอภิวัฒน์ 24 มิถุนายน 2475 แล้วก็อาจกล่าวได้ว่า ปรีดี เป็นผู้นำอันยิ่งใหญ่ในทางความคิดหรือมโนสำนึกของคณะราษฎร เพราะเป็นผู้คิดและร่างเค้าแผนลงการณ์ต่าง ๆ ในวันปฏิวัติและยังเป็นผู้ร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจไทย

พ.ศ.2475 ร่วมกับคณะราษฎรอื่น ๆ ปฏิวัติยึดอำนาจใน 24 มิถุนายน 2475

พ.ศ.2489 ได้รับตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทย.

2 พฤษภาคม 2526 เสียชีวิตที่ฝรั่งเศส มีอายุได้ 83 ปี

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

เดิมชื่อ แปลก ชิตตะสังคะ เกิดเมื่อ 14 กรกฎาคม 2440 ณ บ้านแยง ปากคลองบางเขน นิด้าชื่อชิต มารดาชื่อสำอางค์ ชิตตะสังคะ อาชีพชาวสวน มีพี่น้องร่วมบิดามารดาชื่อ พันเอกประทีป จอมพล ป. พิบูลสงคราม นางสาวเปลี่ยน นายปรุง และพันเอกกรรชิต

จอมพล ป. พิบูลสงครามมีชื่อย่อชื่อย่อนโยน วัยเยาว์มีนิสัยใจดีขรึม ศึกษาวิชาภาษาไทยที่วัดเขมรภริตาราม แล้วเข้ามาศึกษาในกรุงเทพฯ เป็นนักเรียนนายร้อยทหารบก และเป็นนักเรียนนายทหารเสนาธิการ ซึ่งสมัยมีอายุเจ็ดขวบฉลาด กระตวลง กล้าโถมจึงส่งไปศึกษาทหารต่อในฝรั่งเศส แล้วกลับมารับราชการในกองทัพบกจนกระทั่งร่วมการปฏิวัติ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนักการเมืองประเภทนิยมในทางปฏิบัติ เรียกว่า (Practical Politician) ซึ่งอีกประเภทที่นักการเมืองชนิดนักอุดมคติ เรียกว่า (Idealist Politician)

28 มิถุนายน - 10 ธันวาคม 2475 เป็นกรรมการราษฎร
 10 ธันวาคม 2475 - 13 กันยายน 2477 เป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดพระยาพหลพลพยุหเสนา และได้รับเลื่อนยศเป็นพันโทหลวงพิบูลสงคราม
 22 กันยายน - 1 สิงหาคม 2481 เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และได้รับเลื่อนยศเป็นพันเอกหลวงพิบูลสงคราม
 16 ธันวาคม - 30 กรกฎาคม 2487 เป็นนายกรัฐมนตรีโดยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและผู้นำราชการทหารบกอีกด้วย

พลเอกพระยาพลพลพยุหเสนา

เกิดเมื่อพฤหัสบดี แรม 2 ค่ำ เดือน 5 ปีชวด เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2430 ณ บ้านหน้าวัดราชบูรณะ (วัดเสียบ) เป็นบุตรของพันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา (ดิน พหลโยธิน) และคุณหญิงจัน พหลโยธิน บิดามารดาให้ชื่อว่า "พจน์" เป็นบุตรคนที่ 5

อายุ 5 ขวบเรียนหนังสือไทยกับครูจู่ และขุนอนุกิจวิธูร อาจารย์ใหญ่ โรงเรียนวัดจักรวรรดิราชาวาส อายุ 11 ขวบ บิดาถึงแก่กรรม

- สิงหาคม 2444 เป็นนักเรียนนายร้อยทหารบก

2447 อายุ 16 ปี ได้ไปศึกษาวิชาทหารที่ประเทศเยอรมัน

5 ปี หลังจากนั้นได้รับคำสั่งจากเสนาบดีกระทรวงกลาโหมแห่งประเทศไทยย้ายจากกองทัพบกเยอรมันไปศึกษาการช่างแสงในประเทศเดนมาร์ก และอยู่ได้ 1 ปีก็มีคำสั่งจากเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยให้กลับ และได้ไปประจำกรมทหารปืนใหญ่ จ.ราชบุรี

6. พฤศจิกายน 2474 เป็นพันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา

2 ธันวาคม 2485 เป็นพลเอกพระยาพลพลพยุหเสนา

14 กุมภาพันธ์ 2490 ถึงอสัญกรรมด้วยโรคเส้นโลหิตในสมองแตก ขณะที่มีผู้ป่วยด้วยโรคอัมพาตมาก่อน เป็นเวลา 2 ปีแล้ว รวมอายุได้ 10 ปีเศษ

พันเอกพระยาพลพลพยุหเสนาได้เข้าร่วมกับคณะราษฎรทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินใน 24 มิถุนายน 2475 เป็นหัวหน้าฝ่ายทหารในการทำการยึดอำนาจ

ประยูร ภมรมนตรี

เกิดเมื่อ พ.ศ.2443 ที่สถานทูตไทยในกรุงเบอร์ลิน เป็นบุตรของ
ครอบครัวข้าราชการไทยชั้นกลาง มารดาเป็นชาวเยอรมัน แรกเริ่มรับการศึกษา
ที่กรุงเทพฯ และโรงเรียนนายร้อยทหารบก ต่อมาก็ไปศึกษาต่อที่ฝรั่งเศส และที่นั่น
ก็ได้ถูกชักชวนเข้าร่วมกับกลุ่มคณะราษฎรโดยปริศิ พนมยงค์ เพราะเห็นว่าเป็นผู้ที่
มีแนวความคิดเหมือน ๆ กันในด้านต้องการพัฒนาประเทศให้เจริญขึ้น

ท้าว สพานุกรม

เกิดเมื่อ 2441 ในครอบครัวระดับกลาง ที่กรุงเทพฯ ไปศึกษาต่อที่
ฝรั่งเศสและได้รับปริญญาเอกทางวิทยาศาสตร์

แนบ พหะโยธิน

เกิดเมื่อ 2443 ในกรุงเทพมหานคร เป็นบุตรของพระยาพหะโยธิน
ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นสูง

หลวงสินธุสงครามชัย

เกิดเมื่อ 2445 ที่สมุทรปราการในครอบครัวที่มีฐานะดี หลังจากจบการศึกษา
ที่โรงเรียนกองทัพรักษาวิไทยแล้วไปศึกษาต่อด้านทหารเรือที่เคนมาร์ค

ภาคผนวก ข.

แถลงการณ์ของคณะราษฎรเมื่อ 24 มิถุนายน 2475

"ราษฎรทั้งหลาย

เมื่อกษัตริย์องค์นี้ได้ครองราชสมบัติสืบต่อจากพระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ ในแผ่นดินราษฎรบางคนก็หวังกันว่ากษัตริย์องค์ใหม่นี้คงจะปกครองให้ราษฎรได้ร่มเย็น แต่การก็ทำได้เป็นไปตามที่คิดหวังกันไม่ กษัตริย์คงทรงอำนาจเหนือกฎหมายตามเดิม ทรงแต่งตั้งญาติวงศ์และคนสอดพดลไว้คอยความรู้ให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ไม่ทรงฟังเสียงราษฎร ปล่อยให้ข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่ในทางทุจริต มีการรับสินบนในการก่อสร้างและการซื้อของใช้ในราชการ หากใครในการแลกเปลี่ยนเงิน ฝากเงินของประเทศ ยกพวกเจ้าขึ้นให้สิทธิพิเศษกว่าราษฎร กษัตริย์เข้มแข็งราษฎร ปกครองโดยขาดหลักวิชา ปล่อยให้บ้านเมืองเป็นไปตามยถากรรมดังที่จะเห็นได้จากความตกต่ำในทางเศรษฐกิจและความผิดเพี้ยนในการทำมาหากิน ซึ่งพวกราษฎรใคร่รู้ก็อยู่โดยทั่วไปแล้ว รัฐบาลของกษัตริย์เหนือกฎหมายมิสามารถแก้ไขให้เพิ่มขึ้นได้

การที่แก้ไขไม่ได้ ก็เพราะรัฐบาลของกษัตริย์ได้ถือเอาราษฎรเป็นทาส (ซึ่งเรียกว่าไพร่บ้าง ข้าบ้าง เป็นสัตว์เครื่องใช้งานไม่ถือว่าเป็นมนุษย์ เหตุฉะนั้นแทนที่จะช่วยราษฎร กลับหากันทำนายนหลังราษฎร จะเห็นได้ว่า ภาษีอากรที่บีบบังคับเอาจากราษฎรนั้น กษัตริย์ได้หักเอาไว้ใช้ปีละหลายล้านบาท ส่วนราษฎรลึกลงจะหาได้แม้แต่เล็กน้อยเลือกตาแพยกระเด็น ถึงคราวเสียเงินราชการหรือภาษีใด ๆ ถ้าไม่มีเงิน รัฐบาลก็ยึดทรัพย์หรือใช้งานโยนเข้า แต่พวกเจ้ากดขี่นอนกินกันเป็นสุข ไม่มีประเทศใดในโลกจะให้เงินเจ้ามากเช่นนี้ นอกจากพระเจ้าซาร์และพระเจ้าไกเซอร์เยอรมัน ซึ่งชนชาตินั้นก็ได้อโค่นราชบัลลังก์ลงเสียแล้ว

รัฐบาลของกษัตริย์ได้ปกครองอย่างหลอกลวงไม่ซื่อตรงต่อราษฎร มีเป็นต้นว่า หลอกว่าจะบำรุงการทำมาหากินอย่างไรอย่างนี้ แต่ครั้งค่อย ๆ ก็เหลวไป หาได้ทำจริงจึงไม่ มีหน้าซำกกลับกล่าวคำหมิ่นประมาทราษฎร ผู้มีบุญคุณเสียภาษีอากรให้พวกเจ้าได้กิน ว่างราษฎรยังมีเสียงทางการเมืองไม่ได้ เพราะราษฎรยังโง่ คำพูดของรัฐบาลเช่นนี้ใช้ไม่ได้

ถ้าราษฎรโง่ เจาก็โง่ เพราะเป็นคนชาติเดียวกัน ที่ราษฎรไม่รู้ถึงเจ้านั้น ไม่ใช่เพราะโง่ เป็นเพราะขาดการศึกษาที่พวกเขาปกปิดไว้ไม่ให้เรียนเต็มที่ เพราะเกรงว่าเมื่อราษฎรได้มีการศึกษา ก็ จะรู้ความชั่วร้ายที่ทำได้ และคงจะไม่ยอมให้ท่านาบนหลังคน

ราษฎรทั้งหลายพึงรู้ว่า ประเทศเรานี้เป็นของราษฎร ไม่ใช่เป็นของกษัตริย์ตามที่เขาหลอกลวง บรรพบุรุษของราษฎรเป็นผู้ช่วยกันกู้ให้ประเทศมีอิสรภาพพ้นมือจากข้าศึก พวกเจ้ามีแต่จะซุ่มมือเปิบ และกวาดทรัพย์สมบัติเข้าไว้ทั้งหลายร้อยล้านเงินเหล่านี้เอามาจากไหน ก็เอามาจากราษฎร เพราะวิธีท่านาบนหลังคนนั้นเอง บ้านเมืองกำลังฉัดคักคึกเคื่อง ชาวนาและพ่อแม่ทหารต้องทิ้งนา เพราะทำไม่ได้ผล รัฐบาลไม่บำรุง รัฐบาลไล่งานออกอย่างเกลื่อนกลาด นักเรียนเรียนเสร็จแล้ว และทหารปลดกองหนุนแล้ว ก็ไม่มีงานทำ จะต้อง ตกอยากไปตามยถากรรม เหล่านี้เป็นผลของกษัตริย์เห็นอกุศลหมาย มีบั้นข้าราชการผู้น้อย พายสิบ และเสมียน เมื่อให้ออกจากงานแล้ว ก็ไม่ให้เบี้ยบำนาญ ความจริงควรเอาเงินที่กวาดรวบรวมไว้มาจัดบำรุงบ้านเมือง ให้คนมีงานทำ จึงจะสมควรที่จะสนองคุณราษฎร ซึ่งได้เสียภาษีอากรให้พวกเขาได้ร่ำรวยมานาน แต่พวกเขาก็หาได้ทำอย่างใดไม่ คงสูบเลือดกันเรื่อย ๆ ไป เงินเหลือเท่าใด ก็เอาไปฝากต่างประเทศ คอยเตรียมหนีเมื่อบ้านเมืองทรุดโทรมปลดกษัตริย์ให้ราษฎรคอยทำการเหล่านี้ยอมชั่วร้าย

เหตุฉะนั้น ราษฎร ข้าราชการ ทหาร และพลเมืองที่รู้เท่าถึงการกระทำอันชั่วร้ายของรัฐบาลดังกล่าวแล้ว จึงรวมกำลังกันตั้งเป็นคณะราษฎรขึ้น และได้ยึดอำนาจของกษัตริย์ไว้ได้แล้ว คณะราษฎรเห็นว่า การที่จะแก้ความชั่วร้ายนี้ได้ ก็โดยที่จะต้องจัดการปกครองโดยมีสภาจะได้อุปการะรักษาหรือหลาย ๆ ความคิด ดีกว่าความคิดเดียว ส่วนผู้เป็นประมุขของประเทศนั้น คณะราษฎรไม่ประสงค์ทำการแย่งชิงราชสมบัติ ฉะนั้น จึงได้ขออัญเชิญให้กษัตริย์องค์นี้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์ต่อไป แต่จะต้องอยู่ใต้กฎหมายธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน จะทำอะไรโดยลำพังไม่ได้ นอกจากด้วยความเห็นของสภาผู้แทนราษฎร คณะราษฎรได้แจ้งความประสงค์นี้ให้กษัตริย์ทราบแล้ว เวลานี้ยังอยู่ในความรับทอม

ถ้ากษัตริย์ยอมปฏิเสขหรือไม่ยอมภายในกำหนดโดยเห็นแก่ส่วนตนว่าจะถูกลดอำนาจลงมา ก็จะได้ชื่อว่าทรยศต่อชาติ และก็เป็นกรจำเป็นที่ประเทศจะต้องมีการปกครองอย่างแบบ ประชาธิปไตย กล่าวคือประมุขของประเทศจะเป็นบุคคลสามัญซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้เลือก ขึ้นอยู่ในตำแหน่งตามกำหนดกาลเวลา ตามวิธีนี้ราษฎรพึงหวังเดิคว่าราษฎรจะได้รับ ความบำรุงอย่างดีที่สุด ทุก ๆ คนจะมีงานทำ เพราะประเทศเราเป็นประเทศที่อุดมอยู่แล้ว ตามสภาพ เมื่อเราได้ยึดเงินที่พวกเจ้าได้รวบรวมไว้จากการทำนายนหลังคนตั้งหลายร้อย ล้านมาบำรุงประเทศขึ้นแล้ว ประเทศจะต้องเฟื่องฟูขึ้นเป็นแน่นอน การปกครองซึ่งคณะราษฎร จะพึงกระทำก็คือจะต้องจัดวางโครงการ อาศัยหลักวิชา ไม่ทำไปเสมือนคนตาบอดเช่น รัฐบาลที่มีกษัตริย์เหนือกฎหมายพามาแล้ว หลักใหญ่ ๆ ที่คณะราษฎรวางไว้มีอยู่ว่า

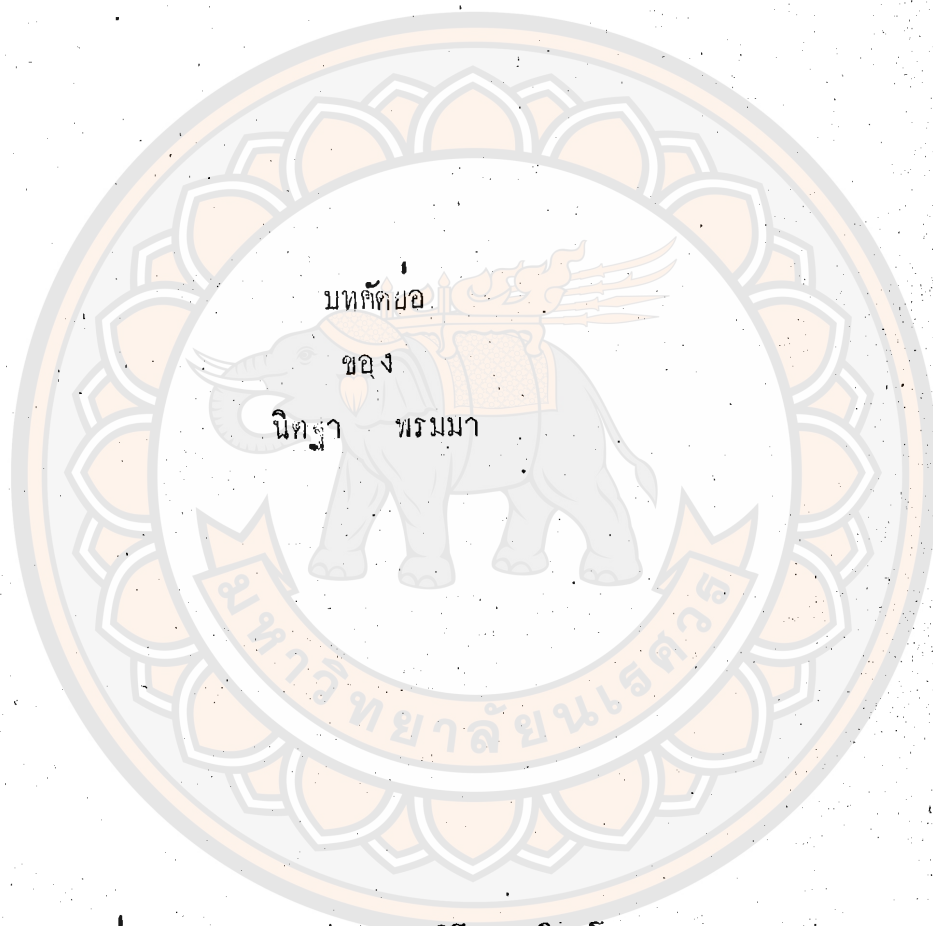
1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาลในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง
2. จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศให้การประทุรร้ายต่อกันลดน้อยลง ให้มาก
3. จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาล ใหม่จะหางานให้ราษฎรทุก ๆ คนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ ราษฎรอศอยาก
4. จะต้องให้ราษฎรได้สิทธิเสมอภาคกัน (ไม่ใช่ให้พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่า ราษฎรที่เป็นอยู่)
5. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อ หลัก 4 ประการดังกล่าวข้างต้น
6. จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร

ราษฎรทั้งหลายจงพร้อมใจกันช่วยคณะราษฎร ให้ทำกิจอันจะคงอยู่ชั่วดินฟ้านี้ ให้สำเร็จคณะราษฎรขอให้ทุกคนที่มีใจร่วมมือ เข้ายึดอำนาจจากกษัตริย์เหนือกฎหมาย

ฟังตั้งอยู่ในความสงบและตั้งหน้าทำมาหากินอย่าได้ทำกาไรใด ๆ อันเป็นการขัดขวางต่อ
 คณะราษฎร การที่ราษฎรช่วยคณะราษฎรนี้ เท่ากับราษฎรช่วยประเทศและช่วยตัวราษฎร
 บุตร หลาน เหลนของตนเอง ประเทศจะมีความเป็นเอกราชอย่างพร้อมบริบูรณ์ ราษฎร
 จะได้รับความปลื้มคดีทุกคนจะมีงานทำไม่ต้ออดตาย ทุกคนจะมีสิทธิเสมอกัน และมี
 เสรีภาพพ้นจากการเป็นไพร่ เป็นข้า เป็นทาสของพวกเจ้า หมกสมย์ที่เจ้าจะทำนบน
 หลังราษฎรสิ่งที่ทุกคนพึงปรารถนาคือความสุขความเจริญอย่างประเสริฐ ซึ่งเรียกกันเป็นศัพท์
 ว่า "ศรีอารย" นั้น ก็จะมีฟังบังเกิดแก่ราษฎรถ้วนหน้า"

ปฏิวัติ 2475 : วิเคราะห์แผนการและการดำเนินการปฏิวัติของคณะราษฎร

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาความหลังสุทร

ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

มีนาคม 2527

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้อธิบายวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการปฏิวัติปี พ.ศ. 2475

การรวมตัวของคณะราษฎร การวางแผนการและการดำเนินการของคณะราษฎร

การศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนได้เสนอข้อเท็จจริงและได้พยายามวิเคราะห์เหตุการณ์ โดยอาศัยเอกสารประเภทขั้นต้นที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์ และเอกสารชั้นรองเนื้อหาสำคัญสรุปได้ ดังนี้คือ

การปฏิวัติ 2475 เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ หลายประการด้วยกัน เช่น ความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว อันเนื่องมาจากงบประมาณรายจ่ายขาดดุลและภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ปัญหาความเหลื่อมล้ำค่าสูงภายในสังคม การได้รับการศึกษาจากตะวันตกและรับเอาแนวความคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจากตะวันตก ความขัดแย้งส่วนตัวระหว่างสมาชิกคณะราษฎรบางคนกับอัครราชทูตไทยประจำกรุงปารีสซึ่งเป็นพระราชวงศ์ชั้นสูง และการที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาลได้ทราบตัวคณะผู้ก่อการบางคน และกำลังเตรียมการจับกุม แต่การตัดสินใจของรัฐบาลช้ากว่าคณะราษฎร ดังนั้นการปฏิวัติจึงเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2475

ผลของการเปลี่ยนแปลงการปกครองทำให้ประเทศไทยปกครองในระบบรัฐสภา มีระบอบทนายทรีอยู่ใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือเป็นกฎหมายหลักในการปกครองประเทศ มีการเลือกตั้งทั่วแทนของประชาชนเข้าไปบริหารประเทศ ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผ่านกระบวนการของประชาธิปไตย กล่าวโดยสรุปแล้วความสำเร็จของการปฏิวัติในครั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การวางแผนการที่ดี มีการตัดสินใจที่เด็ดขาดและปฏิบัติงานกันอย่างจริงจัง และพร้อมเพรียงของคณะราษฎรอย่างไรก็ตามประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิวัติครั้งนี้อย่างมาก หรือแทบจะไม่มีเลยและไม่เป็นการเกินความจริงถ้าจะกล่าวว่า ประชาชนเป็นแต่เพียง ผู้ถูกแทน